IDINAGDAG NOONG 13 OKTUBRE 2026



Grace
Triumphant

ANG PAGTATAGUMPAY NG BIYAYA NG DIYOS SA PILIPINAS

Isang talambuhay na isinulat ni Cyril H. Brooks

Ikatlong Bahagi · Mga Kabanata 19–27

© 1985 Walterick Publishers · Panginoon, Ibigay Mo sa Amin ang Bundok na Ito

KABANATA 19

Ang Kalagayang Panrelihiyon at Pampulitika Pagkatapos ng Digmaan

"Sapagka't sa akin ay nabuksan ang isang pintuang malaki at mapapakinabangan, at marami ang mga kaaway." (1 Mga Taga Corinto 16:9)

Bago ako sumulat tungkol sa gawain ng Panginoon sa Pilipinas pagkatapos ng Ikalawang Digmaang Pandaigdig, mabuti sigurong balikan muna natin ang kalagayang pampulitika at panrelihiyon sa mga pulong ito. May kinalaman talaga ang mga kalagayang ito sa paglago ng gawain.

Nang dumating kami noong 1922, ang Pilipinas ay nasa ilalim pa ng Estados Unidos. May sarili nang lehislatura ang bansa, at ang dalawang pinakakilalang lider na Pilipino ay sina Manuel Quezon at Sergio Osmena. Pero ang huling pasya ay nasa kamay pa rin ng Amerikanong gobernador-heneral. Balak ng mga Amerikano na unti-unting ibigay ang pamamahala sa mga Pilipino. Pagdating namin, si Heneral Leonard Wood ang gobernador-heneral. Dahil sundalo siya, mahigpit siya sa pagsunod sa batas at may awtoridad kung kumilos. Hindi siya gusto ng mga pulitiko, na halos nasunod ang lahat ng gusto nila sa dating gobernador-heneral. Maluwag ang taong iyon, at ayon sa mga balita, nakihati pa siya sa mga nakaw na yaman na nakuha ng marami. Natural lang na naramdaman ng mga Pilipino na masyadong mabagal ang pagkakamit ng kalayaan at na sariling kapakanan lang ang hinahanap ng mga Amerikano. May katotohanan siguro iyon, pero maraming kabutihan ang dala ng pamamahala ng Amerikano na wala sa kanila noong panahon ng mga Kastila. Isa sa pinakamahalaga rito ang pampublikong paaralan. Nagsimula ito sa pagdating ng maraming gurong Amerikano na tinawag na "mga Thomasite" dahil sumakay sila sa barkong S.S. Thomas, di nagtagal matapos dumaong ang mga sundalong Amerikano noong 1898.

Noong 1935, pinasinayaan ang Pamahalaang Komonwelt, at si Manuel Quezon ang naging Pangulo. Dahil makasaysayang pangyayari iyon, isinama ko ang mga anak naming lalaki sa bayan para panoorin ang inagurasyon. Ang Palasyo ng Pangulo, ang Malacanang, na dating opisyal na tirahan ng gobernador-heneral at bago pa noon ay ng gobernador na Kastila, ay

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ibinigay sa Pangulo ng Pilipinas. Ang Estados Unidos naman ay kinatawan ng isang High Commissioner. Ang Komonwelt ay pansamantalang pamahalaan sa loob ng sampung taon. Sa panahong iyon, unti-unting aayusin ang mga taripa para pagdating ng araw na maging ganap na malayang republika ang Pilipinas, hindi na ito aasa sa kalakalan sa Estados Unidos.

Nakalulungkot, naputol ang mga planong ito dahil sa digmaan sa Pasipiko at sa pagsalakay ng mga Hapon. Inilikas sa Estados Unidos ang mga pinuno ng pamahalaan ng Pilipinas; doon na rin namatay si Pangulong Quezon matapos ang matagal na pagkakasakit ng tuberkulosis. Pinalitan siya ni Sergio Osmena, na tinulungan ng mga taong tulad ni Carlos P. Romulo. Ang ilan sa mga lider na Pilipinong naiwan ay sumama sa kilusang gerilya para patuloy na labanan ang mga Hapon. Ang iba naman ay naniwalang makapaglilingkod sila sa bayan at sa mga tao kung makikipagtulungan sila nang kaunti sa mga Hapon. Ang iba pa ay mukhang mga oportunista na umasang mapapaunlad nila ang sarili nilang interes sa pakikipagsabwatan sa mga Hapon. Kung minsan, mahirap makita ang pagkakaiba ng huling dalawang grupong ito. Si Jose P. Laurel, isang kilalang pulitiko, ay hinirang na Pangulo ng mga Hapon nang kunwari'y unahan nila ang plano ng Amerika na ibigay ang ganap na kalayaan. Nasugatan si Laurel sa isang tangkang pagpatay sa kanya sa isang golf course malapit sa bahay namin.

Si Pangulong Osmena at si Carlos Romulo ay bumaba sa pampang kasama ni Hen. MacArthur sa unang paglapag sa Leyte noong taglagas ng 1944. Sa wakas, natalo ang mga Hapon noong 1945. Nang sumunod na taon, noong Hulyo 4, 1946, pinasinayaan ang Republika ng Pilipinas. Nang lumaon, inilipat ang Araw ng Kalayaan sa Hunyo 12 para tumugma sa naunang kilusan para sa kalayaan noong 1896, noong panahon pa ng mga Kastila. Napakahirap na panahon iyon para isilang ang bagong republika. Wasak ang malaking bahagi ng bansa dahil sa mabangis na labanan kontra sa mga Hapon. Ang ikaanim na bahagi ng populasyon ay nasawi dahil sa lagim ng digmaan. Hinubaran ng mga Hapon ang bansa ng marami nitong yaman. Gaya ng ibong Phoenix na bumangon mula sa sarili nitong

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

abo, malaki ang iniunlad ng bansa, pero sa matinding pagsisikap at gastos.

Gayunman, marami pa ring problemang natira. Laganap ang katiwalian at korapsyon. Ang ilang lider pulitikal ay nagkaroon ng malaking kapangyarihan sa sarili nilang balwarte dahil sa kanilang mga bodyguard at pribadong hukbo. Sa Gitnang Luzon, bago pa ang Ikalawang Digmaang Pandaigdig, may kaguluhan na sa hanay ng mga magsasaka, na karamihan ay inaapi bilang kasama ng mga may-ari ng lupa na hindi naman doon nakatira. Lumaban sila bilang gerilya sa mga Hapon sa pangalang Hukbalahap o Huk, na pinaikling "Hukbo ng Bayan Laban sa Hapon." Napasok ng mga Komunista ang kilusan, at hanggang ngayon ay patuloy silang lumalaban sa pamahalaan, pero mas kilala na sila ngayon bilang New People's Army. Sa timog naman, gusto rin ng mga Muslim na Moro ng sariling pamahalaan, at ang pagtutol na ito ng mga Moro ay nag-ugat pa noong panahon ng mga Kastila. Nitong mga nakaraang taon, binuo nila ang Mindanao National Liberation Front, bagaman marami sa mga Moro ang hindi sang-ayon sa samahang ito.

Noong dekada 1950, naging matatag si Pangulong Ramon Magsaysay laban sa mga Huk. Sa mga sumuko sa pamahalaan, nag-alok siya ng lupa at mga gamit pansaka sa mga birheng lupain sa Mindanao. Sa mga tumanggi sa alok na ito, walang tigil na labanan ang hinarap nila. Napakapopular niya at magiliw siyang tinawag na "The Guy." Nakalulungkot, namatay siya sa pagbagsak ng eroplano malapit sa Cebu, at labis na dinamdam ng bayan ang pagkawala niya.

Mula 1968 hanggang 1972, lalong naging mapangahas ang mga Komunista sa kanilang mga pagsalakay. Maraming estudyante ang nagprotesta at maraming demonstrasyon. Naging kontra-Amerikano ang tono ng mga ito habang nagtitipon ang mga estudyante sa labas ng U.S. Embassy. Naging karaniwan na ang mga krimen tulad ng panloloob sa bangko at panununog. Nagtaka kami kung saan hahantong ang lahat. Habang naka-furlough kami noong 1969 (hanggang 1970), tinanong kami ni Ken kung babalik pa ba kami. Habang ipinapanalangin namin ito, naalala ko ang Apocalipsis 3:8, "Narito, inilagay ko sa harapan mo ang isang pintuang bukas, na di mailalapat ng sinoman." Naka-furlough din

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

noon ang pamilya LeValley, at tumawag si Jim para itanong kung ano ang plano namin. Binanggit ko ang talatang ito bilang pangunguna ng Panginoon sa amin, at sumang-ayon siya na ganoon din ang naramdaman nilang pangunguna.

Ipinagdiwang kami ng mga kapatid sa aming ikalimampung anibersaryo ng kasal noong Setyembre 1972. Kaugnay nito, inayos ni Hahn Browne ng Far East Broadcasting Company na tanggapin kami ni Pangulong Ferdinand Marcos sa Malacanang. Binigyan niya kami ng 15 minuto ng kanyang oras sa isang napakainteresanteng pakikipag-usap, na sinamahan din nina Ken, Elaine at Rose. Noon ay maraming bulung-bulungan na malapit nang ideklara ang batas militar. Paglabas namin sa silid-aralan ng Pangulo, itinanong ni Hahn kung may pasya na ba tungkol dito, at sinabihan siyang pinag-aaralan pa ang bagay na iyon.

Nang sumunod na linggo, labis na nalungkot ang aming grupo ng mga misyonero sa pagkamatay ni Teddy St. Clair, ang ikalawang anak nina Steve at Dot, na mga houseparent sa Faith Academy. Lumabas si Teddy at mukhang nahulog sa isang maliit at mababaw na palaisdaan. Ginanap ang libing makalipas ang dalawang araw sa San Juan Gospel Chapel. Noong Sabado ng linggong iyon, paggising namin ay walang istasyon ng radyo na nagbo-broadcast at hindi rin dumating ang dyaryo namin sa umaga. Ang balita ay idineklara na ang batas militar sa radyo—isinara ang lahat ng istasyon ng radyo at TV, pati na ang lahat ng pahayagan. Isinara rin magdamag ang lahat ng paliparan. Tumawag si Ken sa U.S. Embassy para itanong kung may tagubilin sila para sa mga mamamayang Amerikano. Sinabihan kaming ituloy lang ang karaniwan naming gawain at huwag mabahala habang hinihintay ang mga susunod na mangyayari.

Wala kaming nakitang mga tangkeng gumugulong sa mga kalye, at hindi rin gaanong halata ang militar. Unti-unting pinayagang muling mag-operate ang mga istasyon ng radyo sa ilalim ng ilang patakaran. Isa ang Far East Broadcasting Company sa mga unang nabigyan ng pahintulot na ito. Muli ring naglathala ang mga pahayagan, bagaman halatang may sensura. Ang agad na naging bunga nito ay ang pagtigil ng hayagang pagtutol. Walang paghihigpit sa aming kalayaan sa pananampalataya at walang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

hadlang sa aming espirituwal na paglilingkod. (Anu't anuman, hindi namin patakaran ang makisangkot sa pulitika.) Walang duda na isa itong uri ng diktadura, na patuloy na nilabanan ng oposisyon. Inalis ang batas militar bago dumalaw ang Papa noong unang bahagi ng 1981.

Sa lahat ng iba't ibang anyong ito ng pamahalaan, nanatili ang kalayaan sa pananampalataya. Bago ang Ikalawang Digmaang Pandaigdig, ang Simbahang Romano Katoliko ang nangingibabaw na puwersang panrelihiyon. Sila ang nakararami at ipinagmamalaki nilang ang Pilipinas ang tanging Kristiyanong bansa sa Silangan. Natural lang na may mga kalamangan sila na wala sa mga Protestante, na noon at hanggang ngayon ay maliit pa rin ang bilang. Pero maraming nagbago sa mga taon pagkatapos ng digmaan. Lalong naging bukas ang mga tao sa Ebanghelyo, at panahon ito ng malaking pagkakataon sa gawain ng Panginoon. Makabubuting tingnan natin ang ilan sa mga dahilan kung bakit naging posible ito.

Una, ang paglaki ng populasyon. Anim na beses na dumami ang populasyon sa panahon ng mga misyong Protestante, mula sa mga walong milyon noong pagpasok ng siglo hanggang mahigit 48 milyon noong 1982. Higit pa sa doble ang idinami ng populasyon mula noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig. Ganoon din karami ang mga taong kailangang maabot. Laging parang naiiwan ang gawaing misyonero sa bilis ng pagdami ng tao. Natural lang na noong unang panahon, ang gawaing misyonero ay ginawa sa mga lugar na madaling marating. Agad naisalin ang Biblia sa malalaking wika na naisulat na sa letrang Romano ng mga unang prayle. Noong mga unang araw na iyon, kulang talaga ang mga misyonero para makapasok sa mga lugar ng mga tribo na hindi madaling marating. Mabagal din ang pagsasanay ng mga misyonerong Pilipino. Mula noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig, mas marami nang naabot sa mga lugar ng tribo sa pamamagitan ng mga grupong tulad ng Summer Institute of Linguistics, New Tribes Mission, at Overseas Missionary Fellowship.

Ang ikalawang dahilan ng paglago ng misyon ay bunga mismo ng digmaan. Nang bumuhos sa bansang ito ang mga puwersang nagpalaya,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kasama nila ang mga Kristiyanong sundalo at mga makadiyos na kapelyan. Sa unang pagkakataon sa kanilang paglusob mula isla hanggang isla, nakarating sila sa isang lupain kung saan marami ang marunong mag-Ingles. Kaya nakipagsamahan sila sa mga Kristiyanong Pilipino. Kung ano ang nangyari sa San Juan, ganoon din sa maraming lugar; nasira o nawasak ang mga kapilya at nagkawatak-watak ang mga mananampalataya. Tumulong ang mga Kristiyanong G.I. sa muling pagtatayo ng maraming maliliit na kongregasyong ebanghelikal. Napansin ng maraming komunidad na mas madalas makita ang ganitong kusang-loob na tulong sa mga Protestante kaysa sa mga Romano Katoliko. Ang ganitong praktikal na pagpapakita ng pananampalatayang Kristiyano ay nagbigay ng dangal sa mga grupong dating hinahamak at itinuturing na maliit at walang halaga.

Pero may isa pang naging epekto ito. Habang kasama ng mga G.I. at kapelyan ang mga Kristiyanong Pilipino, mismong naranasan nila ang gawaing misyonero. Nakita nila ang pangangailangan, nagkaroon sila ng pangitain, at hinamon sila ng mga posibilidad sa hinaharap. Ang pinakamalinaw na halimbawa nito ay ang Far Eastern Gospel Crusade, na SEND International na ngayon ang pangalan. Isinilang ito sa isang servicemen's center sa Manila noong Setyembre 1945, at nakaabot na rin sa ibang mga bansa. Nagkaroon ng panahon noong huling bahagi ng dekada 1950 na parang karamihan sa mga bagong lalaking misyonero ay mga dating kapelyan o dating sundalo na narito noong digmaan.

Isa pang dahilan ng pagsulong ng misyon ay ang pagbabago sa Simbahang Romano Katoliko nitong mga nakaraang taon. Mula noong Ikalawang Konsilyo Vaticano at panahon ni Papa Juan, hindi na tinatawag na erehe ang mga Protestante kundi "mga hiwalay na kapatid." Noong Marso 1937, hayagang sinunog ang mga Bagong Tipan at mga babasahing pang-Ebanghelyo sa isang plaza sa Zamboanga. Nitong mga nakaraang taon, may bahagi na ang mga pari sa paghahanda ng mga bagong salin ng Biblia sa iba't ibang wika ng Pilipinas. Hinihikayat na ngayon ang mga tao na basahin ang Biblia, bagaman dati ay ipinagbabawal ito sa mga layko. Sa unang pagbisita ni Billy Graham sa Manila ilang taon na ang nakararaan, ipinagbawal ng arsobispo sa mga Romano Katoliko ang pagdalo. Sa isang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mas bagong Crusade, iniulat na 60% ng mga nagtanong ay nagsabing Katoliko sila. Sa ngayon, madalas nang makakita ng talata ng Biblia sa mga obituary ng mga halatang Romano Katoliko.

Noong mga unang araw ng Bible School of the Air, ipinagbawal ng mga pari at madre sa kanilang mga estudyante ang pagtanggap ng aming mga kurso. Nitong mga huling taon, humihingi na sa amin ang mga pari at iba pa ng mga kursong Emmaus para makatulong sa kanilang pagtuturo tungkol sa Biblia. Maraming grupo ng pag-aaral ng Biblia para sa mga Katoliko. Malaki ang naging impluwensya ng kilusang karismatiko sa kanilang mga pari at layko. Nagkaroon ng mga tanong tungkol sa awtoridad ng Papa. May mga lamat nang lumitaw sa dating buong-buong bato! Ang pagiging bukas ngayon sa Ebanghelyo ay hindi man lang naisip ilang taon lang ang nakalipas.

Ang ikaapat na dahilan ng pagsulong ng gawaing misyonero mula noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig ay ang pagdami ng iba't ibang misyon sa mga taong ito. Isang dahilan nito ang pagsasara ng pinto para sa gawaing misyonero sa China at sa dating Indochina. Nang mapilitang umalis ang mga misyonero sa mga lupaing iyon, naghanap sila ng ibang lugar na mapaglilingkuran. Pribilehiyo naming patuluyin sa aming tahanan ang unang survey team ng noo'y China Inland Mission, na Overseas Missionary Fellowship na ngayon. Nakapagpasigla sa amin ang pananatili nina Raymond Frame at Stephen Knight, at masaya kaming ibahagi ang anumang impormasyong alam namin at tumulong sa bagong gawaing ito. Halos kasabay nito, nasiyahan din kami sa pakikisama kay Dick Pittman, na tumira sa amin nang ilang panahon habang nasa ganoon ding misyon para sa Summer Institute of Linguistics. (Nang lumaon, pinarangalan si Dr. Richard Pittman ng tanyag na Magsaysay Award bilang kinatawan ng SIL.) May iba pang mga grupo na pumunta rito dahil sa bukas na pinto. Narito ang isang larangang may kalayaan sa pananampalataya at hindi gaanong mahirap kumuha ng visa.

Siyempre, ang kalayaang ito rin ang nagbukas ng pinto sa ilang kulto na, para sa amin, ay hindi gaanong kanais-nais. Narito na ang mga Seventh-Day Adventist bago pa ang digmaan. Pero nitong mga nakaraang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

taon, napakaaktibo ng mga Mormon at mga Saksi ni Jehova. May mga kulto ring dito mismo nagmula. Ang "Iglesia ni Kristo" (Church of Christ) na itinatag ni Felix Manalo noong panahon ng Unang Digmaang Pandaigdig ay mabilis na lumago. Sa kakaibang disenyo ng kanilang mga simbahan, layunin nilang tapatan ang Simbahang Katoliko. Dahil sumusunod sa kanilang mga lider ang kanilang mga kaanib, nagkaroon sila ng kaunting impluwensya sa pulitika sa pagsasabi sa kanilang mga tao kung sino ang iboboto. Nakakuha rin ng maraming pansin ang mga faith healer na may kaugnayan sa mga espiritista. May mga taong dumarating pa mula sa ibang bansa sa pag-asang gagaling sila.

Ang ikalimang dahilan ay ang makabagong paraan ng pag-eebanghelyo sa pamamagitan ng radyo at telebisyon. Bagaman gumamit na kami ng mga komersyal na istasyon ng radyo bago ang digmaan, noong 1948 nagsimulang mag-operate ang Kristiyanong istasyon ng Far East Broadcasting Company. Umabot sa buong kapuluan ang epekto ng gawaing ito sa radyo, dahil nagtayo ng mga lokal na istasyon sa iba't ibang lugar bukod sa pangunahing istasyon sa hilaga lang ng Manila. Lalong lumawak ang paggamit ng radyo dahil sa pag-imbento ng tape recorder at transistor. Malawak din ang naging ministeryo ng Back to the Bible Broadcasters sa Pilipinas sa pamamagitan ng mga programa nila sa radyo at mga babasahin. May iba ring gumamit ng mga programa sa telebisyon nang may pakinabang, bagaman nalimitahan sila ng laki ng gastos.

Panghuli, ang paglaki ng pakikibahagi ng mga mananampalatayang Pilipino sa pagpapalaganap ng Ebanghelyo at sa pagtatatag ng mga iglesia. Ito naman talaga ang layunin ng karamihan sa gawaing misyonero—ang katutubong iglesia. Kaya sa mga lokal na iglesia at sa mga Bible School at seminaryo, ang mga Pilipino na mismo ang nagdadala ng pasanin. Narito ang mga dayuhang misyonero para tumulong at maglingkod bilang katuwang, at iniiwan ang pamamahala sa mga Pilipino. Umabot pa ito sa puntong may mga Pilipino mula sa iba't ibang grupong Kristiyano na pumunta na sa ibang mga bansa bilang misyonero. Isang mag-asawa mula sa San Juan Gospel Chapel ang naglilingkod sa Thailand kasama ng OMF at malaki na ang nagawa nila roon. Napakalaking kagalakan na makitang ang iglesia sa Pilipinas ay hindi lang tumatanggap ng mga misyonero

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kundi nagsusugo na rin, sa sarili nilang mga kababayan at sa ibang mga bansa.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 20

Muling Pagbangon sa San Juan

"At pinagkalooban niya ang mga iba na maging mga apostol; at ang mga iba'y propeta; at ang mga iba'y evangelista; at ang mga iba'y pastor at mga guro; Sa ikasasakdal ng mga banal, sa gawaing paglilingkod sa ikatitibay ng katawan ni Cristo." (Mga Taga Efeso 4:11-12)

Sa loob ng apat na taong wala kami sa Pilipinas, may kaunting muling pagtatayo ng gawain na nagawa sa tulong ng mga dumadalaw na sundalo. Ang ilan sa mga mananampalatayang nagkawatak-watak ay bumalik sa San Juan at sa kanilang mga tahanan. Muling nagsimula ang mga pagtitipon sa nasirang kapilya, at may mga paunang pagkukumpuni nang nagawa. May kaunting perang inilabas ang pamahalaan para sa pinsala ng digmaan, na nakatulong sa ilang pagkukumpuni. Di nagtagal matapos kaming bumalik, nagtipon ang ilang kalalakihan isang gabi para maglatag ng sementong sahig sa kapilya. Sa unang ilang buwan, napakaraming kailangang gawin. Kailangang dalawin ang mga dating miyembro ng iglesia at mga interesadong kaibigan, kailangan ding ayusin ang mga pagtitipon at buuin ang Sunday school. Nagpapasalamat kami na kasama namin noon sina Dr. at Gng. Thomas Parks. Pumunta sila rito para sa isang proyektong pangnegosyo kasama ang isang negosyanteng Tsino, pero may layunin din silang tumulong sa gawain ng Panginoon. Nakapanghinayang para sa aming lahat na hindi natuloy ang proyektong ito (bagaman hindi nila kasalanan), at bumalik sila sa Estados Unidos. Gayunman, malaki ang kahulugan sa amin ng kanilang presensya at pakikisama noong panahong iyon.

Dahil naipagbili na namin ang bahay na tinirhan namin dati, kailangan naming maghanap ng bagong tahanan. Mabait kaming pinatira nina G. at Gng. Dayton sa kanila habang naghahanap kami ng bahay. Mas matagal ito kaysa inaasahan, una dahil mahirap makahanap ng angkop na lugar. Pagkatapos, nang matiyak na namin ang kalooban ng Panginoon sa aming pinili, nagkaroon naman ng mga legal na problema tungkol sa ari-arian. Maraming rekord ang nasira noong digmaan, at hindi laging madaling ayusin ang mga bagay na ito. Nang maayos na ang bilihan at bago kami lumipat, kailangan pang palitan ang kable ng kuryente at ang metro. Isang Sabado ng hapon, matapos itong gawin, bumuhos ang napakalakas na ulan,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

na nagdulot ng short sa metro at nagsimula ng sunog. Sa kabutihan ng Panginoon, nagawa naming

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

putulin ang mga kable sa tulong ng isang sundalong dumadalaw sa amin. Sa lakas ng buhos ng ulan, delikado ang ginawa naming iyon, at naiisip ko na baka masunog ang bahay namin bago pa namin matirhan. Dahil sa mabilis na pagkilos ng aming kaibigan, ang metro at ang mga kable lang na malapit dito ang nasunog.

Tungkol naman sa kapilya mismo sa San Juan, idaragdag ko na rito ang ilang mga bagong pangyayari. Sa paglipas ng mga taon, dahil sa patuloy na pagdami ng mga dumadalo, ilang beses na kinailangang palakihin at ayusin ang gusali. Ngayon, sana ay mas malaki pa ang lupa namin para mapalawak ito. Minsan ay inakala naming mabibili namin ang katabing lote ng kapilya, o bahagi nito. Hindi natuloy ang bilihang iyon, at kung tutuusin ay napakamahal din sana. Ang pinakahuling renobasyon ay noong 1976, pero pagsapit ng 1982, may mga planong iginuguhit na hindi lang para palakihin ang kapilya kundi para dagdagan din ang mga silid ng Sunday school. Kulang ang mga silid para sa lahat ng klase, na may karaniwang dumadalo na mga 250. Puno ang kapilya tuwing pangangaral sa umaga ng bawat araw ng Panginoon, na may mga 250 hanggang 300 na dumadalo. Bagaman halos lahat ng miyembro ay nakapagsasalita at nakauunawa ng Ingles, karamihan sa mga pagtitipon ay sa Tagalog.

Sa likod ng kapilya ay may dalawang palapag na gusali. Sa itaas ay may mga apartment para sa tagapag-alaga at para sa isang manggagawang Pilipino at kanilang mga pamilya. Sa ibaba naman ay may opisinang nagsisilbi ring silid-pulungan, isang apartment para sa mga manggagawang dumaraan lang, at isang aklatan at silid-basahan. Kailangang lumuwas paminsan-minsan sa Manila ang ilan sa mga manggagawang Pilipino mula sa probinsya, kaya may lugar silang matutulugan nang magdamag. Maayos ang aklatan at madalas ding gamitin.

Ang mas malaking gawain sa harap namin noong 1949 ay ang espirituwal na muling pagtatayo ng gawain ng Panginoon. Sa isa sa mga biyahe ko habang naka-furlough, sakay ako ng tren sa Canada papuntang Ottawa. Isang paring Romano Katoliko ang umupo sa tabi ko. Nang magkuwentuhan kami, napansin niya ang binabasa kong aklat, “Divine Principles of Missions,” ni W.E. Vine. Sinabi ko sa kanya na ang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pangunahing punto nito ay ang mga simulain at huwaran ng Bagong Tipan sa gawaing misyonero ay sapat na sapat pa rin sa makabagong panahong ito. Itinuro ko rin na sa mga bansang Komunista ay maraming maliliit na lokal na iglesia na nagtitipon sa mga bahay. Patuloy silang nakakakilos dahil nahihirapan ang mga awtoridad na harapin sila, sapagkat wala silang sentrong organisasyon o mga lider. Mukhang interesado siya, pero hindi ko alam kung may tumatak talaga sa kanya.

Gayunman, sa loob ng maraming taon, marami akong pagkakataong makita ang iba't ibang paraan at simulain ng gawaing misyonero. Walang duda sa isip ko na sa Salita ng Diyos ay may sapat tayong gabay sa paglilingkod natin sa Panginoon. Ang tala tungkol sa misyonerong pag-abot ng unang iglesia sa aklat ng Mga Gawa ay nagbibigay sa atin ng malinaw na gabay sa gawaing misyonero. Ang kinasihang tala ni Lucas sa Mga Gawa ay hindi lang basta kasaysayan; ito ay huwarang dapat nating suriin at sundin.

Nitong mga nakaraang taon, marami nang nasabi at naisulat tungkol sa pagtatatag at paglago ng iglesia. Kapuri-puri iyon. Pero ang ilan sa mga sulating ito ay nagbibigay ng impresyon na akala ng mga nagtataguyod ng paglago ng iglesia ay may natuklasan silang bago. Pero nasa Bagong Tipan na iyan mula pa noon! Ito ang simulain na ang pangangaral ng Ebanghelyo at ang pagliligtas ng mga kaluluwa ay dapat humantong sa pagtitipon ng mga naligtas sa pakikisama ng isang lokal na iglesia. Humina ang bisa ng maraming makabagong pag-eebanghelyo dahil kulang ang pagsubaybay sa mga bagong mananampalataya. Hindi sapat na sabihan lang ang mga bagong mananampalataya na pumunta sa iglesiang gusto nila; hindi pa nila sapat na alam ang katotohanan para makapili nang tama. Kailangan silang gabayan sa isang lokal na iglesia kung saan makikita nila ang katotohanan ng Salita ng Diyos, ang pakikisama ng bayan ng Diyos, at ang mga pagkakataon sa paglilingkod sa Diyos.

Nakalulungkot, maraming iglesia ngayon kung saan hindi ipinaliliwanag ang Salita ng Diyos at kung saan maraming miyembro ang walang pagkakataong maglingkod, maliban sa pagdalo sa mga pagtitipon. Dahil dito, maraming masigasig na Kristiyano ang nawawalan ng gana sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kanilang lokal na iglesia. Bumabaling sila sa mga para-church na organisasyon para makahanap ng pakikisama sa mga Kristiyanong kapareho nila ng isip at para maghanap ng paraan ng paglilingkod sa Panginoon. Walang duda na marami sa mga para-church na organisasyong ito ang mahusay ang gawain sa paglilingkod sa mga partikular na grupo at para sa mga espesyal na layunin. Gayunman, may likas na kahinaan ang marami sa kanila dahil hindi sila nakatutulong sa pagpapatibay ng mga lokal na iglesia. Isinulat ng sumulat ng Sulat sa mga Hebreo, "Na huwag nating pabayaan ang ating pagkakatipon, na gaya ng ugali ng iba, kundi mangagaralan sa isa't isa; at lalo na kung inyong namamalas na nalalapit na ang araw" (Mga Hebreo 10:25). Walang duda na ang nasa isip ng sumulat ay ang mga pagtitipon ng lokal na iglesia. Maaaring may halaga ang pagsasama-sama ng mga negosyante, mga estudyante, mga nasa propesyong medikal, at iba pa; pero hindi ito dapat maging kapalit ng regular na mga pagtitipon ng iglesia.

Ang turo ng Kasulatan ay dapat na katutubo at may sariling pamamahala ang mga lokal na iglesia. Habang namamahala sa sarili sa ilalim ng patnubay ng Panginoon, malaya ang bawat iglesia na makisama sa iba pang iglesiang kapareho ng paniniwala. Para maging katutubo, kailangan ng bawat lokal na iglesia ang espirituwal na pamumuno sa pamamagitan ng mga matanda at mga diakono. Sa pagbabalik ng kanilang unang paglalakbay bilang misyonero, sina Pablo at Bernabe, "nang makapaglagay na sa kanila ng mga matanda sa bawa't iglesia, at nang makapanalanging may pagaayuno, [saka] ay ipinagtagubilin sila sa Panginoong kanilang sinampalatayanan" (Mga Gawa 14:23). Sa isang bagong gawain na tulad niyon, kinailangang ituro ng mga unang misyonero ang mga lalaking itinuturing nilang karapat-dapat na maging matanda. Nang lumaon, sa mga Sulat Pastoral, isinulat ni Pablo ang mga katangiang kailangan ng mga matanda. Hindi natin maiwasang magtaka kung taglay ba ng mga lalaking hinirang nina Pablo at Bernabe ang lahat ng katangiang ito, dahil ang ilan sa kanila ay malamang na bago pa lang sa pananampalataya.

Kaya sa anumang bagong gawain ngayon, kailangang ituro ng misyonero ang ilang lalaki na magiging matanda. Noong mga unang araw

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ng kapulungan sa San Juan, inanyayahan namin ang ilan sa mga kapatid na lalaki na makibahagi sa pananagutan ng pag-aalaga sa kapulungan. Alam na alam naming hindi pa nila taglay ang lahat ng katangian ng isang matanda, at siyempre, may mga naging kabiguan. Pero umasa kami na mapauunlad ang espirituwal na pamumuno sa pamamagitan ng praktikal na pagtuturo at, wika nga, ng pagsasanay habang pagsasanay. Natural lang na sa kaalaman sa Salita at sa karanasang espirituwal, mas lamang ang misyonero sa mga bagong elder na ito. Kaya madalas, siya ang susundan nila at hahayaan nilang siya ang magpasya. Pero sinikap naming hikayatin silang sabihin ang sarili nilang pananaw kung ano ang tamang gawin sa iba't ibang sitwasyong dumarating. Mahalaga rin na matutunan namin kung paano naaapektuhan ng kanilang kultura ang kanilang pag-iisip.

Mahalaga na ang mga pasya tungkol sa mga gawain ng iglesia ay nakasalig sa turo ng Salita ng Diyos. Naging hamon din ito, dahil kailangang makilala kung alin ang talagang itinuturo ng Kasulatan at alin ang "brethren" na tradisyon lamang. Hindi tama na sabihing, "Ganito ang ginagawa namin sa aming bansa." Kung walang malinaw na patnubay ang Kasulatan, kailangan nating hanapin ang patnubay ng Espiritu Santo ayon sa kasalukuyang kalagayan.

Halimbawa, gumagamit kami ng piyano sa lahat ng pagtitipon sa San Juan maliban sa Hapunan ng Panginoon. Hindi gaanong hilig sa musika ang mga kapatid na Pilipino sa San Juan, kaya hirap na hirap silang magsimula ng himno kapag wala ang misyonero. Kadalasan ay masyadong mababa ang tono at masyadong mabagal ang pagkanta, at kung minsan ay halos hindi na makilala ang himig. "Bakit hindi natin gamitin ang piyano sa Hapunan ng Panginoon?" tanong nila. Inamin ko na hindi iyon usapin ng turo ng Kasulatan kundi ng "brethren" na tradisyon. Sa totoo lang, naalala ko noon na noong bata pa ako sa Lingfield, may maliit na pump organ na ginagamit. Gumanda ang pagkanta dahil sa piyano, at hindi ako nag-aalinlangan na mas kalugud-lugod sa Panginoon ang aming papuri kapag magkakatugma ang aming mga tinig.

Kaya sa mga taon pagkatapos ng Ikalawang Digmaang Pandaigdig, malaking bahagi ng paglago ng kapulungan ay nakasalalay sa espirituwal

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

na pamumunong ibinangon ng Diyos. Nanatili ang pamumunong ito sa kabila ng ilang pagkawala. Isang masakit na pagkawala ang pagkamatay ni Sergio Mercado. Bilang opisyal ng gobyerno sa Bureau of Health na humahawak sa pagsugpo ng malaria, madalas siyang bumibiyahe. Kapag malayo siya sa bahay sa mga biyaheng iyon, ginugugol niya ang kanyang mga gabi sa pag-aaral ng Kasulatan. Binigyan siya ng Panginoon ng malalim na pagkaunawa sa Salita. Pagkatapos ng isang biyahe sa Isabela at Nueva Vizcaya sa hilagang Luzon, habang nakasakay siya sa bus pabalik ng Manila nang madaling-araw tinambangan ng mga rebelde ang bus na iyon, at isa si Sergio sa mga napatay. May iba pang mga elder na umalis para manirahan sa Estados Unidos at Canada. Sa bawat pagkakataon, naitatanong namin kung paano kami makakaraos nang wala ang tulong at payo ng ganoong mga elder. Pero sa kabutihan ng Panginoon, nagbangon Siya ng iba.

Noong mga unang araw, hindi maiiwasan na ang mga misyonero ang gumawa ng karamihan sa pangangaral at pagtuturo. Kahit magkaiba ang wika, mas handa ang misyonero. Madalas sumagi sa isip namin ang tanong—dapat bang patuloy na mamuno ang misyonero, o dapat na bang ipasa sa mga kapatid na Pilipino ang pananagutan, kahit parang hindi pa sila gaanong handa? Malinaw ang sagot kung gusto naming maging tunay na katutubo ang gawain. Matututo sila sa kanilang mga karanasan, pati sa kanilang mga pagkakamali. Minsan parang napakabagal ng proseso, pero sa huli ay napakasagana ng naging bunga. Ngayon ay may mga elder na may kaloob at may takot sa Diyos, na may malasakit sa espirituwal na kapakanan at paglago ng kapulungan. Ngayon, sa kanilang kahilingan, nakikipulong kami sa kanila bilang mga tagapayo, at nagagalak kami sa pribilehiyong makisama sa kanila.

Baka makatulong na banggitin ang paraang nabuo nila sa pagpili ng mga bagong elder. Madalas ay kailangang palitan ang mga umalis o hindi na kayang maglingkod bilang elder. Kapag may isang elder na nagmungkahi ng pangalan ng isang kapatid na maaaring maging elder, pinag-uusapan iyon ng mga elder. Sa loob ng isang buwan o higit pa, ipinapanalangin nila ang patnubay at pinag-uusapan nila kung ang kapatid na iminungkahi ay may katangian o wala para maging elder. Kapag

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

panatag na ang loob ng lahat ng mga elder at handa na silang anyayahan ang kapatid na maging elder, saka ipinapahayag sa kapulungan ang kanyang pangalan bilang magiging elder. Kung may sinuman sa kapulungan na may mabigat na dahilan laban sa pagiging elder niya, may isang buwan sila para sabihin ang kanilang pagtutol sa isa sa mga elder. Kung walang tumutol hanggang matapos ang buwan, pagtitibayin ng mga elder ang pasyang ito sa kanilang susunod na pulong. Kapag ipinahayag na kinikilala na ang kapatid na ito bilang elder, kung minsan ay ipinapatong ng mga elder ang kanilang mga kamay sa kanya habang ipinapanalangin siya ng isa sa kanila.

Noong mga unang araw na maliit pa ang kapulungan, kaya ng mga elder na asikasuhin ang espirituwal at materyal na pangangailangan. Pero nang dumami ang bilang, naramdaman na kailangan ng mga diyakono. Ang mga lalaking ito ang maaaring mag-alis sa mga elder ng maraming gawaing materyal sa kapulungan. Ang salitang "diyakono" ay mula sa salitang Griyego na ang ibig sabihin ay "lingkod," kaya sa isang banda, lahat ng naglilingkod ay "diyakono." Sa 1 Timoteo 3, matapos ilarawan ang mga katangian ng mga elder (obispo o tagapangasiwa), ibinigay ni apostol Pablo ang mga katangian ng mga diyakono. Ipinapakita nito na may ilang kinikilala nang tangi bilang mga lingkod. Halimbawa nito ang pagpili sa mga lalaking mamamahagi ng tulong sa Mga Gawa 6. Kahit hindi sila tinawag na "diyakono" doon, ang anyong pandiwa na naglalarawan sa kanilang paglilingkod ay kaugnay ng salitang pinagmulan ng "diyakono." Sa San Juan, naglilingkod ang mga diyakono sa maraming praktikal na paraan upang "[magawang] may karapatan at may kaayusan ang lahat ng mga bagay" (1 Mga Taga Corinto 14:40).

Dahil mabilis na lumaki ang populasyon ng Pilipinas nitong mga nakaraang taon, napakaraming kabataan ngayon. Ang malaking karamihan ay wala pang 30 taong gulang. Natural lang na makikita rin ito sa bumubuo ng lokal na iglesia. Kakaunti lang talaga ang mga nakatatanda. Ang Sunday school, na mga 250 ang dumadalo, ay may klase para sa lahat ng edad. Marami ring gawain para sa mga kabataan. Ang mga high school at mga teenager ay tinatawag ang sarili nilang "Young Builders." Bukod sa pagtitipon tuwing hapon ng Araw ng Panginoon, tumutulong sila sa mga

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

klase ng mga bata sa iba't ibang distrito at sa pamimigay ng babasahin. Ang mas nakatatandang kabataan, ang grupo ng mga nasa kolehiyo at nagtatrabaho na, ay tinatawag ang sarili nilang "Young Adult Fellowship" at nagtitipon din tuwing Araw ng Panginoon. Ang mga bagong kasal na mag-asawa ay nagkikita minsan sa isang buwan, kadalasan sa isang bahay. Ang grupo ng mga kababaihan na Lydian Fellowship ay nagtitipon dalawang beses isang buwan, at sama-sama rin silang dumadalaw sa mga maysakit at sa mga hindi na makalabas ng bahay. Nagtitipon din ang mga kabataan para maghanda ng mga awit ng koro, at bukod sa regular na koro ay may koro rin ng mga bata.

Noong 1959 sinimulan nina Ken Engle at Ken Brooks, sa tulong ng ilang sundalong Amerikano, ang isang Boy's Brigade. Naging tunay na pagpapala ito sa buhay ng marami habang lumalaki ang mga batang lalaki sa espirituwal at pisikal na kahustuhan. Ang ilan sa mga elder at diyakono ay dating tumulong sa Brigade. Nagpapatuloy pa rin ang gawaing ito sa pamumuno ng mga binatang Pilipino. Kabilang sa mga unang nagkamit ng parangal na "Herald of Christ" sa labas ng kontinental na U.S. ang dalawang taga-San Juan. Mayroon ding katulad na gawain sa mga batang babae sa pamamagitan ng "Pioneer Girls."

> *Isinulat ni Ken Engle sa sarili niyang kopya ng aklat (9 Nobyembre 1985) na nagsimula ang Brigade "noong unang bahagi ng dekada 1950 (hindi 1959)." Ang kuwento nito, pati ang kay Rudy, ay isinalaysay sa Herald of Christ: Ang Kuwento ni Rudy Ponce de Leon at sa "Hakbang-hakbang" sa Ikapitong Tomo.*

Bukod sa Sunday school, may mga klase rin para sa mga bata na idinaraos sa mga bahay sa iba't ibang bahagi ng San Juan. Tuwing tag-init, may dalawang-linggong Vacation Bible School para maabot ang mga batang hindi pumapasok sa Sunday school. Isa sa malalaking pagkakataon para maglingkod ngayon ang mga home Bible study. Kadalasan ay mas madaling tipunin ang mga tao nang palagayang-loob sa isang bahay kaysa papuntahin sila sa kapilya. Kung may halatang interes sa isang distrito, ang pagpapalabas ng pelikula sa labas ay nagbubukas ng mas malawak na pagpapatotoo at ng mga bagong kakilala.

Maraming pag-iisip at panalangin ang inilaan sa planong

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mag-“hive-off,” ibig sabihin ay magtayo ng bagong kapulungan mula rito, pero hindi pa ito natutupad. Dahil ito sa iba’t ibang bagay: marami sa mga mananampalataya ang medyo malapit lang nakatira at lumaki na sa kapaligiran ng kasalukuyang kapilya, at ang mga nakatira sa malayo ay nakakalat sa iba’t ibang direksiyon. Kaya kahit may mga home Bible study sa mga distritong iyon, wala pang sapat na bilang para makabuo ng isang lokal na iglesia.

May mga nagtataka kung bakit walang kapulungan sa lungsod ng Manila. Ang lungsod ng Manila ay hiwalay pero bahagi ng Metro Manila, na binubuo ng limang lungsod at labintatlong bayan, at isa rito ang San Juan. Ang dalawang maliit na kapulungan sa Manila bago ang digmaan ay nagkawatak-watak noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig. Hindi nagtagumpay ang mga pagsisikap na buhayin muli ang isa sa mga iyon. Isa pang problema sa pagbuo ng gawain sa Manila ay ang napakamahal na lupa at upa. Para sa isang maliit at nagsisikap na kapulungan, hindi ito kakayanin kung walang malaking tulong mula sa labas. Hangga’t maaari, gusto naming makita ang mga bagong iglesia na nakatatayo sa sarili nilang paa sa kanilang pagpapatayo ng gusali.

Natural lang na ang San Juan ay maging parang magulang na kapulungan na tinitingnan ng iba bilang huwaran. Madalas lapitan ang mga elder ng San Juan para humingi ng tulong at payo sa mga problemang lumilitaw sa ibang mga kapulungan, at madalas din silang imbitahang magministeryo sa mga lugar na iyon. Kaya sinikap nilang makatulong nang hindi nahahadlangan ang pagsasarili ng bawat iglesia. Nakatulong ang pagdaraos ng mga kumperensiya ng mga elder at ng mga kalalakihan para sa pakikisama at pagtuturo. Sa ilan, parang mainam na magkaroon ng isang sentral na samahan para mapanatili ang pagkakapareho at iisang layunin. Bagama’t hinihikayat namin ang pakikisama sa pagitan ng mga lokal na iglesia, tinututulan din namin ang anumang pagtatangkang magtayo ng isang kapangyarihan na maaaring manghimasok sa pagsasarili ng mga lokal na iglesiang iyon. Hindi madaling laging mapanatili ang balanseng iyon. Habang may ilang gustong bumuo ng isang uri ng samahan, may iba namang napupunta sa kabilang dulo, ang pagbubukod ng sarili. Sa lahat ng ganitong sitwasyon, kailangan nating sumunod sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

turo ng Bagong Tipan at sa patnubay ng Espiritu Santo.

Ilang taon na ang nakararaan, binubulay-bulay ko ang Mga Taga Colosas 3:16, lalo na ang mga salitang "kayo'y mangagturuan at mangagpaalalahanan sa isa't isa sa pamamagitan ng mga salmo at ng mga himno at mga awit na ukol sa espiritu." Madalas naming maramdaman ang pangangailangang maunawaan kung ano ang ibig sabihin ng pagsamba, lalo na sa Hapunan ng Panginoon. Napagtanto ko ang halaga ng mga himno sa pagtuturo, lalo na tungkol sa pagsamba. Ang mga himnaryong Tagalog na ginagamit namin, na inilathala ng ilang interdenominasyonal na grupo, ay kulang sa mga himno ng pagsamba. Isa sa mga natatanging katangian ng kilusang "brethren" ay ang yaman nito sa mga himno ng pagsamba. Isang praktikal na paraan ng pagtuturo tungkol sa pagsamba ay ang magkaroon ng ilang himno ng pagsamba. Isinalin ni Kapatid na Geronimo Mercado ang ilan at kumatha rin siya ng ilang himno. Sa tulong ng iba, tinipon namin ang ilang ganitong himno at inimprenta sa mimeograph, walang nota, sa isang maliit na booklet. Ilang beses na itong nirebisa at dinagdagan. Ngayon, kasama ang mga himnong mas pangkalahatan, may himnaryo na na may 200 himno. Ginagamit ito sa marami sa mga kapulungan.

Pagdating namin sa Pilipinas, inabutan kami ng mga himnaryo at inasahang sumabay sa pagkanta. Dahil ang Tagalog ay isang wikang binabasa kung paano isinusulat, na apat lang ang patinig at iisa lang ang tunog ng bawat isa, medyo madali para sa amin na isabay ang aming boses sa iba, kahit hindi namin naiintindihan ang kinakanta namin! Pero dito nagsimula ang isang masamang ugali—ang kumanta nang hindi lubos na nauunawaan ang kinakanta. Nang maglaon, natuklasan namin na kung minsan ay may kinakanta kaming hindi namin sinasang-ayunan sa doktrina. Ang pinakahalata rito ay ang salin ng "I know not how God's saving grace." Ang isang talata nito ay ang ibig sabihin pala ay, "Hindi ko alam kung ako'y ligtas."

Nang malapit nang maglathala ng bagong Tagalog na himnaryo ang isang grupong Baptist na may sariling palimbagan, tinanong ako, kasama ng ilang iba pa, kung makapaglalaan ako ng panahon para irebisa ang ilan

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

sa mga himno. Maraming patibong para sa mga hindi nag-iingat sa pagsasalin ng mga himno. Sa isang himno, ginamit ang salitang “bagong” (new). Sa kasamaang-palad, ang ikalawang pantig ay natapat sa isang nota na hinahatak, kaya sa pagkanta ay lumabas itong “bagoong”—na siya palang pangalan ng isang uri ng alamang o dilis na pinaasim!

Ngayon sa San Juan, mga 150 ang kasama sa pakikisama ng kapulungan, may walong elder at anim na diyakono. Ang mga pagtitipon tuwing Araw ng Panginoon ay nagsisimula sa Hapunan ng Panginoon nang alas-otso, sinusundan ng Sunday school nang alas-nuwebe at ng pangangaral nang 10:15. Sa pagtitipong ito, walang bakanteng upuan—puno pati ang unang hanay! Ang mga nahuhuli ay baka kailangang tumayo sa likod! Ito ang dahilan kung bakit nag-aalala ang mga kapatid tungkol sa pagbuo ng bagong kapulungan, dahil hindi na maaaring palakihin pa ang kasalukuyang gusali. Sa hapon, may kani-kaniyang pagtitipon ang mga kabataan at ang mga kababaihan. Walang regular na pagtitipon sa gabi, pero paminsan-minsan ay may mga espesyal na gawain gaya ng espesyal na ebanghelistikong pagsisikap, pagpapalabas ng pelikula, o pagtatanghal ng musika.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 21

Ang Paglago ng Iglesia

"Kaya nga, ang mga iglesia'y pinalakas sa pananampalataya at naragdagan ang bilang araw-araw." (Mga Gawa 16:5)

Napakaraming pagsisikap ng misyonero ang nakatago sa maikling pahayag na ito. Gaano karaming pangangaral at pagtuturo nina Pablo, Silas at Timoteo ang tiyak na kinailangan sa kahanga-hangang paglago ng mga iglesiang ito. Talagang kahanga-hanga—sapagkat bihira na lumago ang mga iglesia araw-araw. Walang duda na ang karamihan sa paglagong binabanggit sa talatang ito ay ang mga mananampalatayang isa-isang naidagdag sa mga iglesia. Gayunman, ang ganitong paglago ay hahantong din sa pagdami ng mga iglesia. Laki man o bilang ng mga iglesia, ang paglago ng iglesia ay nakasalalay sa pagiging "pinagtibay sa pananampalataya." Sa katawan man o sa espiritu, kung walang lakas ay walang paglago. Tiyak na ang kawalan o kabagalan ng paglago ng iglesia ay dahil sa kahinaan sa pananampalataya.

Sa Pilipinas, mabagal ang paglago ng iglesia sa mga taon bago ang Ikalawang Digmaang Pandaigdig. Una, karamihan sa mga tao ay walang pakialam o kontra sa isang "relihiyon" na bago at kakaiba. Bakit nila iiwan ang Simbahang Katolika na kinalakhan nila? Karamihan sa naaakit ng mga Protestante ay mahihirap, at hindi kahanga-hanga ang karamihan sa kanilang mga kapilya. Sa amin naman, kulang kami sa manggagawa. Dahil sa negosyo niyang palimbagan, halos sa kapulungan lang sa Walled City nakatuon si Kapatid na Wightman, na kalaunan ay lumipat sa Legarda Street sa Sampaloc. Para sa amin naman, kinain ng bagong gawain sa San Juan ang malaking bahagi ng aming panahon. Sa mga taong iyon, walang Pilipinong manggagawa na buong-panahon, mga katulong lang na part-time sa gawain kasama namin. Sa isang naunang kabanata, nabanggit ko ang mga pagpapagal ni Kapatid na Geronimo Mercado sa distrito ng Paco sa Manila, at pati sa Tanay at sa mga kalapit na bayan sa lalawigan ng Rizal. Noong panahon ng pananakop ng Hapon, iniwan niya ang trabaho niya sa Bureau of Health at itinuon ang kanyang lakas sa Tanay halos lahat. Sinamahan siya rito ni Kapatid na Candido Aguilar, ng Santol Sanitarium. Ang dalawang lingkod na ito ng Diyos ay may pangitain na magtatag ng mga kapulungan sa maraming bayan ng Rizal. Umuwi na sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

piling ng Panginoon si Kapatid na Geronimo noong mga taon ng digmaan, pero

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kasama pa rin namin sa San Juan ang mga miyembro ng kanyang pamilya.

Nagdusa si Kapatid na Aguilar sa kamay ng Kempetai, ang Military Police ng mga Hapon, dahil sa kanyang pakikipag-ugnayan sa mga gerilya. Sa kabila ng kahinaan ng katawan, buong tapang siyang nagpatuloy sa paglilingkod sa Panginoon at nagtatag ng gawain sa Binangonan. Di nagtagal matapos kaming bumalik noong 1949, nagmaneho kami papunta roon. Madaling hanapin ang kapilya dahil nasa kalye mismo ito sa tabi ng isang poso kung saan umiigib ng tubig ang karamihan sa mga taga-bayan. Mula roon, itinuro sa amin ang bahay na tinutuluyan ni Kapatid na Aguilar, at buong-pusong niyakap niya kami. Isa siyang lalaking may malaking kakayahan at nakatalaga sa Panginoon at sa Kanyang Salita. Nakikitira siya sa ilang mananampalataya dahil ang sarili niyang pamilya sa Manila ay walang interes o malasakit sa paninindigan niya para kay Cristo. Nakapagbabahagi siya ng Salita na may pakinabang, kahit bihira siyang maghanda ng mensahe. May kakayahan siyang pabulaanan ang mga mali ng mga kulto sa mga pakikipagtalakayan. Nayayamot sila sa galing niyang ilantad ang kanilang mga mali mula sa Kasulatan. Minsan, may ilang taga-"Iglesia Ni Cristo," isang kultong sinimulan ni Felix Manalo, na sinasabing nagsabi, "Wala tayong magagawa rito hangga't hindi natin naaalis ang matandang iyon." Nabalitaan ito ni Kapatid na Aguilar at ipinamalita niya ang banta para malaman ng mga tao kung sino ang sisisihin kung siya ay ipapatay. Gayunman, nagpatuloy siya sa paglilingkod sa Panginoon hanggang sa siya'y tawagin pauwi noong 1954. Ang kapatid niyang si Severiano ay patuloy na tapat sa pakikisama sa San Juan.

Napakaingay ng lugar sa tabi ng poso kaya lumipat sila sa isang maliit na kalye kung saan nagtayo ng kapilya sa inuupahang lupa. Pagkatapos ng digmaan, kumuha sila ng mga kahoy na pinaglagyan ng kargamento na iniwan ng mga Hapon para gawing mga bangko. Kilala ang mga bangkong iyon sa sobrang sakit sa puwit—ginhawa pa ngang tumayo at mangaral! Muli silang lumipat sa isang lupang binili ng kapulungan, at patuloy na nagkaroon ng kaunting paglago. Noong 1980, dahil sa ilang problema sa pagitan ng mga tao, may ilang umalis at nagsimula ng ibang kapulungan sa ibang bahagi ng bayan. Mga nakababatang lalaki ang mga lider na naiwan, at inilipat nila ang kapilya sa mas angkop na lugar. Kaya nagkaroon ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

paglago sa parehong lugar. Noong 1983, naitatag ang isang bagong kapulungan sa Bilibiran, isang baryo malapit sa Binangonan.

May maliliit na kapulungang naitatag sa Tanay at Pililla, ilang milya sa silangan ng Binangonan, sa pamamagitan ng ministeryo ni Kapatid na Geronimo Mercado. Malaking dagok sa gawaing ito ang pagkatawag sa kanya pauwi noong digmaan. Paminsan-minsan ay may mga panahong nagtitipon ang ilang mananampalataya sa Pililla, pero kaunti lang ang naging paglago roon. Sa Tanay, nagbigay ang pamilya Mercado ng isang lote at nagtayo ng kapilya. Karamihan sa mga nagtitipon doon ay matatandang lalaki. Kahit may kaunti silang kaalaman sa Salita, parang wala itong gaanong epekto sa sarili nilang buhay. Parang kuntento na sila sa ganoong kalagayan kahit hindi naaakay kay Cristo ang sarili nilang mga pamilya. Isinisisi nila ang kawalan ng tugon sa hirap ng pagpapatotoo sa bayang iyon. Parang may katotohanan naman ang dahilang ito, dahil kaunti rin lang ang tagumpay ng ibang mga grupo roon. Walang mga kabataan at walang Sunday school. Nakapanghihina ng loob ang pagsisikap na tulungan ang mga lalaking iyon. Minsan, huminto si Jim LeValley sa gitna ng kanyang mensahe, umaasang magigising ang mag-asawang natutulog!

Kailangang may gawing matinding hakbang. Handang tumulong doon sina Dennis at Elaine Carter (mula sa New Zealand), at nagkaroon ng panibagong simula. Dahil halatang walang pag-asang makipagtulungan ang iilang matatandang lalaki, ipinahiwatig ng pamilya Mercado na babawiin nila ang lupa kung hindi gagamitin nang mas mabuti ang kapilya. Humanap ng ibang mapagtitipunan ang mga lalaki, at mula noon ay muling sumigla ang gawain sa kapilya, karamihan sa mga kabataan.

Sa paglipas ng mga taon, may mga pagsisikap na buhayin muli ang gawain sa Pililla. Nagdaos ng mga pagtitipon sa mga bahay at sa labas. Sa iba't ibang panahon, may ilang mananampalatayang nagtipon sa isang bahay bilang maliit na kapulungan. Dahil walang mga lalaking may kaalaman at kakayahang mamuno at may potensiyal na maging elder, unti-unting nawala ang mga pagsisikap. May panahong parang may posibilidad na makapagsimula ng gawain sa Jalajain, isang baryo sa kabila ng Pililla. Nagdaos ng mga pagtitipon para sa mga bata at mga home Bible study nang ilang panahon, pero hindi ito nagtuloy-tuloy. Bahagi nito ay dahil sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kakulangan ng manggagawa.

Noong unang bahagi ng dekada 1960, isa sa mga elder ng San Juan, kasama ang kanyang pamilya, ay lumipat sa Taytay, isang bayan sa pagitan ng San Juan at Binangonan. Nagsimula siya ng mga pagtitipon sa kanyang bahay at ng isang maliit na Sunday school. Tumulong si Jim LeValley at ang iba pa sa paglilibot sa bayang ito na may dalang babasahing Ebanghelyo. May ilang iglesia sa Bagong Tipan na nagsimula sa mga bahay. Wala tayong nababasa sa aklat ng Mga Gawa tungkol sa pagpapatayo ng mga kapilya sa unang kasaysayan ng iglesia. Gayunman, kahit magandang lugar ang bahay para magsimula ng home Bible study, hindi ito palaging pinakamainam para sa pagpapatibay ng isang kapulungan. Kaya sa Taytay, umupa sila ng dalawang-palapag na apartment na ginamit sa Sunday school sa ibaba at sa mga pagtitipon sa itaas. Nang maglaon, nakabili ang kapulungan ng isang lote at nakapagtayo ng kapilya, at doon nagpatuloy ang gawain.

Nang narito ang unang Literature Crusade team noong mga 1965, nakilala nila ang isang pamilyang nakatira sa iskwater na lugar ng Tondo, Manila. May ilang naligtas, at nagdaos ng ilang pagtitipon sa kanilang bahay. Nang maglaon, lumipat sila sa Cainta, isang bayang katabi ng Taytay. Nakisama sila sa mga mananampalataya sa Taytay nang ilang panahon pero kalaunan ay ginusto nilang magdaos ng mga pagtitipon sa kanilang bahay. Tumulong si Kapatid na David Harvey sa gawaing ito, at nakabili ang grupo roon ng lote at nakapagtayo ng kapilya. Naapektuhan ang espirituwal na paglago ng gawain doon dahil sa kakulangan ng mga lalaking may espirituwal na kakayahang mamuno at magpakain sa kawan. Gayunman, may mga naligtas at marami-rami ang nagtitipon doon.

Sa kabilang panig ng Taytay mula sa Cainta ay may bayang tinatawag na Angono. Nagdaos din ng mga home Bible study at mga pagtitipon sa labas sa bayang ito, at may ilang nagpahayag ng pananampalataya kay Cristo. Pero walang naitatag na gawaing nagpatuloy. Sa itaas ng mga burol sa kabila ng mga bayang ito ay ang Antipolo. Isa itong matatag na komunidad ng Romano Katoliko, lalo na dahil nasa simbahan doon ang isang tanyag na imahen ng Birheng Maria. Ayon sa kuwento, dinala ito mula sa Espanya sa pamamagitan ng Mexico noong panahon ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kalakalang galyon at “mahimalang naingatan.” Kaya labis na pinipintuho ang imaheng ito, at tuwing Mayo ay libu-libong peregrino ang dumaragsa sa Antipolo. May ilang pagtatangkang magsimula ng gawain doon pero wala pang nagtatagumpay.

Di nagtagal matapos kaming bumalik sa Pilipinas noong 1949, si Mrs. Tiongco, ang ina ni Mrs. Dayton, ay dumadalaw sa San Juan. Inanyayahan niya kaming pumunta sa Floridablanca, ang kanyang bayan sa Pampanga, para ipangaral doon ang Ebanghelyo. Noong panahong iyon, hindi pa ito posible dahil napakarami pang kailangang gawin sa San Juan. Ipinapanalangin ni Mrs. Dayton na makahanap ng ibang trabaho ang kanyang asawa para magkaroon ng mas maraming panahon ang pamilya na magkakasama. Ang trabaho nito noon ay sa Canlubang at ang kanilang tahanan ay sa San Juan. Kaya nakakauwi lang siya tuwing ilang Sabado’t Linggo. Nang maglaon, noong Enero 1952, inalok siya ng isang posisyon sa Del Carmen Sugar Estate malapit sa Floridablanca. May kasamang bahay ang posisyong ito, kaya lumipat sila roon. Nalungkot si Mrs. Dayton na malayo sa pakikisama sa San Juan, pero ito pala ang naging daan para sa isang gawain sa lugar na iyon. Sabik si Mrs. Dayton na maglingkod sa Panginoon at magpatotoo sa marami niyang kamag-anak sa Floridablanca. Nagsimula siya ng mga klase sa bahay ng kanyang inang si Mrs. Tiongco, at ng isa pang kamag-anak, si Mrs. Isip. Nagpagawa si Mr. Dayton sa karpintero ng ilang bangko para sa mga klaseng ito ng mga bata, na kadalasan ay ginaganap sa labas. Lumaki ang mga klase at madalas ay dinadaluhan ng matatandang babae at paminsan-minsan ay ng ilang lalaki.

Noong Abril 1954, nakapagdaos sila ng VBS sa Floridablanca at sa Del Carmen sa tulong ng ilang taga-Manila. Pagkatapos, noong Agosto, inanyayahan ni Mrs. Dayton si Ken Brooks na pumunta roon para sa ilang pagtitipon na idinaos sa mga bahay noong Sabado’t Linggo. Sinundan ito ng buwanang pagdalaw noong Setyembre at Oktubre. Noong Nobyembre, matapos ang maraming panalangin, naramdaman na kailangan ng mas puspusang pagsisikap. Si Jack LaBuff, na kinailangang iwan pansamantala ang gawain sa Laos, ay nakibahagi sa pagsisikap na ito. Nagdaos ng mga pagtitipon tuwing Sabado’t Linggo, hindi lang sa Floridablanca kundi pati sa mga kalapit na baryo.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Sa San Jose, naligtas si Ruben Nanquil at ang kanyang asawa, at nagsimula ang mga pagtitipon sa kanilang bahay. Nang maglaon, nagtayo ng isang maliit na kapilya sa tabi ng kanilang bahay para mas maging maluwag sa mga dumadalo. Pero bahagi ang San Jose ng isang malaking asyenda ng tubo, at nang maglaon ay pinagdiinan sila ng mga may-ari ng asyenda. Kaya sa mga sumunod na taon, kinailangang gibain ang kapilya, at ang iilang mananampalataya ay sumama na sa mga nasa Floridablanca. Ilang milya sa kabila ng San Jose ay may isang ilog sa paanan ng isang hanay ng mga bundok. May ilang binautismuhan sa ilog na ito, at nagdaos ng mga pagtitipon sa mga baryo gaya ng Pandergirig at Pabanlag. Ang pag-abot sa huling lugar na iyon ay nagpatuloy nang paminsan-minsan sa loob ng ilang taon.

Pagbalik namin mula sa furlough noong 1954, tumulong din kami sa gawaing ito. Malaki rin ang naitulong ng dalawang magkapatid, sina Eugenio at Daniel Tique, dahil mga Kapampangan sila na nakakapangaral sa sariling wika ng mga tao. Naiintindihan ng karamihan ang Tagalog na ginagamit namin, pero may ilang matatanda na hindi. May pagkakahawig ang dalawang wika, pero magkaibang-magkaiba talaga sila. Isang kakaiba sa Kapampangan ay wala itong tunog na “h,” samantalang mayroon ang Tagalog. Nakakatuwang marinig ang isang Kapampangan na nangangaral sa Tagalog—inaalis ang “h” kung saan ito dapat naroon at idinadagdag naman kung saan hindi dapat, parang isang cockney sa Inglatera.

Ang pag-abot mula sa Floridablanca sa ibang direksiyon ay may mga pulong din sa iba pang baryo. Isa rito ang lugar na tinatawag na Valdez, kung saan pagkalipas ng ilang taon ay may isang malaking bahay na nagamit para sa ilang camp ng mga kabataan. Nagkaroon din ng kaunting interes sa Mayquiapo at Seran, kung saan may isa o dalawang pamilya sa bawat lugar na nagpakita ng pagnanais na makinig. Pero sa pagitan ng dalawang ito ay ang baryo ng Dau, kung saan maganda ang naging pagtanggap at may mga naligtas. Kapag maganda ang panahon, ginagawa ang mga pulong sa lilim ng malalaking puno ng mangga, at may mga klase para sa mga bata sa malapit. May ilang dalaga mula sa San Juan na sumasama para tumulong magturo sa mga klaseng ito. Karaniwan na ang magkaroon ng anim o pitong pulong sa iba’t ibang lugar mula Sabado ng hapon hanggang Linggo ng hapon.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Nagpasya ang iilang mananampalataya sa Dau na magtayo ng maliit na kapilya na kawayan ang dingding at kugon ang bubong. Isang linggo matapos itong maitayo, may sumunog dito sa gabi. Siyempre, sa ilang saglit lang ay naubos ito, pero hindi ang mga kaaway ng Ebanghelyo ang may huling salita. Nagpasya ang mga mananampalataya na magtayo ulit gamit ang mga materyales na hindi basta-basta masusunog—hollow block ang dingding at yero ang bubong. Patuloy pa rin ang gawain doon, at inaabot na ng grupo ang mga kalapit na lugar.

Sa mga burol sa kabila ng Floridablanca ay may maliliit na pamayanan ng mga Negrito, na tinatawag na “Baluga” ng mga Tagalog. Itinuturing sila ng ilan na mga katutubo ng lupain; maliliit silang tao, medyo kahawig ng mga pygmy, na maikli at kulot ang buhok. Ilang beses umakyat sa mga burol si Ken Brooks at ilang iba pa para abutin ang mga taong ito, at kung minsan ay doon pa sila natutulog sa maliliit nilang kubo. Hindi natuwa ang mga Kapampangang hindi ligtas sa ganitong mga pagsisikap, dahil baka makasagabal ito sa kanilang paraan ng pang-aapi at pananamantala sa mga kawawang taong ito. Anuman ang nangyari, hindi namin naipagpatuloy ang gawaing ito dahil kulang kami sa tao. Kailangan nito ng isang taong makapaglalaan ng buong panahon niya at mag-aaral ng kanilang wika.

Noong 1958, sumama sa amin sa gawain ng Panginoon dito sa Pilipinas sina Mr. at Mrs. Milton Haack. Nandito na si Milton noong World War II bilang sundalo, pero hindi pa siya mananampalataya noon. Pumasok ang mag-asawang Haack sa gawaing iyon sa Pampanga, at ilang taon na silang nakatira sa San Fernando, ang kabisera ng lalawigang iyon. Habang nasa una nilang furlough, may imbitasyon na tumulong sa pagdaraos ng mga serbisyo sa Basa Air Force Base (ng Philippine Air Force), na ilang milya lang ang layo sa Floridablanca. Sinimulan doon ang mga serbisyo tuwing Linggo ng umaga sa tulong ni Howard Eppler, na noon ay nandito kasama ng Back to the Bible Broadcast. Ipinagpatuloy ni Brother Haack ang gawaing ito pagbalik niya mula sa furlough. Hanggang ngayon ay may mga pulong pa rin doon.

Nagtayo ang grupo sa Floridablanca ng maliit na kapilya sa tabi ng bahay ng isa sa mga mananampalataya roon. Nang maglaon, nakabili sila ng lote sa isang subdivision at nakapagtayo na ng mas malaking kapilya.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Nakatira sa lugar na iyon si Brother Stimson Alviar, at ginamit siya ng Panginoon sa paglaganap ng Ebanghelyo.

Nagbukas din ng gawain sina Brother at Sister Haack sa ilan pang lugar sa Pampanga na mas malapit sa San Fernando. Kaya mayroon nang mga walong maliliit na kapulungan sa loob at paligid ng mga bayan ng Guagua, Sexmoan, at Bacolor.

Sa kabilang panig ng lalawigan ng Pampanga, sa silangang bahagi nito, gumawa ang Panginoon ng isang dakilang gawain. Noong mga 1958, may dumating na ilang kawili-wiling sulat sa opisina ng Bible School of the Air (mas marami pa tungkol sa gawaing ito sa susunod na kabanata). Galing ang mga ito sa isang dalaga na nakatira sa Bahay-pare (ibig sabihin ay "Bahay ng Pari"), sa isang mababa at maputik na lugar na kilala bilang Candaba Swamps. Kahit nasa Pampanga ito, malapit ito sa hangganan ng Bulacan at nararating sa pamamagitan ng Baliwag, isang bayang pangkalakalan sa Bulacan.

Isang Sabado ng hapon noong 1959, nagmaneho kami papunta roon para dumalaw, at nakilala namin si Miss Teresita Castro. Pagpasok namin sa baryo, napansin namin ang simbahang Romano Katoliko. Sinabi sa amin ni Tessie na lumaki siyang Romano Katoliko at napakadebota niya sa relihiyong iyon. Pagkatapos niyang mag-high school, nagkaroon siya ng malalang impeksiyon sa isang bukung-bukong, at habang kausap namin siya ay naka-cast ang isang binti niya at naka-saklay siya. Medyo mapait ang loob niya nang mangyari ito, dahil ayon sa mga doktor ay baka habambuhay na siyang lumpo. Paano na ang pangarap niyang mag-kolehiyo, ang mag-asawa? Bakit ito nangyari sa kaniya gayong napakadebota niya sa kaniyang relihiyon?

May isang misyonero na nakasakay sa bus papuntang Batangas na nagpatotoo sa katabi niya, isang binatang Pilipino. Binigyan niya ito ng ilang babasahin at inenrol sa isang Emmaus correspondence course mula sa Bible School of the Air. Nagkataong pinsan pala ni Tessie ang binatang iyon. Nagpasya si Tessie na pumunta sa Batangas para magpagamot sa isang faith healer at dumalaw sa mga kamag-anak niya roon. Habang dumadalaw sa pinsan niya, nakita niya ang unang dalawang aralin ng "What the Bible Teaches" (Ang Itinuturo ng Biblia). Basta na lang sinabi

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ng pinsan niya, “Kung gusto mo ′yan, kunin mo! Hindi ako interesado.” Ang kursong iyon ang naging daan ng kaniyang pagbabagong-loob at ng isang ganap na bagong pananaw sa buhay.

Habang nakatingin ako sa bintana habang nag-uusap kami, naisip ko na medyo liblib pala ang lugar na ito. Alam ko rin na isa itong lugar kung saan aktibong-aktibo ang mga rebeldeng Huk. Bumaling ako kay Tessie at nagtanong, “Napansin ko ang simbahan pagpasok namin. Sabihin mo nga, may pumupunta ba rito para ipangaral ang mga katotohanang natutuhan mo sa kursong ito?” Sagot niya, ”Wala! Wala pang nangaral ng mga katotohanang ito rito.” Nabanggit niya na nakarating na roon ang mga kultong Jehovah’s Witnesses at Iglesia ni Cristo. Sinabi ko sa kaniya na gusto naming ipangaral doon ang Ebanghelyo. Pero madali para sa amin ang mangaral doon at saka umuwi; kung may pagsalungat o pag-uusig, siya ang haharap doon. Kaya hiniling namin na ipanalangin niya ito at sabihan kami kapag sa palagay niya ay tama na ang panahon. Magiliw ang pamilya niya at mapagpatuloy ang mga nakilala namin, gaya ng nakaugalian ng mga Pilipino; pero sa tingin namin ay hindi talaga sila interesado.

Kumuha si Tessie ng maikling kurso sa Child Evangelism Fellowship sa Manila para maturuan niya ang mga bata sa kanilang bahay. Pagkatapos ay nag-aral siya sa Far Eastern Bible School and Seminary, sa kabila ng kaniyang kapansanan. Sa kabutihan ng Panginoon, gumaling siya habang nasa Bible School. Pagkatapos ng unang taon, noong 1963, sinabi niya sa amin na nanampalataya na kay Cristo ang kaniyang nanay at kapatid na babae, at pumapayag na ang kaniyang tatay. (Nalaman namin pagkatapos na pumayag siyang magkaroon ng pulong dahil akala niya ay mapapatunayan niyang mali kami.) Pupunta ba kami at magdaraos ng serbisyo sa kanilang bahay? Dahil hindi ligtas bumiyahe sa mga daang iyon sa gabi dahil sa mga rebelde, nakipag-ayos kami na makituloy nang magdamag sa pamilya Castro.

Napakahalaga sa alaala ng unang pulong na iyon! Dumating kami nang mga alas-tres ng hapon, at hinainan kami ng malamig na pineapple juice. Habang nagpapahinga kami at umiinom, lumabas si Tessie para imbitahan ang mga tao. Nauna na niyang sinabihan ang mga tao na darating kami.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Hindi nagtagal, mga 25 hanggang 30 tao na ang nagtipon. Sa isang tahimik na panalangin, nagsimula ako sa pagpapakilala sa amin at saka ipinaliwanag kung bakit kami nasa Pilipinas. Natural na humantong ito sa pagpapaliwanag ng mabuting balita ng kaligtasan. Sa loob ng isang oras, nakinig nang mabuti ang lahat sa lumang mensaheng ito na ganap na bago sa kanila. Pagkatapos ay tinanong ko kung may gusto silang itanong, at doon na sila nagsimulang magbukas ng loob. Nang dumilim na, sinindihan ang mga lamparang de-gaas, pero tuloy pa rin ang usapan. Mga alas-siyete na noon, dahil ang pulong ay umabot nang mahigit tatlong oras. Gutom na ako at iniisip ko na kung kailan ihahain ang hapunan! Pero napakasaya ng pagkakataong maipahayag ang Ebanghelyo sa unang pagkakataon.

May isang sinabi na hindi ko agad malilimutan. Sabi ng isang lalaki, “Alam po ba ninyo kung bakit interesado kaming marinig ang sasabihin ninyo?” Sagot ko, “Hindi ko alam, pero gustong-gusto kong malaman.” “Kasi po, “ sabi niya, “napansin namin ang pagbabago sa buhay ni Tessie, at gusto naming malaman kung ano ba talaga iyon.”

Hindi nagtagal pagkatapos noon, nagkasakit ako nang malubha at kinailangang bumalik sa U.S. para magpagaling. Gayunman, ipinagpatuloy nina Leonard, Kenneth, at ng iba pa ang gawain sa Bahay-pare; at hindi nagtagal, malinaw na ipinakita ni Felipe Castro, ang tatay ni Tessie, na mananampalataya na rin siya. Noong Hunyo 1965, unang inalala ng iilang mananampalataya roon ang Panginoon sa pagpipira-piraso ng tinapay. Pagkalipas ng ilang taon, nag-donate si Brother Castro ng isang piraso ng lupa sa tabi ng bahay niya at doon itinayo ang isang kapilya. Noong mga unang araw ay wala pa itong kisame, at hindi na bago na makakita ng dagang tumatakbo sa mga biga habang nangangaral kami. Hindi nagtagal, may mga nakilala sa isang kalapit na baryo, ang Dulong-ilog (Dulo ng Ilog), at nagsimula roon ang mga serbisyo. Ang daan ay kung hindi ilang pulgada ang kapal ng alikabok ay putik naman, depende sa panahon. Sa isang bahay muna ginagawa ang mga serbisyo nang ilang panahon, at saka sila natulungang makapagtayo ng kapilya roon. Sa kabilang direksiyon mula sa Bahay-pare ay may lugar na tinatawag na Pansumalok, kung saan may isa pang grupong nabuo mula sa kanila. Sa daan mula Baliwag papuntang Bahay-pare, may sinusundo kaming isang lalaki sa lugar na tinatawag na Tangos para isama sa mga pulong sa Bahay-pare. Ngayon ay

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

may maliit na kapilya at grupo ng mga mananampalataya na rin doon. May isa pang pag-abot na medyo mas malayo, sa lugar na tinatawag na San Roque, kung saan naitatag ang isa pang kapulungan. Gayunman, sa kabila ng pagkakabuo ng mga bagong grupong ito, patuloy pa ring umuunlad ang gawain sa Bahay-pare.

Ang unang bautismo ng mga mananampalataya mula roon ay ginawa sa isang ilog malapit sa bayan ng Baliwag. Malinaw ang tubig ng ilog na umaagos sa ibabaw ng graba, pero medyo mababaw. Isa sa mga kapatid mula sa San Juan ang nagbautismo—ito ang unang beses niyang gawin ito. May isa pang kapatid na sumama sa amin na nag-aalalang hindi "nalilibing" ang mga tao sa bautismo. Kaya sumisigaw siya mula sa pampang, "Ilubog ninyo, ilubog ninyo!" Isa sa mga nabautismuhan ay isang matandang babae na hindi tiyak ang edad. Hindi niya itinatago ang edad niya dahil sa hiya; ipinanganak lang talaga siya sa lugar sa probinsiya noong panahong hindi itinuturing na mahalaga ang pagtatala ng kapanganakan. Ang pinakamagandang palatandaan na nakuha namin ay dalaga na raw siya nang unang dumating ang mga Amerikano, noong 1898. Para sa edad niya, napakalinaw pa ng kaniyang mata, pero medyo mahina na ang pandinig. Sa mga serbisyo, lagi niyang gustong hanapin ang mga talata. Inaasahan sa mga mangangaral na Pilipino na banggitin ang talata kapag sumisipi sila ng Kasulatan. Kapag naitanong na niya sa katabi kung anong talata iyon, siya ay maghahanap nito at babasahin. Ibig sabihin, siyempre, babasahin niya ito nang malakas. Wala siyang pakialam sa anumang sinasabi ng nangangaral at sa anumang abalang naidudulot niya sa mga nasa paligid niya.

Isa sa mga kapatid sa Bahay-pare ay napakatapat sa pagdalo sa mga serbisyo, kahit ibig sabihin nito ay maglakad nang apat o limang kilometro sa gitna ng palayan, papunta at pauwi. Marahil isang dahilan ng katapatan ni Tomas Carpio ay ang hindi pangkaraniwang paraan ng kaniyang pagbabagong-loob. Gaya ng karamihan, lumaki siyang Romano Katoliko. Minsan ay nagkasakit siya at na-coma. Dahil walang sapat na tulong-medikal, akala ng pamilya at mga kapitbahay niya ay patay na siya. Siya mismo ay naniniwalang namatay nga siya. Baka katulad ito ng sinabi ni Apostol Pablo, "Maging sa katawan, aywan ko; o maging sa labas ng katawan, aywan ko; Dios ang nakaaalam." Anuman iyon, habang nasa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ganoong kalagayan si Tomas ay nanaginip siya o may nakitang pangitain kung saan nakita niya ang sarili na nakatayo sa harap ng pintuan ng langit. Laking gulat niya nang ayaw siyang papasukin ng nasa pintuan; dahil sa kaniyang paniniwalang Romano Katoliko, inakala niyang si San Pedro iyon. Nagprotesta siya na naging tapat siyang Romano Katoliko habang nasa lupa at nakiusap na papasukin siya dahil doon. Nang ayaw pa rin siyang papasukin ni Pedro (o kung sino man iyon), tinanong ni Tomas kung ano ang dapat niyang gawin para makapasok. Sinabihan siyang bumalik sa lupa at maghanap ng taong may Biblia, para sabihin sa kaniya kung ano ang kailangan. Sa puntong ito, ang pamilya at mga kaibigan na gumagawa na ng kabaong at maghahanda na sana sa kaniya para ilibing ay labis na nagulat. (Kung saan walang pasilidad para sa pag-embalsamo, kailangang mailibing ang patay sa loob ng 24 na oras.) Ang akala nilang patay na si Tomas ay bumangon at nagsalita. Ikinuwento niya ang nangyari at sinabing kailangan niyang makahanap agad ng taong may Biblia. May nakaalala na may Biblia si Felipe Castro sa Bahay-pare. Kaya nang makakaya na niya, pinuntahan ni Tomas si Felipe, na nagkaroon ng kagalakang maipakita sa kaniya mula sa Biblia kung paano siya makatitiyak na makapapasok siya sa langit. Totoong-totoo ang mga salita ni William Cowper, “Ang Diyos ay kumikilos sa mahiwagang paraan, upang gawin ang Kaniyang mga kababalaghan.”

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 22

Higit Pang Paglago ng Iglesia

"Sa gayo'y ... ang iglesia ... palibhasa'y pinagtibay; at, sa paglakad na may takot sa Panginoon at may kaaliwan ng Espiritu Santo, ay nagsisidami." (Mga Gawa 9:31)

Narito ang tatlong pangunahing sangkap ng paglago ng iglesia. Una, kailangang mapatibay ang mga iglesia. Sa simula ng nakaraang kabanata, nakita natin na sila ay pinatibay sa pananampalataya. Para lumago ang iglesia, kailangan ang mabuti at matibay na pagtuturo mula sa Salita ng Diyos. Ang pagpapatibay sa mga mananampalataya ang nagpapalakas sa iglesia. Ikalawa, kailangan ang kaaliwan at pagpapalakas-loob ng Espiritu Santo. Siya ang nagbibigay ng kapangyarihan sa mga saksi. Ikatlo, kailangang mamuhay ang mga mananampalataya sa takot sa Panginoon. Ang paglago ng bawat mananampalataya at ang kanilang pagsunod sa kalooban ng Panginoon ay magbubunga ng paglago ng iglesia.

Ilang taon matapos naming simulan ang Bible School of the Air, may nabalitaan kami na sa isang lugar sa Tarlac ay may mga taong nagtitipon para mag-Bible Study, mukhang dahil sa pagkuha nila ng Emmaus course. Mahirap makakuha ng tiyak na impormasyon, at minsan ay sumulat kami para mag-alok ng tulong sa isang mukhang posibleng kontak. Pagkatapos, ang isa sa mga manggagawa ay tumutulong sa Every Home Crusade sa kanilang layuning maglagay ng babasahing Ebanghelyo sa bawat tahanan. Habang dumadalaw sa mga bahay sa isang malaking asyenda ng tubo malapit sa San Miguel, Tarlac, nagkataong napadalaw siya sa isang bahay doon. Nagulat siya nang makita ang mga pitong "Certificates of Completion" mula sa Bible School of the Air na nakasabit sa dingding. Dahil dito, natuklasan namin na marami sa lugar na iyon ang kumuha ng aming mga kurso at nagtitipon din para mag-aral ng Biblia. Sinundan ang kontak na ito ng iba pang pagdalaw simula noong Setyembre 1964.

Isang Sabado ng hapon, nagmaneho ako papunta sa baryo ng Mapalacsiao sa asyendang iyon. Kasama ko para ituro ang daan ang manggagawang iyon, si Eleazar Alfonso. Hindi nagtagal pagdating namin nang maagang gabi, sinimulan namin ang pulong. Nagsalitan kami ni Eleazar sa pangangaral at saka sa pagsagot sa mga tanong. Mga alas-diyes,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

sinabi ng mga tao roon na naghanda sila ng kaunting meryenda. Kaya habang kumakain kami ng kakanin, tsokolate, at iba pang masasarap, nagpatuloy ang usapan hanggang hatinggabi. Walang duda sa kanilang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

matinding interes at pagnanais na matuto pa tungkol sa Kasulatan. Pagsapit ng hatinggabi, pinilit na naming magpaalam para sa tatlong oras na biyahe pauwi. Iilang oras lang ang tulog namin bago maging abala sa mga gawain sa araw ng Panginoon. Habang paalis kami, sabi ni Eleazar, "Hindi rin naman kayo makakatulog kung nagpaiwan kayo---magdamag nila kayong pupuyatin sa kanilang mga tanong!"

Nagpatuloy ang regular na mga serbisyo tuwing Linggo sa tulong ng mga pagdalaw ng iba't ibang misyonero at mga Pilipinong manggagawa. Noong mga panahong iyon ay napakaaktibo ng mga rebeldeng Huk sa buong bahaging iyon ng Gitnang Luzon. Isang Linggo, hindi maintindihan ni Stimson Alviar kung bakit parang hindi kasing-init ng dati ang pagsalubong ng mga tao. Gayunman, nagsimula ang serbisyo sa silong ng bahay gaya ng dati. Habang nagsasalita si Stimson, napatingala siya. Sa pagitan ng mga piraso ng kawayan na siyang sahig ng bahay sa itaas, may nakita siyang lalaking palakad-lakad, at armadong-armado ang lalaki! Wala namang naging masamang bunga ang pangyayaring iyon, at kahit paano ay narinig ng Huk na iyon ang ebanghelyo nang araw na iyon.

Nang maglaon, nabigyan ng pahintulot ang grupo roon na magtayo ng kapilya, at patuloy na lumago ang gawain. Ngayon ay may ikalawang kapulungan nang nabuo mula sa una. Mula roon, may mga biyahe papunta sa Nueva Ecija, isang katabing lalawigan, kung saan may mga kontak sa mga bayan ng Aliaga at Talavera.

Bago kami bumalik sa Pilipinas noong 1949, nabalitaan namin ang isang binatang nag-aaral sa Moody Bible Institute na interesado sa gawain sa Pilipinas. Noong World War II, lumipad siya sa ibabaw ng Pilipinas sakay ng isang B-24 "LIBERATOR" (isang flying fortress), at gusto niyang bumalik doon sa mas mapayapang misyon. Matapos ang ilang sulatan, sumama sa amin sa Manila si Kenneth Engle noong 1951. Nagtrabaho siya sa radio work ng WMBI habang nasa Moody, kaya malaking tulong siya dahil muli naming sinisimulan noon ang ministeryo sa radio. Nang maglaon ay sumunod sa kaniya ang kaniyang kasintahan, si Mary Lou Leonard, at ikinasal sila sa San Juan. Ilang taon silang tumulong sa kapulungan sa Binangonan. Pagkatapos, noong 1967, lumipat sila sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Baguio dahil sa kalusugan. Ang Baguio ay ang magandang bakasyunan sa bundok, mga 5,000 talampakan ang taas mula sa dagat, kung saan mas malamig ang klima kaysa sa kapatagan.

> *Ito ang imbitasyong nagdala kay Ken Engle sa Pilipinas. Ang sariling panig ni Ken tungkol dito ay nasa "Ang Pulong-Panalangin sa Moody", "Isang Bukas na Pinto" at "Maganda" sa Ikalawang Tomo, at sa Ikawalong Tomo. Isinulat ni Ken sa kaniyang kopya na ang B-24 Liberator ay "hindi isang flying fortress."*

Sa Baguio, nagsimula silang makipagkilala sa mga kapitbahay, sa layuning magsimula ng gawain doon. Kabilang sa mga kapitbahay na naging kaibigan ni Mary Lou ang isang babaeng Pakistani na asawa ng isang Pilipinong propesor. Nakilala siya ng propesor habang nag-aaral ito sa Lahore sa isang scholarship. Galing siya sa halong lahing Eurasian at may kaunting kaugnayan sa Kristiyanismo sa pangalan lamang. Naengganyo ni Mary Lou ang babaeng ito, si Evelyn Balanag, na pag-aralan ang kursong "What the Bible Teaches." Iniuwi niya ang unang dalawang aralin, at hindi nagtagal ay bumalik siya. Natapos na niya ang dalawang araling iyon at gusto na niya ang iba pa, at bago matapos ang araw ay natapos na niya lahat. Kinabukasan, nagkasakit siya nang malubha—matinding pagdurugo—at isinugod siya sa ospital. Sa sobrang panghihina dahil sa dami ng nawalang dugo, akala niya ay mamamatay na siya. Pagmulat ng kaniyang mga mata, nakita niya ang asawa niyang nakaupo sa tabi ng kama, halatang nag-aalala. Saka pumasok sa isip niya ang isang nakakatakot na kaisipan---"Kung namatay ako, sa impiyerno ako napunta." Naalala niya ang napag-aralan niya sa mga aralin, at tinanggap niya si Cristo bilang kaniyang Tagapagligtas, kahit masyado pa siyang mahina para maipaalam kaninuman ang nangyari.

Nang makaya na niya, sinabi niya ito sa kaniyang asawa, at habang gumagaling ay nagsimula siyang magpatotoo sa iba tungkol sa bago niyang Tagapagligtas. Nagsimula siyang magsaulo ng Kasulatan at hinikayat ang asawa na samahan siya rito. Pero medyo nainis siya na ang asawa niya, na hindi pa mananampalataya, ay mas mabilis magsaulo kaysa sa kaniya na mananampalataya na. Nawalan siya ng gana sa mga paperback na nobela na dati ay umuubos ng napakaraming oras niya, pero mas mahirap ang pagtigil sa paninigarilyo. Minsan ay sinabi niya sa asawa,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

"Kaya kitang iwan, pero hindi ang mga sigarilyong ito." Pero dumating ang panahon, bilang sagot sa panalangin, na tumigil din siya sa paninigarilyo. Nanampalataya rin kay Cristo ang asawa niya, kasama ang ilan sa kanilang mga kaibigan. Marami sa mga ito ay mga Pilipinong sundalo na may kaugnayan sa Philippine Military Academy.

Isang araw, may ilang misyonerong Mormon na dumalaw sa dalawang kaibigan ni Evelyn at sinubukan silang kumbinsihin sa kanilang paniniwala. Hindi pa sapat ang alam ni Evelyn sa Salita para pabulaanan sila, pero ramdam niya na may mali; kaya pinakausap niya sila kay Mary Lou, na nakapagpakita sa kanila ng katotohanan. Apat sa mga taong ito ang binautismuhan ni Ken Engle noong unang bahagi ng 1970, at iyon ang simula ng kapulungan doon. Habang nasa furlough ang mga Engle mula 1970 hanggang 1972, kami ang tumira sa Baguio, at nadama namin na ang aming ministeryo ay lalo na ang patibayin ang mga mananampalatayang ito sa kanilang pananampalataya kay Cristo.

Nang ilang panahon, sa isang bahay nagtitipon ang mga mananampalataya. Pagkatapos ay nakakuha sila ng pahintulot na gamitin ang isang Quonset hut na nagsisilbing guardhouse sa pasukan ng military reservation na tinatawag na Navy Base. Parang hindi bagay ang isang Navy Base sa itaas ng bundok, pero nakuha nito ang pangalang iyon nang gamitin ito ng US Navy pagkatapos ng World War II. Ang guardhouse na ito ang naging lugar ng pagtitipon sa loob ng ilang taon. Sabi ng mga tao, "Guardhouse ito tuwing karaniwang araw, pero tuwing Linggo ay bahay ito ng Diyos." May mga tirahan sa Base para sa mga tauhan ng Philippine Army na naglilingkod sa Philippine Military Academy. Nang ideklara ang martial law noong Setyembre 1972, hindi na namin magamit ang lugar na ito, at bumalik kami sa pagtitipon sa isang bahay—o mas tamang sabihin, sa carport ng isang bahay.

Bumalik ang mga Engle noong 1973 at nanatili hanggang 1975, at sa panahong iyon ay nakakuha sila ng pahintulot na magtipon sa gusali ng isang paaralang Romano Katoliko na nagsara na at ibinebenta ang ari-arian. Dahil alam nilang pansamantala lang ito, naghanap ang kapulungan ng lupang mapagtatayuan. Nakabili sila ng lote at nakapagtayo ng kapilya

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

na napakalapit sa guardhouse kung saan sila dating nagtitipon. Noon ay wala pang ibang evangelical na kapilya sa bahaging iyon ng Baguio. Nitong mga nakaraang taon, dalawang grupo ng mga manggagawa mula sa Gospel Literature Outreach (GLO) mula sa Australia at New Zealand ang tumulong sa pagpapatibay ng gawain sa Baguio. Nakatulong din ang paminsan-minsang pagdalaw ng iba't ibang manggagawa para maipagpatuloy ng mga mananampalataya roon ang gawain sa mga panahong walang misyonerong nakatira roon.

> *Ang kuwento ng Baguio, at ang kay Evelyn, ay buong isinalaysay sa "Mary Lou, Mary Lou": Ang Kuwento nina Evelyn at Fred Balanag.*

Marami kaming naging kontak sa Philippine Military Academy, ang West Point ng Pilipinas. Noong panahong iyon, ang Registrar ay si Lt. Col. D. Galia, isang mabuting Kristiyanong maginoo. Sa panahong wala silang Protestanteng Chaplain, inimbitahan kaming mangaral sa kanilang serbisyo sa kapilya. Obligadong dumalo ang mga kadete sa serbisyo ng simbahan, sa Simbahang Romano Katoliko man o sa Protestanteng Kapilya sa loob ng base. Noong nakatira kami sa Baguio, maraming kaguluhan ng mga estudyante sa malalaking lungsod. Kahit nasa ilalim ng disiplinang militar, naapektuhan din nito nang kaunti ang mga kadete. Sa isang pagkakataon, ilan sa kanila ang tumutol sa sapilitang pagdalo sa mga serbisyong panrelihiyon. Iniutos ng Commandant na ang mga ayaw dumalo sa simbahan ay makinig na lang sa oras na iyon sa isang lecture tungkol sa mabuting asal! Ang responsabilidad sa pag-aayos ng mga lecture na ito ay ipinasa sa kaibigan naming si Lt. Col. Galia. Inimbitahan niya akong magbigay ng ilan sa mga lecture na iyon. Mahirap na tungkulin ito dahil mangangaral ako, hindi lecturer. Para gumaan ang kapaligiran, sinikap kong gawin itong impormal at bigyan ng pagkakataong makilahok ang mga kadete. Pero kasabay nito, hindi ko puwedeng sayangin ang pagkakataong maipahayag ang katotohanan ng Ebanghelyo. Walang duda na kapag ako ang lecturer, mas marami silang narinig na katotohanang panrelihiyon kaysa sa maririnig sana nila sa mga serbisyo ng simbahan! Ang mga binatang ito ay ilan sa pinakamatatalino sa bansa; kailangan talaga, para makapasa sila sa mahihigpit na kahilingan. Magalang at mabait sila, at prangka rin. Sabi ng isa sa kanila, sa tingin niya ay isa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

akong imperyalista; naipakita ko naman sa kaniya na hindi ako tugma sa kaniyang kahulugan nito.

> Simula noong 1970, naisaayos ni Ken Engle na mabigyan ng Biblia ang bawat nagtapos sa Philippine Military Academy. Naipagpatuloy namin ito hanggang 1979, at kadalasan ay naisasama namin ang pagbibigay na ito sa bahaging panrelihiyon ng mga programa ng pagtatapos. Nakalimbag sa ginto sa pabalat ng mga Biblia ang pangalan ng mga nagtapos, at may kalakip na sulat. Kahit karaniwang nagpapasalamat ang mga nagtapos noong panahong iyon, wala na kaming natanggap na anumang balita mula sa kanila pagkatapos. Pero nagbigay ito sa amin ng ilang pagkakataong makilala

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

sa ilang matataas na opisyal ng militar. Pero noong 1980, hindi na ako makabiyahe papuntang Baguio para ayusin ang mga kailangang ayusin. Isa pa, naramdaman naming ang kakulangan ng tugon ay palatandaan na mas magagamit nang mabuti ang pera sa ibang bahagi ng gawain ng Panginoon. Kaya itinigil na ang gawaing ito. Nabalitaan naming may ibang Kristiyanong organisasyon na ngayon ang nagbibigay ng mga Biblia.

> *Ang mga sulat mismo ni Ken tungkol sa mga Biblia ng mga kadete ay nasa "Mga Biblia para sa mga Kadete", sa In His Joy.*

Sa loob ng ilang panahon, sina Dave at Ruth Harvey, kasama ang mga Pilipinong manggagawang sina Rey at Norma Cervantes, ay tumira sa Baliwag, isang malaking sentro ng kalakalan sa lalawigan ng Bulacan. Maraming ebanghelismo ang ginawa sa lugar na iyon, at nagkaroon din ng student center sa bayan. Ipinagpatuloy ng mag-asawang Cervantes ang gawain doon nang umuwi ang mga Harvey para sa furlough. Ngayon ay may grupo na ng mga mananampalatayang nagtitipon doon at nakabili na sila ng lote, pero hindi pa sila makapagpatayo ng kapilya dahil kulang pa ang pondo.

Isang kaibigan ni Rey Cervantes ang nagkainteres na makisama sa ilan sa mga manggagawa sa Bulacan. Naglilingkod siya sa Panginoon sa isang bahagi ng Malolos, ang kabisera ng Bulacan, at kalaunan ay nagpasya siyang makiisa na sa amin. Ang gawain sa lugar na iyon, sa Sumapa, ay lumago kapwa sa dami ng kaanib at sa pag-abot sa iba. Masigla ang kapulungan doon at marami silang kabataan. Isang Linggo ng hapon, habang lumalabas sila nang pa-grupo para magpatotoo at mamigay ng babasahin tungkol sa Ebanghelyo, nalito ang isang grupo. Pagdating nila sa isang kanto, hindi na nila maalala kung kakanan ba sila o kakaliwa. Ang totoo, sa kabilang direksiyon sila lumiko, salungat sa sinabi sa kanila, pero walang duda na iyon ay pag-akay ng Panginoon. May nakasalubong silang isang matandang lalaki na interesado na pala at ang puso ay inihanda na para tanggapin ang Ebanghelyo. Bukod sa mga unang namuno, sina Oscar at Gloria de Leon, may iba pang ipinagkatiwala ng kapulungang ito sa buong-panahong paglilingkod sa Panginoon.

Isang pamilya sa San Juan ang nakakilala sa Panginoon sa pamamagitan

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ng pagpapatotoo ng unang Gospel Literature Outreach team. Kalaunan, lumipat ang pamilyang ito sa Bicol, at inakala naming baka may pagkakataong makapagsimula ng gawain doon. Pero hindi nagtagal, bumalik sila sa isang baryo, ang Tuctucan, sa bayan ng Guiguinto, Bulacan, ilang milya sa hilaga ng Manila. Sa tulong ng ilan mula sa San Juan at sa kalapit na Sumapa, may mga kaluluwang naligtas at nagsimula ang isang gawain sa lugar na iyon. Matagal-tagal din silang nagtipon sa bahay ng isa sa mga mananampalataya, pero habang dumarami sila, naramdaman nilang kailangan na nilang bumili ng maliit na lote at magpatayo ng kapilya.

Sina Peter at Sue Booth ay mga manggagawang mula sa mga kapulungan sa New Zealand. Sa una nilang termino rito, kasama sila ng Open Air Campaigners, pero pagbalik nila mula sa furlough noong 1979, ipinagkatiwala sila para makipagtulungan nang mas malapit sa gawain ng mga kapulungan dito. Umupa sila ng bahay sa loob ng compound ng Far East Broadcasting Company, sa hilaga ng Manila, sa bayan ng Valenzuela. Inakay sila ng Panginoon na magsimula ng gawain malapit doon sa pamamagitan ng pamimigay ng babasahin at pagkakaroon ng ilang Bible study sa mga tahanan. Mula rito ay nabuo ang isang kapulungan sa lugar na tinatawag na Malinta. Masigasig ang grupong ito ng mga mananampalataya sa pag-abot sa mga kalapit na lugar.

Noong 1972, ang pinakamatandang Pilipinong manggagawa, si Stimson Alviar, ay sumama kay Sgt. Resultan ng Basa Air Force para dalawin ang ilang lugar sa Pangasinan kung saan may mga kamag-anak si Sgt. Resultan. Ang Pangasinan ay isang mataong lalawigan mga 150 milya sa hilaga ng Manila. May sarili silang wika, ang Pangasinan, na kamag-anak ng Ilocano, ang wika sa lugar na nasa hilaga lang ng Pangasinan. Noong mga unang araw ng Bible School of the Air, mas marami pang humihingi linggo-linggo ng libreng kurso mula sa Pangasinan kaysa sa alinmang lalawigan sa bansa. Dinalaw ng dalawang lalaki ang Urbiztondo at Basista sa lalawigang iyon. May ilang nakausap sa una, pero sa Basista talaga lumago ang gawain, lalo na sa isang baryong tinatawag na Balaybuaya (bahay ng buwaya). Dahil bukas ang pinto para sa Ebanghelyo, dumalaw doon si Ken Brooks at ang iba pa. Pagkatapos ay dalawang dalagang babae

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ang pumunta para magpatotoo sa mga babae at mga bata. Sinundan sila nina John at Gloria Paglinawan, at sa mga sumunod na taon nina Rod at Aida Miano. Sa hindi malamang dahilan, nagkaroon ng problema sa kalusugan ang lahat ng manggagawang ito at hindi sila nakapagtagal. Gayunman, sumulong pa rin ang gawain at marami-rami ang naligtas at nabautismuhan. Kabilang sa kanila ang isang guro na kalaunan ay nag-leave sa pagtuturo para ilaan ang dalawang taon sa gawain ng Panginoon doon.

Ilang milya mula roon, ang unang GLO team ay nakagawa ng ilang kakilala sa bayan ng Asingan. Medyo mabagal ang pag-usad doon nang matagal-tagal. Pero noong 1982, sina Leonard at Mary Savill ng New Zealand ay tumira sa Urdaneta, isang malaking bayan ng kalakalan sa main highway papuntang norte. Sina Len at Mary ay napunta rito kasama ng ikalawang GLO team, at pagkatapos ay sa Baguio sila nanatili halos buong panahon. Pagbalik nila mula sa una nilang furlough, naramdaman nilang inaakay sila ng Panginoon na tumulong sa gawain sa Pangasinan. Dahil higit sa lahat sa kanilang pagsisikap, may mga grupo na ng mananampalataya sa Toboy at San Vicente, parehong mga baryo sa Asingan.

Isang engineer sa flood control na nagtatrabaho sa Malauli, Pampanga, ang nakarinig ng Ebanghelyo roon at naligtas. Nag-alala rin siya para sa kanyang pamilya at mga kamag-anak sa Mapandan, isa pang bayan sa Pangasinan. Kaya sa tulong ng mga manggagawang sina Alex Lopez at Ben Manansala, nagsimula na rin ang gawain sa bayang iyon. May ilang naligtas at nagsimula na rin doon ang isang maliit na kapulungan.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Sa hilagang baybayin ng Manila Bay, kung saan pumapasok sa look ang Ilog Pampanga, naroon ang bayan ng Masantol. Ang ilan sa mga baryo sa paligid ng Masantol ay mararating lang sakay ng "bangka." Sa isa sa mga baryong ito, na tinatawag na Malauli, may isang pamilyang aktibo sa lokal na pulitika at maimpluwensiya sa komunidad. Isa sa pamilyang ito, si Elpidio Manansala, ay may bahay din sa Pasig, ang kabisera ng lalawigan ng Rizal. Nagkainteres siya sa mga espirituwal na bagay sa pagbabasa ng Biblia noong Romano Katoliko pa siya. Habang binabasa niya ang tract na "God's Way of Salvation" ni Theodore Epp, nagtiwala siya kay Cristo para sa kaligtasan. Ang tract ay inilathala ng Back to the Bible Broadcasters. Isang araw, napansin ni Elpidio at ng isang kasama ang opisina ng Back to the Bible habang papunta sila sa Manila mula sa Pasig. Interesado silang magpabautismo, at nang marinig ng counselor sa Back to the Bible ang kanilang kuwento, iminungkahi niyang kausapin nila ang mga matatanda sa kapulungan sa San Juan. Ang counselor ay isang matanda mula sa kapulungan sa Binangonan.

Kumbinsido ang mga matatanda sa San Juan na tunay na ligtas ang mga bisita, pero iminungkahi nilang mas magandang patotoo kung sa sarili nilang komunidad sa Malauli sila mabautismuhan. Hanggang sa puntong iyon, iniisip pa ni Elpidio na manatili sa Simbahang Katoliko para maimpluwensiyahan ang iba niyang kasamahan doon. Isinaayos na dalawa sa mga matatanda mula sa San Juan at isang misyonero ang gugugol ng isang Sabado at Linggo sa Malauli. Pagdating nila nang hapon, nagkaroon ng pagtitipon kinagabihan. Ang isa ay mangangaral ng Ebanghelyo, ang isa pa ay magsasalita tungkol sa buhay-Kristiyano, at ang isa naman ay tungkol sa iglesia at sa bautismo. Inabot ng lampas hatinggabi ang pagtitipon, ganoon kasabik ang mga tao. Nagtipon ulit sila buong umaga ng Linggo at nagtapos sa isang bautismo.

Nangyari ito noong Setyembre 1975, at patuloy na lumago ang gawain. Dahil sa bautismo, may lumitaw na pagsalungat, kaya alam nilang hindi na sila tanggap ng mga Romano Katoliko. Pinagbantaan ng kamatayan ang ama ni Elpidio dahil hindi na niya sinusuportahan ang dati niyang panig sa pulitika. Minsan, hinamon ng mga kalaban ng Ebanghelyo ang mga Kristiyano sa isang debate. Mahilig ang mga Pilipino sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kasabikan ng isang debate, at may ilang relihiyosong grupo na sobrang nadadala kaya kung minsan ay nauuwi pa sa karahasan. Humingi ng tulong ang mga mananampalataya sa Malauli sa ilang manggagawa at matatanda para harapin ang hamong ito. Pero sinabi ng mga manggagawa na hindi sila makikipagdebate, kundi ikagagalak nila ang pagkakataong ipaliwanag mula sa Kasulatan kung ano ang aming pinaniniwalaan. Kaya naging napakagandang pagkakataon ito para ipahayag ang Ebanghelyo at ipakita ang kaamuan ni Cristo sa harap ng pagsalungat.

Kahanga-hanga ang paglago ng gawain habang marami pa ang nabautismuhan. Kaya ilang taon lang ang lumipas at umaabot na sa 150 ang nagtitipon para alalahanin ang Panginoon. Nagpatayo sila ng kapilya sa tabi ng bahay ng mga Manansala. Naabot din nila ang isa pang kalapit na baryo, ang lugar na tinatawag na Nigue, kung saan may kapulungan na ngayon, at nagpapatotoo rin sila sa pamamagitan ng mga Bible study sa tahanan sa mga kalapit na bayan sa lalawigan ng Bulacan, gaya ng Hagonoy at Paombong. Isang kapatid ni Elpidio, si Ceferino, kasama ang kanyang asawa, ay masigla sa kapulungan sa San Juan, kung saan siya ay isang matanda. Nagkaroon din sila ng mga klase para sa mga bata at mga Bible study sa kanilang tahanan.

Ang paglagong ito ng iglesia ay umabot sa tatlo pang bahagi ng Pilipinas. Una, nagkaroon ng mga pagtitipon sa bahay ni Elpidio sa Pasig, at ngayon ay may kapulungan nang nagtitipon doon. Bahagi nito ay dahil may ilang taga-Malauli na pumunta sa Pasig para magtrabaho sa mga pabrika roon. Noong 1982, masyado nang malaki ang grupong nagtitipon doon para magkasya sa isang bahay, at plano nilang magpatayo ng kapilya.

Isang pamilya mula sa Malauli ang lumipat sa Dadiangas (na ngayon ay Gen. Santos) sa lalawigan ng Cotabato sa isla ng Mindanao, sa katimugang bahagi ng Pilipinas. Malaki ang pamilyang Ducot, pero iilan lang ang mananampalataya. Noong 1980, dalawa sa mga Pilipinong manggagawa, sina Stimson Alviar at Nestor Dedel, ay tumugon sa panawagan ng tulong at pumunta roon para ipangaral ang Ebanghelyo. Noong una, medyo naghihinala ang mga tao sa dalawang mangangaral, pero nang marinig nila sila, binuksan nila ang kanilang puso sa mensahe. Dahil dito, ilan ang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

nabautismuhan at nagsimula ang mga pagtitipon sa bahay ng mga Ducot. Noong 1981, si Nestor at ang kanyang asawang si Ligaya, na isang guro, ay inakay ng Panginoon na lumipat doon, at nakita nila ang pagpapala ng Panginoon sa kanilang pagpapagal kaya lumago ang gawain. Sa taon ding iyon, isa sa mga matatanda mula sa San Juan at ang ilan sa kanyang pamilya ay lumipat sa isang rantso malapit doon at malaki ang naitulong nila sa bagong gawaing iyon. Patuloy na lumawak ang gawain doon, at noong 1983 ay nagsimula ang dalawa pang kapulungan sa Polomolok at Marbel. May plano na ring magkaroon ng kampo sa lugar na iyon.

Kung minsan ay nagpaplano tayo tungkol sa paglago ng iglesia, at matalino iyon. Ang ilan sa mga manggagawa, na naantig sa nangyari sa ilan sa mga lugar na ito, ay nagkaroon ng pangitain na magtatag ng sunud-sunod na lokal na iglesia sa buong lalawigan ng Bulacan. Masigasig ang naging simula nito at may mga nakausap na nakatulong. Pero nagkaroon din ng mga kabiguan at kahirapan. Ang gawain sa Malauli at ang mga sumibol mula rito ay hindi bunga ng isang planadong pagsisikap. Nakakatuwang makita kung paano pumasok ang Espiritu Santo at gumawa sa buhay ng mga lalaki at babae. Kaya, bagaman may lugar ang pagpaplano, kailangan higit sa lahat ang pag-asa sa patnubay at paggawa ng Espiritu Santo. Kung wala Siya, walang tunay na paglago ng iglesia.

May dalawang gawain na nakatulong sa pagpapalago at pagpapatibay ng paglagong ito ng iglesia. Ang isa rito ay ang mga kumperensiyang idinaos sa paglipas ng mga taon. Noong mga unang taon, ang mga kumperensiya ay idinaraos at pinangungunahan ng iba't ibang kapulungan. Sa isa sa mga kumperensiya, nagulat ang dalawang matandang kapatid nang magkita sila. Ang isa ay taga-Canlubang at ang isa ay taga-Dau; magkaklase pala sila maraming taon na ang nakaraan. Walang kaalam-alam ang isa na naging mananampalataya na rin ang isa hanggang sa magkita sila nang araw na iyon. Napakahalagang panahon ng pagsasamahan ang mga kumperensiyang ito at kapaki-pakinabang din ang ministeryo ng Salita. Pero napansin na ang kapulungang punong-abala ay gumugugol ng napakaraming oras sa paghahanda at paghahain ng pagkain kaya halos hindi sila nakikinabang sa ministeryo at pangangaral.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Mula nang makuha ang campsite, ito na ang naging paboritong lugar para sa mga kumperensiya dahil may matutuluyan din para sa mga magpapalipas ng gabi. Ang mga kumperensiya para sa mga matatanda at sa mga kalalakihan sa pangkalahatan ay naging malaking tulong. Pumipili ng paksa para sa bawat pagkakataon, kadalasan ay tungkol sa isang bahagi ng buhay ng iglesia. Sa pagitan ng mga mensahe ay may oras para sa bukas na talakayan, malayang magtanong at sumagot tungkol sa paksa. Sa ganitong paraan, natalakay ang buhay ng iglesia sa praktikal na paraan. Isang kumperensiya tungkol sa Hapunan ng Panginoon ang tumalakay sa praktikal na paraan ng pagdiriwang nito, pati na sa itinuturo ng Kasulatan kung bakit natin ito ginagawa. Nagtapos ang kumperensiya sa aktuwal na pagdiriwang nito para magkaroon ng mas malinaw na ideya ang mga galing sa maliliit na grupo.

Nagkaroon din ng mga kumperensiya para sa kababaihan sa kampo. Nabibigyan nito ang ilang kababaihan ng pagkakataong makilala ang mga babae mula sa ibang kapulungan at magpalipas ng isang gabi malayo sa bahay at sa walang tigil na mga gawain doon. Nagbibigay rin ang mga babae ng praktikal na ministeryo tungkol sa mga tungkulin sa asawa at pamilya ayon sa pananaw ng Kasulatan. May pagkakataon din silang pag-isipan ang mga gampanin ng kababaihan sa iglesia, sa kanilang paglilingkod sa Panginoon, at pati ang pagsuporta sa kanilang mga asawa, lalo na kung matatanda ng iglesia ang mga ito.

Ang isa pang nakatulong sa pagpapatibay ng mga iglesia ay ang paglalathala ng isang babasahing lumalabas tuwing ikalawang buwan na tinatawag na KAMANGGAGAWA (Co-worker). Ang unang labas nito ay inilathala noong Hunyo 1968. Nakalista sa harapang pabalat ang siyam na iglesia sa tatlong lalawigan sa Luzon (hindi kasama ang mga nasa Palawan). Makalipas ang labing-apat na taon, ang katumbas na bilang ay mga 35 iglesia sa siyam na lalawigan. Mahigit tatlong taon ang lumipas bago nailathala ang ikalawang labas. Inilahad ng labas na ito ang ilan sa mga layunin ng proyekto: magbalita tungkol sa gawain ng Panginoon sa iba't ibang lugar para mapalago ang pagsasamahan ng mga mananampalataya sa iba't ibang iglesia; maging kasangkapan sa pagtuturo, hindi lang para ituro ang Salita kundi para magbigay rin ng materyales sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

iba para sa kanilang pagtuturo; at pukawin ang mga kaloob sa bayan ng Panginoon, kapwa sa pagsusulat at sa paglilingkod sa Salita. Sa ikalawang labas na iyon, sinimulan ko ang isang serye ng mga mensahe tungkol sa disiplina sa iglesia. Ang unang labas ng volume 2 ay buong-kabaitang inialay sa akin at sa aking asawa sa okasyon ng aming ikalimampung anibersaryo ng kasal, Setyembre 20, 1922, at ng aming pagdating sa Pilipinas noong Disyembre 20 ng taon ding iyon.

Sa loob ng ilang taon, si Miss Elvira (Bebs) Clavecilla ang naging editor ng KAMANGGAGAWA sa kabila ng malubhang problema sa kalusugan. Kinailangan niyang sumailalim sa open-heart surgery, at pinag-isipan pang palipadin siya sa Estados Unidos para rito. Pero napagpasyahan na magagawa ang operasyong ito sa Manila, sa University of Santo Tomas Hospital. Kamangha-manghang tinustusan ng Panginoon ang malaking pangangailangan para sa mamahaling operasyong ito, at pumasok siya sa ospital sa katapusan ng Enero 1974. Mukhang naging matagumpay ang operasyon, pero nagkaroon siya ng congestion sa baga at, dahil mahina na ang kanyang katawan, ito ang ikinamatay niya. Umuwi siya para makapiling ang Panginoon noong Pebrero 2, 1974. Sa kabila ng kanyang kahinaan, buong-puso siyang nakatalaga sa Panginoon.

Bukod sa pagtuturo ng Biblia at ministeryo sa babasahing ito, may mga ulat din tungkol sa gawain ng Panginoon sa iba't ibang bahagi ng Pilipinas. Nakatutulong ito para mapalago ang pagsasamahan at mapukaw ang pananalangin sa bayan ng Panginoon. Hindi gaanong nakadarama ng pag-iisa ang mga nasa maliliit na kapulungan kapag nababalitaan nila ang iba, at ang mga hindi gaanong nakakakita ng bunga ng kanilang pagpapagal ay napapalakas ang loob dahil alam nilang gumagawa ang Diyos sa ibang lugar.

Bagaman kung minsan ay inaanyayahan ang mga dayuhang misyonero na magbigay ng mga artikulo, ang gawaing pang-editoryal ay hawak ng mga Pilipinong kapatid na lalaki at babae. Paminsan-minsan, ang mahahalagang artikulo mula sa mga magasin tulad ng INTEREST ay isinasalin sa Tagalog (nang may pahintulot). Hinihikayat ang mga lokal na kapatid na lalaki at babae na paunlarin ang kanilang kakayahang sumulat

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ng mga artikulo o tula.

Sa loob ng ilang taon, ang KAMANGGAGAWA ay mimeograph ang paglimbag sa opisina ng Bible School of the Air. Nitong mga nakaraang taon, tina-type na ito sa isang IBM na makina at sa gayon ay inihahanda para sa paglilimbag. Marami ang nagsabing malaking pagpapala ang natanggap nila mula sa magasing ito.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 23

Ang Bible School of the Air

"Ang tinig nila ay kumalat sa buong lupa, At ang kanilang mga salita'y hanggang sa mga dulo ng sanglibutan." (Mga Taga Roma 10:18)

Sinisipi ni Apostol Pablo mula sa Mga Awit 19:4 ang mga salita ni David tungkol sa kung paanong ipinahahayag ng nilalang ng Diyos, na nakikita sa kalangitan, ang kaluwalhatian ng Diyos. Sa pamamagitan ng nilalang, nagsasalita ang Diyos sa buong sangkatauhan. Ginamit ng apostol ang mga salitang ito para ilarawan ang paglaganap ng Ebanghelyo ni Cristo sa buong mundo. Malaki ang naging bahagi niya mismo sa pagpapalaganap ng Ebanghelyo. "Ano pa't buhat sa Jerusalem, at sa palibotlibot hanggang sa Ilirico, ay aking ipinangaral na lubos ang evangelio ni Cristo." Habang isinusulat niya ang mga salitang iyon, nananabik siyang makarating pa hanggang Espanya. Sa pinakauna sa kanyang mga sulat, inilarawan niya ang malawak na epekto ng patotoo ng mga Kristiyanong taga-Tesalonica: "Sapagka't mula sa inyo'y nabansag ang salita ng Panginoon, hindi lamang sa Macedonia at Acaya, kundi sa lahat ng mga dako ay natanyag ang inyong pananampalataya sa Dios."

Pero hindi kailanman maiisip nina David at Pablo ang makabagong paraan ng komunikasyon na umaabot sa buong mundo. Nakapupukaw isipin na sa pamamagitan ng radyo at telebisyon, ang tinig ng isang tao ay maaaring umabot sa buong mundo. Isang araw, nakatanggap kami ng sulat mula sa isang tagapakinig sa noon ay British Guiana, na ngayon ay Guyana, na nakarinig ng programang Bible School of the Air. Pagtingin namin sa globo, nakita naming nasa kabilang panig iyon ng mundo mula sa Manila, at napaisip kami kung saang direksiyon dumaan ang signal! Napakalaking pribilehiyo na maipadala ang Ebanghelyo sa buong mundo—at napakalaking pananagutan.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Sa Guelph Summer Bible School sa Ontario noong 1948, nakapag-usap kami ni Dr. Edward Harlow tungkol sa mga Bible school. Noong misyonero pa siya sa Africa, nagpadala siya ng kaloob para makapagsimula ng isang Bible school sa Canada. Iyon ay isang binhing nakabaon sa lupa nang matagal-tagal. Pag-uwi niya mula sa Africa, sumibol ang binhi, at sa tulong ng iba pang mga kapatid ay humantong ito sa pagsisimula ng Emmaus Bible School. Interesado si Dr. Harlow sa pagtatayo ng mga Bible school sa mga misyon bilang paraan ng pagsasanay sa mga katutubo para sa gawain ng Panginoon. Interesado rin ako, dahil ilang taon akong nagturo sa Manila Evangelistic Institute.

Pero habang pinag-iisipan namin ang pagbalik sa Pilipinas noon, mukhang hindi pa praktikal na magsimula kami ng ganoong proyekto. Gayunman, parang may posibilidad para sa isang correspondence Bible school. May ilang mahinang pagtatangka nang ginawa ng iba sa ganitong direksiyon bago ang Ikalawang Digmaang Pandaigdig. Nabigo ang mga ito, higit sa lahat dahil gumamit sila ng mga correspondence course mula sa Estados Unidos at napakatagal bago maibalik ang mga test paper. Kailangang mas malapit ang ugnayan ng mga tauhan at ng mga estudyante ng isang correspondence school. Isa pa, kailangang iangkop ang ganitong proyekto sa lokal na kalagayan.

Pagbalik namin sa Manila noong Agosto 1949, interesado kaming ipagpatuloy ang ministeryo sa radyo, dahil may ganoon kaming gawain bago ang digmaan. Noong Hunyo 1948, itinayo ng Far East Broadcasting Company (FEBC) ang kanilang istasyon ng radyo at nagsimulang mag-operate. Si Max Atienza, na isa sa mga naging estudyante ko sa Manila Evangelistic Institute, ay kasama noon sa staff ng FEBC. Dahil alam nila ang dati kong ministeryo sa radyo, nilapitan ako niya at ni Mr. Robert Bowman tungkol sa pagkakaroon ng programa sa FEBC. Kaakit-akit ito sa akin, pero kailangan ng panahon at panalangin bago magpasya. Noon kasi ay may ibang mas inuuna, gaya ng pag-aayos ng aming pagtira at pagtulong sa iglesia sa San Juan na muling maitatag. Isa pang dapat pag-isipan ay kung alin ang mas mahalaga: isang programa sa Kristiyanong istasyon o sa komersiyal na istasyon gaya ng dati naming ginamit. Mas magastos ang pagbabayad ng airtime sa komersiyal, pero mangangahulugan din ito ng mas malawak na tagapakinig na hindi pa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ligtas na mga tao. Sa isang Kristiyanong istasyon, karamihan sa mga nakikinig ay may interes na sa mga bagay na pangrelihiyon.

Isa pang dapat isaalang-alang ay kung anong uri o format ang programa. Talagang hindi puwede ang programang puro musika; wala kaming kakayahan para roon sa loob ng aming grupo. Sa unang bahagi ng 1950, nananalangin pa rin kami para sa patnubay ng Panginoon. Malakas ang hilig namin sa isang ministeryo sa radyo na nagtuturo ng Biblia. Noon nagpadala sa amin ang Emmaus Bible School ng kopya ng bago nilang kurso, ang "What The Bible Teaches." Sa labindalawang simpleng aralin, inilalahad ng kursong ito ang ilang pangunahing katotohanan ng Biblia, kasama ang malinaw na paglalahad ng katotohanan ng Ebanghelyo. Pagkabasa namin ng kursong ito, parang naging malinaw ang pag-akay ng Panginoon. Magkakaroon kami ng programa ng simpleng pagtuturo ng Biblia at iaalok ang kursong ito para pag-aralan sa bahay. Pagsasamahin namin ang ideya ng isang programa sa radyo at isang correspondence course.

Nang walang sinasayang na oras, sumulat kami kay William MacDonald, na noon ay Presidente ng Emmaus sa Chicago, para humingi ng pahintulot na gamitin ang kurso at humingi rin ng payo at mungkahi. Naisip naming ilimbag ang kurso rito sa loose-leaf na anyo para makapagpadala kami ng dalawang aralin sa bawat pagkakataon. Kapag naibalik na ng mga estudyante ang unang dalawang test, tatanggap sila ng iba pang aralin. Inaasahan din naming maisalin ang kurso, una sa Tagalog at kalaunan sa iba pang wika sa Pilipinas. Hindi nagtagal, natanggap namin ang hinihinging pahintulot at ilang kapaki-pakinabang na payo mula sa Emmaus.

Pagkatapos, handa na kaming iharap ang aming mungkahi kay Robert Bowman ng FEBC. Ang kanyang tugon ay isang malinaw na kumpirmasyon na kalooban ng Panginoon ang proyektong ito. Sabi niya, kamakailan lang ay sinuri ng kanilang staff ang iba't ibang uri ng programang mayroon na sila. Naramdaman nilang kailangan ng isang programang magbibigay ng tulong sa pag-aaral ng Biblia. Masigla siyang tumanggap sa mungkahi naming lingguhang programang kalahating oras. Inalok niya kami ng oras tuwing Lunes ng gabi, na dating bahagi ng sarili

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

niyang gabi-gabing programa na medyo sikat. Inalok din niyang tulungan kami sa unang dalawa o tatlong programa para maipakilala ang aming programa. Pinag-usapan namin ang pangalan at hindi namin pinili ang "Emmaus" dahil sa dalawang dahilan. Hindi ito pangalang pamilyar sa karamihan ng mga nakikinig at malamang ay hindi nila mabibigkas nang tama. Napagpasyahan namin ang "Bible School of the Air" at inilunsad ang programa noong Abril 1950.

Nang ikuwento ko ang proyektong ito sa isang kaibigang Baptist na misyonero, sabi niya, "Maganda iyan! Pero baka maging full-time na trabaho iyan." Nagkatotoo nga iyon, kahit inisip lang namin itong pandagdag sa iba naming gawain. Isa pa, hindi namin alam na kami pala ay parang nangunguna sa ganitong uri ng paraan ng ebanghelismo, bagaman gumagamit na ang mga Seventh-Day Adventist ng katulad na paraan. Pinagmumulan ng pasasalamat na may iba pang nainspirang gamitin ang paraang ito sa ibang lugar. Noong nasa furlough kami, sabi ng isang misyonero mula sa West Indies, "Gusto sana naming gumawa ng ganyan, pero hindi namin kaya ang gastos." Sagot ko, "Kami rin, hindi namin kaya noong nagsimula kami!" Walang kamalay-malay kung gaano kalaki ang kalalabasan nito, humakbang kami sa pananampalataya. Kung alam lang namin ang lahat ng kasasangkutan nito, malamang ay hindi kami nagkaroon ng pananampalatayang magsimula. Alam ito ng Panginoon at inakay Niya kami nang hakbang-hakbang. Hindi Niya kami binigo kundi tinustusan Niya ang bawat pangangailangan.

Noong simula, lahat ng humihingi ng libreng kurso ay mga tagapakinig ng radyo. Naaalala ko pa ang tuwa namin nang masabi namin kay Bob Bowman na umabot na sa isang libo ang mga humingi. Nang maisalin na sa Tagalog ang "What the Bible Teaches," ginamit ito ng kaibigan naming si Max Atienza isang gabi bawat linggo sa kanyang programang "Bukas na Aklat" (Open Book). Nakadagdag ito sa interes at sa bilang ng mga nag-enrol. Kalaunan, naisalin din ito sa tatlo pang wika sa Pilipinas. Gayunman, sa karaniwan ay 60% ng mga humihingi ay para sa kursong nasa Ingles. Ito ay dahil Ingles ang naging batayan ng edukasyon sa mga paaralan. Nag-alok din kami ng kursong ito sa Espanyol sa loob ng ilang panahon, pero itinigil din ito kalaunan. Ang iilang humingi ng kurso sa Espanyol ay mga estudyanteng gustong humusay sa wikang iyon. Noong

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

unang panahon, Espanyol ang wikang gamit ng mga nasa mataas na antas ng lipunan, naiwan mula sa panahon ng mga Kastila. Hindi na ganoon ngayon.

Maraming problema kadalasan sa pagsasalin. Sa aralin tungkol sa "kaligtasan," madalas gamitin ang salitang "deliver" o iligtas. Mukhang ang kapatid na nagsalin nito sa Tagalog ay umasa lang sa kaniyang diksiyonaryo para sa salitang ito. Ang ginamit niya ay salitang ang ibig sabihin ay maghatid ng pakete o ng mensahe. Hindi naging problema sa akin na suriin ang salin sa Tagalog, pero sa ibang mga wika ay kailangan naming umasa sa iba.

Ang salin sa Ilocano ay ginawa ng isang lalaking may kawili-wiling kuwento. Noong Ikalawang Digmaang Pandaigdig, naging opisyal siya sa kilusang gerilya na lumalaban sa mga Hapon. Nagsisimba siya sa isang Methodist na iglesia at siya ang guro ng Bible class ng mga nakatatanda. May ilang Amerikanong G.I. na nagsimba roon pagkatapos ng Liberation. Isa sa kanila ay bumalik pagkaraan bilang misyonero at dinalaw ang dati niyang mga kaibigan sa iglesiang iyon, kahit Baptist siya. Sa pamamagitan ng kaniyang patotoo ay naligtas ang pastor, na labindalawang taon na palang nagpapastor. Nang itanong niya sa misyonero kung paano niya matutulungan ang mga miyembro ng kaniyang iglesia, pinayuhan siyang sumulat sa Bible School of the Air. Nagpadala sila ng maraming pangalan at sinimulan ng Diyos ang gawain ng biyaya sa maraming puso. Naligtas ang asawa ng pastor, at pati na rin ang isang guro ng literatura sa high school. Ang dalawang high school na pinagtuturuan niya ay pribadong paaralan at kasama sa school board ang kura paroko. Nagalit siya nang malaman niyang inirerekomenda ng gurong ito na basahin ang Biblia bilang pinakamahusay sa lahat ng literaturang Ingles. Sinasabi niya sa kaniyang mga estudyante, "Kung gusto ninyo ng correspondence course na tutulong sa inyo para maunawaan ang Biblia, makakakuha kayo nito sa Bible School of the Air, nang libre."

Isang Sabado ng gabi, inihahanda ng dating lider ng gerilya, si G. Lamagna, ang kaniyang aralin sa Sunday school para kinaumagahan. May hawak siyang sigarilyo habang binubuklat ang isang talata sa aralin. Nabasa niya, "Yamang taglay natin ang mga pangakong ito, mga

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

minamahal, ay magsipaglinis tayo sa lahat ng karumihan ng laman at ng espiritu, na pakasakdalin ang kabanalan sa takot sa Dios" (2 Mga Taga Corinto 7:1). Nang sandaling iyon, sa unang pagkakataon sa buhay niya, naging buhay na Aklat ang Biblia. Nagsalita sa kaniya ang Diyos; ang sigarilyo sa kaniyang kamay at ang alak sa kaniyang aparador ay "karumihan ng laman." Kinaumagahan, humarap siya sa kaniyang klase bilang ibang tao na. Sabi niya, "May nangyari sa akin kagabi. Nagsalita sa akin ang Diyos. Buhay ang Kaniyang Salita."

Di nagtagal, pinag-aralan niya ang mga aralin tungkol sa bagong kapanganakan sa Emmaus course, at sinabi niya, "Ito ang nangyari sa akin! Ipinanganak akong muli at hindi ko alam kung ano iyon." Madalas siyang imbitahang magsalita sa mga kumperensiya ng mga Methodist, at mula noon ang paborito niyang paksa ay, hulaan ninyo, ang bagong kapanganakan. Tinatanong siya ng mga tao kung saan niya natutuhan iyon, at inirerekomenda naman niya ang Bible School of the Air. Pagkatapos ng ganoong mga kumperensiya, nakakatanggap kami ng listahan ng isandaan o higit pang pangalan na humihingi ng aming kurso.

Sumulat si G. Lamagna para humingi ng payo dahil magsisimula siya ng Bible class tuwing Linggo ng hapon (bukod pa sa kaniyang mga regular na klase). Makapagrerekomenda ba kami ng paksa o serye ng mga aralin? Iminungkahi namin ang kursong "Lessons for Christian Living" o "Guide to Christian Growth." Sa una ay may aralin tungkol sa bautismo, at itinanong ni G. Lamagna kung paano niya ito ituturo sa kalagayan niya. Sumagot kami na inilalahad ng aralin ang pinaniniwalaan naming turo ng Bagong Tipan. Siya na ang may pananagutang magpasiya kung tama ito o hindi. Di nagtagal pagkatapos noon, bigla siyang dumating sa bahay namin. Nang itanong ko kung bakit siya lumuwas sa Manila, sinabi niyang gusto niyang magpabautismo sa paglulubog. Kaya nagkaroon kami ng kagalakang bautismuhan siya sa Manila Bay.

Mga apatnapu ang nasa kaniyang Bible class, kaya nang matapos nila ang kurso, tinanong niya kung payag kaming pumunta sa San Nicolas para iabot ang mga sertipiko sa parang isang graduation. Nagmaneho kami papunta roon noong Sabado ng hapon at nangaral ako sa pagsamba noong Linggo ng umaga. Napansin ko na sa study ng pastor ay may isang set ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

"Synopsis of the Bible" ni J.N. Darby. Nang hapong iyon, sa isang espesyal na pagtitipon, iniabot namin ang mga sertipiko. Nang paalis na kami sa bahay ni G. Lamagna pauwi, naglabas siya ng kalahating sako ng bigas at isinakay sa kotse namin. Tumanggi ako at sinabing wala kaming inaasahan mula sa kanila at masaya kaming maglingkod nang libre. Ikinuwento niya na noong nakaraang taon ay nagpasiya siyang magbigay ng ikapu mula sa kaniyang ani. Pitumpu't limang sako ang inani niya at nagbigay siya ng pito't kalahati sa iglesia. Sabi niya, "Alam ninyo, mas magaling mangaral ang pastor kapag busog siya!" Nang sumunod na taon, mula sa parehong palayan, isandaan at pitumpu't limang sako ang inani niya, at pagkatapos magbigay ng labimpito sa iglesia, may natira pang kalahating sako para sa akin. Siya ang nagsalin ng "What the Bible Teaches" sa Ilocano.

Nang simulan namin ang Bible School of the Air, wala pang tape recorder kaya bawat programa ay live na ginagawa sa mga studio ng FEBC. Noong una, si Anna ang bumabasa ng mga sulat o nagtatanong. Nang dumating si Ken Engle, na may karanasan na sa radyo sa WMBI, ang istasyon ng Moody, tumulong siya sa programa. Tumira siya sa amin hanggang sa siya'y mag-asawa at para na rin namin siyang anak. Nakakatawa, maraming tao ang nag-akalang manugang namin siya! Makalipas ang isang taon, dumating ang sarili naming anak na si Ken at nagkaroon din siya ng bahagi sa ministeryong ito.

> *Ang mga unang linggo ni Ken sa Bible School of the Air ay nasa "Anim na Oras sa Mimeograph" (Ikalawang Tomo) at "Ang Bible School of the Air" (In His Joy).*

Mahalagang bahagi ng ministeryong ito ang pagsagot sa mga tanong ng mga estudyante sa pamamagitan ng personal na sulat. Marami sa mga ito ay tungkol sa mga paksa sa mga aralin. Ang iba naman ay baka dala lang ng pag-uusisa. Medyo naiinis noon ang aking sekretarya sa mga nagtatanong ng mga karaniwang tanong gaya ng "Saan kinuha ni Cain ang kaniyang asawa?" Sinikap naming ipaunawa sa mga estudyante kung gaano kahalaga ang pagbabasa at pag-aaral ng Biblia para masagot nila ang sarili nilang mga tanong. May isang lalaki na nagpapadala ng sunud-sunod na listahan ng mga tanong, at sa loob ng ilang taon, palagay ko ay nasagot ko ang hindi bababa sa isang libo sa kaniyang mga tanong. Kung

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

minsan, sinisikap ko ring ipaunawa sa kaniya ang kahalagahan ng kaligtasan. Hindi ko alam kung nakilala man niya ang Panginoon.

Sa paglipas ng mga taon, iba't iba ang naging anyo ng programa sa radyo. Minsan, mga pitong minuto ang mismong mensahe, at pagkatapos ng isang himno ay may forum kung saan tatlo o apat ang nakaupo sa paligid ng mikropono at nag-uusap tungkol sa ilang bagay sa aralin. Nang maglaon, naging posible nang i-record ang programa nang mas maaga. Mas maginhawa ito dahil kami na ang makapipili ng oras ng pag-record. Noong mga unang araw, kailangan naming pumunta sa istasyon ng radyo tuwing Lunes ng gabi. Noong panahong iyon, maraming kaguluhan ng mga rebelde sa paligid ng Manila. Madalas kaming makarinig ng putok ng riple sa malayo habang nagmamaneho papunta sa istasyon, labintatlong milya ang layo papunta at pabalik. Nagpapasalamat kami sa pag-iingat ng Panginoon. Nang magkaroon ng pagkakataong mag-record sa araw, tinanggal namin ang forum at hinabaan ang mensahe. Sa ganoong paraan, posibleng maihanda ang mga programa para sa isang buwan sa loob lang ng isang umaga. Nagkaroon din kami noon ng tatlong 15-minutong programa bawat linggo sa Ingles na tumatalakay sa ibang mga kurso kaysa sa ginagamit sa mga programang kalahating oras. Mula pa noong 1981, isa sa mga mahuhusay na Pilipinong misyonero ang bumabasa ng mga script na inihahanda ko. Abalang-abala siya sa ibang gawain kaya wala siyang panahong maghanda ng script (bagaman kayang-kaya niya iyon), at napapagod na rin ako sa pagmamaneho papunta sa istasyon.

Nitong mga nakaraang taon, kakaunti na ang direktang tugon mula sa programa sa radyo sa Ingles. Gayunman, maganda ang tugon sa programa sa Tagalog na hawak ni Rey Cervantes, isa pa sa mga Pilipinong misyonero; pero siya man ay hirap ding makahanap ng panahon para maghanda ng mga programa, lalo na't tinatapos niya ang kaniyang pag-aaral sa isang Bible institute.

Di nagtagal matapos naming simulan ang Bible School of the Air napansin naming humihiling ang mga estudyante na padalhan din ng kurso ang kanilang mga kaibigan o kaklase. Kaya para mapadali ito, nagpadala kami ng mga form kung saan makapag-e-enroll sila ng anim pang iba kapag ipinapadala nila ang kanilang mga test paper.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Paminsan-minsan ay naglalagay rin kami ng anunsiyo sa mga lokal na pahayagan. Malaki ang itinaas ng bilang ng mga nag-e-enroll dahil dito. Pagkatapos naming i-enroll ang mga kaibigan ng isang estudyante, ibinabalik namin sa kanila ang listahan kasama ang sulat na humihiling na hikayatin nila ang kanilang mga kaibigan na tumugon. Di nagtagal, umaabot na sa 3000 pangalan bawat linggo ang natatanggap namin. Nagkataon lang na naabot namin ang pinakamataas na bilang na mahigit 4000 noong linggong dumalaw sa amin sina Dr. at Gng. Harlow noong 1962. Noong Mayo 1967, nagdaos kami ng isang pampublikong pagtitipon at nag-abot ng Biblia sa limang estudyante mula sa Manila na na-enroll nang maabot namin ang kabuuang isang milyon. Noong Marso 1976, umabot sa isa't kalahating milyon ang kabuuang bilang ng nag-enroll.

Mas marami ang nag-e-enroll sa amin kaysa sa alinmang Emmaus center sa buong mundo, pero ang porsiyento ng mga nakatapos ay halos pinakamababa. Malinaw na marami sa mga nakatanggap ng unang dalawang aralin ay hindi na nagpatuloy. Mga 10% lang ang nakatapos. Nagpadala kami ng mga follow-up na sulat sa mga hindi tumugon, at nagbunga ito ng kaunting resulta. Noong panahong iyon, ipinapadala namin ang unang dalawang aralin sa sinumang ibinigay sa amin ang pangalan at address. Nitong mga nakaraang taon, nagpapadala muna kami ng sulat na nagtatanong kung talagang gusto nila ang kurso, kasama ang ilang babasahin tungkol sa Ebanghelyo. Bagaman nabawasan nito ang bilang ng mga nag-e-enroll, tumaas naman ang porsiyento ng mga nakatatapos. Isa pang dahilan nito ay ang patuloy na pagtaas ng halaga ng selyo. Nang magsimula ang BSA, sapat na ang selyong dalawang sentimo para makapagpadala ng sulat (isang sentimo sa U.S.); ngayon ay apatnapung sentimo na! Kahit limang sentimo lang iyon sa U.S. sa kasalukuyang palitan, malaki na ang idinagdag nito sa aming gastos sa selyo.

Di nagtagal ay naging malinaw na ang kurso ay napakagandang paraan ng pag-eebanghelyo sa lahat ng bahagi ng Pilipinas, mula Batanes sa hilaga hanggang Tawi-tawi sa timog. Hindi lang minsan na may misyonerong pumunta sa isang lugar na akala niya ay hindi pa naaabot ng Ebanghelyo. Tapos, sa isang bahay doon ay makikita niya ang isang Certificate of Completion na buong pagmamalaking nakakuwadro at

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

nakasabit sa dingding. Dahil may mga hindi nagbabalik ng kanilang unang mga test, mahalagang maibigay sa kanila ang malinaw na paliwanag ng Ebanghelyo. Noong una, mabait na nagpadala sa amin si R.A. Laidlaw ng New Zealand ng maraming kopya ng kaniyang napakagandang booklet na "The Reason Why." Gumamit din kami ng iba pang mga booklet at nakatanggap kami ng mga libreng kopya ng "Here's How" mula sa Life Messengers sa Seattle. May ibang mga booklet na mas gusto namin kaysa rito, pero napansin naming mas mabisa pala ang "Here's How." Nang suriin namin kung bakit, ang konklusyon namin ay dahil nakasulat ito sa anyo ng usapan, inilalagay ng mga mambabasa ang kanilang sarili sa papel ng isa sa nag-uusap. Nakatulong ito para maunawaan nila ang mensahe.

Bunga ng pag-aaral na ito, gumawa kami ng booklet na "What's the Answer?" Ipinapakita rito ang isang mag-asawa sa isang lokal na tagpuan na nagtatanong nito. Sa tulong ng isang Kristiyanong kapitbahay na may Biblia, natutuhan nila ang sagot sa ilang tanong na karaniwang itinatanong dito. Ipinaliwanag ng kapitbahay ang daan ng kaligtasan, at nagtatapos ang kuwento sa mag-asawang nakaluhod at tinatanggap si Cristo bilang kanilang Panginoon at Tagapagligtas. Isinalin ito sa apat na wika kung saan ipinamamahagi ang aming kurso dito sa atin. Tama pala ang aming kutob, dahil marami ang sumulat para ikuwento kung paano nila tinanggap si Cristo, at lumuhod pa nga gaya ng ginawa ng mag-asawang iyon.

Isang lalaki sa Kabisayaan ang sumulat na isang araw ay dumalaw siya sa bahay ng kaniyang mga kamag-anak at may nakita siyang booklet sa mesa. Dahil sa pag-uusisa, sinimulan niya itong basahin, pero dahil hindi siya mapalagay rito, ibinaba niya. Ganoon din ang nangyari sa mga sumunod niyang pagdalaw, pero sa ikatlong pagkakataon ay nagpasiya siyang basahin ang buong booklet. Pagkatapos niyang mabasa ito, tinanggap din niya si Cristo bilang kaniyang Tagapagligtas.

Ikinuwento ng isang misyonero mula sa Far East Broadcasting Company ang pagdalaw niya sa isang tribo ng mga Sea Gypsy (Badjao) sa malalayong isla sa timog, ilang milya lang sa hilaga ng Borneo. Nagulat siya nang makatagpo siya ng isang Kristiyano sa bahaging iyon ng bansa, na karamihan ay Muslim. Nang tanungin niya ang lalaking ito kung paano siya naging mananampalataya, sinabi nitong sa pamamagitan ng mga kurso

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ng Bible School of the Air.

Sa isa sa mga pagdalaw namin sa Baguio, dinalaw namin ang isang dalagang Intsik na may kapansanan sa kanilang bahay doon. Negosyante ang kaniyang ama na may malaking tindahan sa lungsod. Kahanga-hanga ang pagkakaligtas niya sa pamamagitan ng pag-aaral ng kursong "What the Bible Teaches." Kahit may kapansanan at naka-wheelchair, maningning ang kaniyang patotoo para sa Panginoon, kahit karamihan sa pamilya niya ay hindi sang-ayon. Sa sumunod naming pagdalaw sa Baguio, nalaman naming nasa isang baryo siya sa kabundukan kung saan may negosyo ang kaniyang mga magulang. Nalaman naming may bus na papunta roon sa umaga at bumabalik sa hapon. Umalis kami ng Baguio mga alas-otso at dumating sa baryo mga alas-onse, kaya nagkaroon kami ng mga dalawang oras para dumalaw bago bumiyahe pabalik. Halos buong daan ay hindi sementado, paikot-ikot sa gilid ng mga bundok at makapal ang alikabok. Nang sumakay kami ng bus, kami lang ang mapuputi, at ang iba ay mga kayumangging Pilipino. Pagbaba namin, pare-pareho na ang kulay namin! Bukas ang mga gilid ng mga bus na iyon at walang proteksiyon laban sa alikabok! Sa prayer meeting nang gabing iyon, binanggit ko ang salita ng Diyos kay Adan, "Sapagka't ikaw ay alabok at sa alabok ka uuwi." Hindi namin gaanong gusto ang bumalik sa alabok sa ganoong paraan! Gayunman, sulit na makapagbigay kami ng kaunting lakas ng loob sa dalagang iyon. Nang maglaon, inakay siya ng Panginoon sa full-time na paglilingkod Kristiyano sa kabila ng kaniyang kapansanan.

Sa mga naunang kabanata, ikinuwento ko kung paano nabuo ang mga kapulungan sa Tarlac at sa Bahay-pare, Pampanga bunga ng pakikipag-ugnayan sa Bible School of the Air. Paminsan-minsan ay may nababalitaan kaming iba pang grupong naging lokal na iglesia dahil sa ugnayang ito. Sa isang lugar na tinatawag na Nahapay sa lalawigan ng Iloilo ay may isang maliit na kapulungan na nabuo dahil may ilang naligtas sa pamamagitan ng mga kurso. Nagkaroon kami ng kaunting pakikisama sa grupong ito sa pamamagitan ng pagdalaw ng mga Pilipinong manggagawa. Marami pa kaming maikukuwento tungkol sa mga lalaki at babaeng naglilingkod ngayon sa Panginoon sa iba't ibang paraan na natulungan o naligtas sa kanilang pag-aaral. Isa rito si G. Fred Magbanua, managing director ng Far East Broadcasting Company.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Sa loob ng ilang taon, ang programang kalahating oras sa Ingles ay isinahimpapawid sa ilang komersiyal na istasyon. Sa ilan sa mga ito, kumukuha ang Back to the Bible Broadcast ng kontrata para sa air time pitong araw bawat linggo. Kami ang kumukuha ng oras tuwing Linggo at binabayaran namin sila para rito. Nang ideklara ang martial law noong Setyembre 1972, lahat ng istasyon ng radyo ay pansamantalang pinahinto. Ang mga istasyon ng Far East Broadcasting Company ay kabilang sa mga unang pinayagang magpatuloy, dahil na rin hindi sila sangkot sa pulitika. Sa palagay ko, isang linggo lang ng broadcast ang nalaktawan namin dahil doon. Sa ilang komersiyal na istasyon, mas matagal bago sila nakabalik sa ere. Pagbalik nila, karamihan ay naningil nang mas mahal kaysa dati. Pinag-isipan naming muli ang sitwasyon, at dahil kakaunti ang tugon mula sa mga istasyong ito, nagpasiya kaming hindi na sulit ang dagdag na gastos.

Di nagtagal matapos kaming magsimula, naging malinaw na kailangan namin ng tulong sa opisina. Si Bb. Luz Lazaro mula sa kapulungan sa San Juan ang dumating para magtrabaho sa amin, at tapat pa rin siyang naglilingkod sa opisina pagkaraan ng mahigit tatlumpung taon. Marami pang iba sa paglipas ng mga taon ang nakatrabaho namin nang matagal o sandali lang. Sina Bb. Letty at Nelly Licera ay malaki ang naitulong sa loob ng maraming taon. Nang umalis papuntang Estados Unidos sina G. at Gng. Glynn Dean, ang kapatid na si Elino Aragon, na dating nagtatrabaho para kay Glynn, ay lumipat sa Bible School of the Air bilang office manager noong 1974. Siya ay isang elder sa kapulungan sa Binangonan at kasangkot sa marami pang gawain sa gawain ng Panginoon, lalo na sa mga camp. Kaya ang buong operasyon ng opisina ng BSA ay hawak na ngayon ng mga Pilipino mismo. Paminsan-minsan ay nagpupulong ang isang komite ng tatlong misyonero at si Kapatid na Aragon para pag-usapan ang mahahalagang bagay. Ang mga kawani ay may suweldo.

> Ang bahaging ito ng gawain ng Panginoon ay isang pakikipagsapalaran ng pananampalataya, at pinupuri namin ang Panginoon sa Kaniyang katapatan sa pagtustos sa mga pangangailangan. Ang ilang Pilipinong kapatid na lalaki at babae ay regular na nagbibigay, pero ang karamihan sa pondo ay galing sa ibang bansa. Ilang taon na ang nakararaan, idinudulog ko sa Panginoon ang mga pangangailangan ng gawaing ito. Sa mabilis na

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

kuwenta, lumabas na $500 ang kailangan lalo na para sa pagpapalimbag at selyo. Nang maupo kami para mag-almusal pagkatapos ng aking debosyon, dumaan si Ken Engle. Sa ilang kadahilanan ay kinailangan niyang lumabas nang maaga noong umagang iyon at dumaan siya sa post office para kunin ang aming mga sulat. Laking tuwa namin (at laking gulat din, aaminin ko) na ang isang sulat ay may lamang tseke na $500. Hindi naman karaniwang dumarating ang pondo sa ganoon kahanga-hangang paraan, pero makapagpapatotoo kami na hindi kami binigo ng Diyos.

> *Tingnan ang "Limandaang Dolyar sa Almusal" sa Ikawalong Tomo.*

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 24

Gawain sa mga Camp

"Datapuwa't salamat sa Dios, na laging pinapagtatagumpay tayo kay Cristo, at sa pamamagitan natin ay ipinahahayag ang samyo ng pagkakilala sa kaniya sa bawa't dako." (2 Mga Taga Corinto 2:14)

Sa ilang salita lang, nakapagpinta ang Apostol ng napakagandang larawan ng tagumpay. Nagtagumpay si Cristo laban sa lahat ng Kaniyang kaaway at inaakay Niya tayong mga tinubos Niya sa Kaniyang parada ng tagumpay. Ang mga parada ng tagumpay ng mga Romano ay may kasamang pagsusunog ng insenso. Sa parada ng tagumpay ni Cristo, ang insenso ay ang halimuyak ng pagkakilala sa Kaniya. Alang-alang sa walang kapantay na kadakilaan ng pagkakilala kay Cristo Jesus na kaniyang Panginoon, handang mawala kay Pablo ang anumang pakinabang na maibibigay ng mundong ito. Pero hindi lang natin dapat makilala Siya; dapat din natin Siyang ipakilala. Kailangang maikalat sa lahat ng dako ang halimuyak ng pagkakilalang iyon. Isa sa mga paraan para maikalat ang pagkakilalang iyon ay sa pamamagitan ng mga camp.

Nabanggit na sa isang naunang kabanata ang Philippine Keswick Camp. Sa kauna-unahang camp na ganito, na ginanap sa Montalban mula Disyembre 26, 1931 hanggang Enero 2, 1932, may 85 kabataan. Naging panahon ito ng masaganang pagpapala sa kabila ng talagang kulang na pasilidad. Noong mga panahong iyon, hindi madali para sa mga estudyante na mag-high school o mag-kolehiyo sa mga probinsiya. At ang mga nag-aaral sa Manila ay madalas hindi makauwi para sa bakasyon ng Pasko. Kaya naisip ng isang misyonero na magdaos ng camp sa panahong iyon para sa mga estudyante. Sa ikaapat na camp noong 1934, 136 ang dumalo. Bago ang camp noong 1937, isang malakas na bagyo ang tumangay sa malaking bahagi ng bangin sa Montalban kung saan ginanap ang mga naunang camp. Nakahanap ng bagong lugar sa mga burol sa ibaba ng Antipolo.

Handa na ang karamihan ng paghahanda para sa ikalabing-isang Philippine Keswick Camp sa katapusan ng 1941. Kinansela ang work party na nakatakda sa Disyembre 8 nang dumating ang balita ng pagsalakay ng mga Hapon sa Pearl Harbor at sa ilang lugar sa Pilipinas. Karamihan sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mga gamit sa camp ay nakatago sa bahay namin. Ibinigay ang mga camp cot sa komite ng mga Amerikano sa Santo Tomas Internment Camp. Nang malapit nang matapos ang digmaan, isang Kristiyanong pamilyang Intsik ang humiling na gamitin ang mga

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

tolda. Lumilikas sila papunta sa isang maliit na isla sa hilaga ng Luzon. Maaaring ang mga toldang iyon ang nakatawag ng pansin ng mga bomber ng U.S., na marahil ay inakalang ginagamit ito ng mga Hapon. Nakalulungkot, may ilan sa aming mga kaibigang Intsik ang namatay at nasugatan sa mga pagsalakay na iyon. Siyempre, walang posibilidad na magdaos ng mga camp noong panahon ng pananakop ng mga Hapon. Ni hindi rin namin kayang ipagpatuloy ang ganitong gawain nang bumalik kami sa Pilipinas noong 1949.

Nang maglaon, sinimulan nina Ray Kalback at Ken Brooks, kasama ang ilan pa, ang Highland Band Camp. Ang una nilang camp ay ginanap noong 1954 sa Tagaytay, at naging panahon ito ng pagpapala para sa mga kabataang nagtipon doon. Isang araw sa camp na ito, napadaan ang direktor na si Ray Kalback sa likod ng kusina at nakita niya ang isang kalabaw na tumitikim ng sabaw para sa hapunan. Mabilis na itinaboy ang kalabaw, pero mukhang nagustuhan naman niya ang sabaw. Pinakuluang mabuti ang sabaw pagkatapos noon at walang kaalam-alam ang mga camper. Hindi maganda ang mga pasilidad doon, kaya nang sumunod na taon ay sa bakuran ng Far Eastern Bible Institute and Seminary (FEBIAS) nagtipon ang camp. Sapat ang lugar para sa mga camper, pero mainit ang mga gusali dahil tuwing tag-init ginaganap ang mga camp. Gayunman, sapat ang interes at pagpapala para ipagpatuloy ang gawaing ito.

Mula 1956 hanggang 1961, nakaupa sila ng pasilidad sa Nazarene Bible School na tanaw ang Trinidad Valley malapit sa Baguio. Kilala ang malapad at patag na lambak na ito sa mga taniman ng gulay at prutas at tinawag pa itong “the salad bowl.” Dahil nasa kabundukan, mas malamig ang klima; sa katunayan, may ilang taga-kapatagan na nagsabing medyo masyadong malamig sa camp. Iba’t ibang camp para sa mga Pilipino at mga Intsik ang ginanap sa loob ng anim na linggo. Marami ang nagpatotoo tungkol sa pangmatagalang pagpapalang tinanggap nila sa mga camp na iyon, at ang ilan sa mga dumalo ay nasa full-time na paglilingkod na ngayon para sa Panginoon.

Isa sa kanila ang ating kapatid na si Elino Aragon, isang elder sa kapulungan sa Binangonan at office manager din ng Bible School of the Air. Isinulat niya, “Lumaki ako na nagsi-Sunday School kaya kabisado ko

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ang daan ng kaligtasan. Kahit hindi ko maalala ang panahong lumapit ako sa Panginoon at tinanggap Siya bilang aking Panginoon at Tagapagligtas, itinuring kong ligtas na ako. Pero noon lang ako dumalo sa camp ko napansin na may mga pag-aalinlangan pala ako tungkol sa aking kaligtasan. Nasa maagang pagbibinata ako noon at interesadong-interesado ako sa mga gawain sa camp. Isa sa mga paborito kong oras ay ang Gospel Hour kung saan pinag-aralan namin ang Unang Sulat ni Juan. Nang dumating kami sa 1 Juan 4:20, naguluhan ako. Sinasabi ng talata na kung sinasabi ng isang tao na iniibig niya ang Diyos pero napopoot siya sa kaniyang kapatid, siya ay sinungaling. Noon ay lagi akong kumokontra at nakikipag-away sa kuya ko. Pinuntahan ko ang tagapagsalita pagkatapos at tinanong ko siya tungkol sa aking problema. Puwede bang ligtas ako pero napopoot ako sa aking kapatid? Pinayuhan niya ako, at muli kong itinalaga ang aking buhay sa Panginoon. Pag-uwi ko, sinikap kong magkaroon ng bagong pakikitungo sa kuya ko. Pagkalipas ng ilang taon, naunawaan ko na ang talata ay hindi tumutukoy sa mga kapatid sa laman kundi sa kapwa Kristiyano. Anu't anuman, ang talatang iyon ang naging pagbabago sa aking buhay Kristiyano."

Noong 1962, nag-ayos si Milton Haack ng isang camp sa Valdez, sa tabi ng ilog malapit sa Floridablanca. Pangunahin itong para sa mga mananampalataya sa bahaging iyon ng Pampanga. Ang ilan sa kanila ay hindi kayang gumastos para bumiyahe papuntang Baguio. Laging layunin ng camp committee na panatilihing mababa hangga't maaari ang gastos para makadalo ang mahihirap na estudyante. Sa mga sumunod na taon, ginanap ang mga camp sa Cabcaben at sa campgrounds ng New Tribes sa Dinalupihan. Parehong nasa Bataan ang mga lugar na ito, kung saan nagtanggol ang mga sundalong Pilipino at Amerikano laban sa mas malakas na puwersa ng mga Hapon noong 1942. Noong 1974, ang huling taon bago namin ginamit ang sarili naming campsite, may 69 na camper mula sa 15 iglesia sa Christian Training Camp sa Dinalupihan, kasama ang 26 na staff. Si Elino Aragon ang direktor ng camp na iyon. Umuwi ang mga kabataan na may pasanin sa puso na tumulong sa gawain sa kani-kanilang kapulungan. Nang taon ding iyon, 48 ang dumalo sa Pampanga Youth Camp sa Floridablanca at sampu sa kanila ang nagpahayag ng pananampalataya sa ating Panginoong Jesu-Cristo. Si Stimson Alviar ang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

direktor ng camp na iyon. Sa lahat ng mga camp na ito, napalakas ang pananampalataya ng mga mananampalataya at may ilang hindi pa ligtas ang nakakilala kay Cristo bilang kanilang Panginoon at Tagapagligtas.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Sa lahat ng mga lugar na ito ay may mga problema, dahil kailangang itakda ang mga kampo sa mga panahong maginhawa para sa mga may-ari ng lupang pinagkakampuhan. Mas mabuti sana kung may sarili kaming kampo, pero saan naman kami kukuha ng perang pambili ng angkop na lupa? Matagal-tagal ding tiningnan ng komite ang iba't ibang posibilidad at ang ilang lugar na maaaring bilhin. Pero parang walang malinaw na patnubay mula sa Panginoon tungkol sa alinman sa mga ito. Kapag nasa kalooban lamang sila ng Panginoon saka nila maaasahang ibibigay Niya ang kanilang mga pangangailangan.

Noong 1974, nabalitaan ng isa sa mga manggagawang Pilipino ang isang lupa malapit sa Malolos, ang kabisera ng Bulacan. Sa tulong ng isang kaibigang ahente ng lupa, nalaman niyang may dalawang ektarya (mahigit nang kaunti sa limang acre) ng palayan doon, na may ilang punong namumunga rin, karamihan ay mangga. Makatwiran ang presyo ng lupa kung ihahambing sa karaniwang presyo sa lugar na iyon. Kailangan pang bumili ng maliit na piraso ng lupa para sa daanan, pero bukod doon ay madali naman itong puntahan. Dahil malapit ito sa pangunahing highway pahilaga mula sa Manila, isang oras lang ito sakay ng kotse mula sa Manila. Bukod pa riyan, halos nasa gitna ito ng karamihan sa mga kapulungan sa Luzon.

Pagkatapos ng maraming panalangin at pag-iisip, kasama ang pagkukuwenta ng pondong mayroon, napagpasyahang ituloy ang pakikipag-usap. Hindi mananampalataya ang mga may-ari, pero naging makatwiran silang kausap at nagkasundo sa maayos na kasunduan. Ang pera para sa paunang bayad ay mayroon na, o kaya'y dumating sa pamamagitan ng mga kaloob ng mga anak ng Panginoon at ng mga kapulungan dito mismo. Nagawa ng Workers Together sa U.S. na pukawin ang interes ng mga anak ng Panginoon sa Estados Unidos at Canada. Ito at ang iba pang daluyan ang ginamit ng Panginoon sa pagbibigay ng mga pangangailangan, kaya't nabayaran ang lahat ng hulog sa tamang oras. Naging patunay ito sa mga anak ng Panginoon sa Pilipinas kung paano talaga ibinibigay ng Panginoon ang pangangailangan para sa Kaniyang gawain. Dahil bahagi lamang ng lupa ang kasalukuyang kailangan para sa kampo, layunin naming kumita nang sapat mula sa ani ng palay at prutas para matustusan ang gastos sa pagpapatakbo ng mismong lupa.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Sa unang dalawang taon (1975-1976) sa sarili naming lupa, ang mga tolda ay hiniram lang para gawing tulugan. Nagamit naman ang mga ito sa pangangailangan noon, pero napakainit sa loob. Kaya nang sumunod na taon, nakapagtayo ng dalawang pansamantalang dormitoryo. Karamihan ay pawid ang bubong at dingding, at tinantiyang tatagal ang mga ito nang mga lima o anim na taon. Inakala naming sa panahong iyon ay makapagtatayo na ng permanenteng dormitoryo. Nagtayo rin ng dalawang maliit na bahay para sa katiwala at sa magsasaka at sa kanilang mga pamilya. Sinubukan ding mag-alaga ng manok at kuneho, pero sa kasamaang-palad ay hindi ito nagtagumpay dahil sa sakit at sa pagnanakaw sa gabi. Isa sa mga unang proyekto ay ang kainan at kusina. Malaking ginhawa nang matapos ang mga ito at malagyan ng screen sa paligid. Pero sa pagsulat kong ito (1982), siksikan na ang mga pasilidad na ito kapag mahigit isandaan ang nakatala sa kampo; kaya may plano nang palakihin ang mga ito. Madalas ding gamiting tipunan ang kainan, bagaman kapag maganda ang panahon ay sa lilim ng mga puno ginagawa ang mga klase. Sa panahon ding ito ay may ilang kuwarto na ng dormitoryo na gawa sa hollow block, na may nakakabit na double deck na kama. Sa susunod na ilang taon ay balak nilang dagdagan pa ang mga ito at magtayo rin ng kapilya, at baka balang araw ay may swimming pool pa. May kuryente na rin, kaya nagkaroon ng bomba para iakyat ang tubig mula sa balon papunta sa tangke ng tubig. Talagang pinupuri namin ang Panginoon sa Kaniyang pagbibigay ng lahat ng pasilidad na ito.

Natural lang na itanong kung sapat ba ang paggamit sa kampo para masabing sulit ang perang ginastos sa lupa at mga gusali. Siyempre, hindi namin maaasahang ang balik ng puhunang ito ay sa mga bagay na materyal. May dalawang paraan ng pagtingin dito. Una, ang aktuwal na paggamit sa lupa, at ikalawa, ang bunga nito sa buhay ng mga lalaki, babae at mga bata.

Sa ganitong mainit na klima, hindi kailangang ihanda ang kampo para sa taglamig; hindi gaanong nagbabago ang temperatura sa buong taon. Sa kasagsagan ng tag-ulan (Agosto hanggang Oktubre), kadalasan ay masyadong maputik ang lupa. Ang karaniwang panahon ng kampo ay sa tag-init (na bakasyon din sa paaralan), sa Abril at Mayo. Sa loob ng ilang taon, naging napakapakinabang na panahon ang dalawang-linggong

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Christian Training Camp. Karamihan ay mga kabataan ang dumadalo sa kampong ito, pero may ilan ding mas nakatatanda. Pinatatakbo ito na parang "short-term" na Bible school, na may kurikulum na nakahati sa loob ng apat na taon. Sa mga pag-aaral ng Biblia ay tinatalakay ang ilang aklat ng Biblia at ilang pag-aaral sa doktrina. May mga klase rin tungkol sa praktikal na bahagi ng paglilingkod Kristiyano. Ang layunin ay turuan ang mga mananampalataya ng mga katotohanan ng Biblia, kasama ang mga paraan ng paglilingkod, para magamit nila ang kaalamang ito sa kani-kanilang kapulungan. Kasama nito ang hangaring pagyamanin ang kanilang buhay espirituwal at patatagin sila sa pananampalataya, para magkaroon sila ng espirituwal na udyok na maglingkod sa Panginoon.

May mga kampo rin taun-taon para sa mga kabataang nasa high school at para rin sa mga mas nakatatanda. Sa mga kampong ito ay halo ang mga mananampalataya at hindi mananampalataya, kaya mas nakatuon ito sa pag-aabot ng Ebanghelyo. Taun-taon ay may mga ulat ng ilang naligtas at nagkaroon ng personal na kaugnayan sa ating Panginoong Jesu-Cristo. Hangga't maaari ay sinusubaybayan sila para makasali sila sa mga gawain ng kabataan sa mga lokal na iglesia.

Noong mga 1969, si Miss Tessie Castro, na ang pagbabalik-loob ang naging simula ng gawain sa lugar ng Bahay-pare, ay nagkaroon ng pangarap na magkaroon ng kampo para sa mga bata. Sa bakasyon ng Pasko, inimbitahan ang mga bata mula sa lugar na iyon. Ang tatay ni Tessie, noong mga nakaraang taon, ay may negosyo ng itlog at nag-aalaga ng mga inahing manok sa mga kulungan sa kanilang lupa. Nang itigil na ang negosyo, nilinis nila ang mga kulungan ng manok at ginamit bilang pansamantalang tulugan para sa kampo ng mga bata. Malayo sa perpekto ang mga pasilidad at kakaunti ang mapagkukunan; pero naging pagkakataon ito para madala ang ilan sa mga bata sa ilalim ng impluwensiya ng Ebanghelyo. Nitong mga nakaraang taon, inilipat na ang kampo ng mga bata sa bagong kampuhan, at mas malawak na ang naaabot nito at mas maganda na ang mga pasilidad.

Dati ay kailangan pa naming umupa ng kampuhan, pero ngayon ay kaya na naming paupahan ang kampo sa mga aprubadong organisasyong ebanghelikal sa mga panahong hindi ito kailangan ng sarili naming grupo.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Nakapagbibigay ito ng kaunting kita para sa pagpapanatili at pagpapaganda ng lugar. Sa buong taon, madalas gamitin ang kampo para sa mga magdamagang kumperensiya o pang-Sabado't Linggo. Taun- taon ay may kumperensiya ng mga kalalakihan sa isang pista opisyal. Nagtitipon ang mga lalaki mula sa iba't ibang kapulungan para sa panahon ng pagsasama-sama at pagtuturo ng Salita ng Diyos. Ang mga paksang pinipili ay kadalasang praktikal para makatulong sa buhay ng lokal na iglesia, gaya ng Ang Pagpili at Gawain ng mga Matanda; Disiplina sa Lokal na Iglesia; o ang Hapunan ng Panginoon, kung ano ang kahulugan nito at kung paano ito dapat ganapin.

Nitong mga nakaraang taon ay nagkaroon na rin ng mga kumperensiya ng mga kababaihan. Hinihikayat ang mga asawang lalaki na sila muna ang mag-asikaso ng bahay nang ilang araw para malaya ang kanilang mga asawa na makadalo sa mga kumperensiyang ito. Hindi lang ito masayang panahon ng pagsasama-sama habang nagtitipon sila mula sa iba't ibang lugar, kundi panahon din ng pag-aaral. Dito rin ay praktikal ang pagtuturo, tungkol sa lugar ng mga kapatid na babae sa lokal na iglesia at sa tahanan. Ginagamit din ng ibang grupo gaya ng Boy's Brigade, Pioneer Girls, at mga samahan ng kabataan ang kampo para sa ilang espesyal na pagtitipon. Pagkaraan ng ilang taon, noong 1982, may napiling pangalan mula sa ilang mungkahi. Kilala na ito ngayon bilang "Emmaus Bible Camp." Panalangin ng lahat ng may kinalaman dito na ang kampong ito ay maging tulad nga ng daan patungong Emmaus, isang lugar kung saan natututo ang mga tao na lumakad kasama si Cristo at makinig sa Kaniyang pagtuturo.

Mula nang makuha ang lupa para sa kampo, may pangarap na ang mga kapatiran na gamitin din ito para sa isang Bible school. Maraming mababuting Bible school at seminaryo sa Pilipinas. Pero denominasyonal man o hindi, wala sila sa posisyong ituro ang katotohanan ng Bagong Tipan ayon sa pagkaunawa namin. Bukod diyan, naranasan na naming ang ilan sa aming mga kabataang nag-aral sa ganoong mga paaralan ay naakit sa ibang grupo. Kapag pinapili sila sa pagitan ng regular na suweldo o pagtitiwala sa Panginoon para sa kanilang pangangailangan, minsan ay mas kaakit-akit ang una. Ang unang Bible school ay ginanap mula Enero hanggang Marso 1982, na may 15 estudyante. Ang ilan sa kanila ay mga manggagawang ipinagkatiwala na sa gawain na nadamang kailangan

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

nilang madagdagan ang kaalaman sa Salita. Ang iba ay galing sa iba't ibang kapulungan, at ang pinakamatanda sa kanila ay isang retiradong sundalo mula sa Baguio. Dahil Ingles ang pundasyon ng edukasyon sa Pilipinas, maraming Bible school ang gumagamit ng wikang iyon. Isa sa mga dahilan nito ay ang kanilang mga estudyante ay galing sa iba't ibang lugar na may kani-kaniyang wika. Ang problemang dulot nito ay kadalasang nahihirapan ang mga estudyante na ipahayag ang mga konseptong teolohikal sa sarili nilang wika. May mga pagkakataong may mangangaral na nagsabi ng isang bagay sa Ingles at saka lumingon sa akin, "Paano po ba sasabihin iyan sa Tagalog?" Kaya sa aming maliit na paaralan, sa Tagalog ang pagtuturo. Sa hinaharap, inaasahang mapalago ang paaralan bilang isang buong-terminong paaralan, gamit ang mga pasilidad ng kampo kapag hindi panahon ng regular na kampo.

Pero walang saysay ang lahat ng gawaing ito kung walang espirituwal na bunga sa buhay ng mga lalaki at babae. Totoong nagkaroon ng ganoong bunga, at pinupuri namin ang Panginoon dahil dito. Sa isyu ng KAMANGGAGAWA noong Mayo-Hunyo 1973, may mga patotoong tulad nito. Mula sa isang dalaga sa San Juan: "Napakalaking pagpapala sa akin ng kampong ito. Nang pumunta ako rito, gutom ang puso ko sa tunay na pagsasama-samang Kristiyano. May ilang tanong na bumabagabag sa akin. Nasagot dito ang mga tanong ko at nakuha ko ang gusto ko—pagsasama-sama ng mga Kristiyanong kasing-edad ko. Nakasisiya ito dahil pinagsaluhan ito sa Pangalan ni Jesus."

Narito ang salin ng isang patotoo sa Tagalog ng isang binata mula sa Sumapa, ang pinakamalapit na kapulungan sa kampo: "Dito ko natagpuan ang tunay na katiyakan ng aking kaligtasan. Isinuko ko ang buhay ko sa Kaniya, at alam kong kung magiging tapat ako, magtatagumpay ako sa aking pananampalataya sa lahat ng panahon."

Ito naman ang patotoo ng isang dalaga mula sa Caloocan City: "Galing ako sa pamilyang Romano Katoliko, kaya wala akong alam tungkol sa kaligtasan. Sa personal na pagpapatotoo ng aking counselor at sa mga mensaheng ibinigay, nakilala ko si Jesu-Cristo at isinuko ko ang buhay ko sa Kaniya na ngayon ay aking Panginoon. Napakasaya ko! Salamat sa Diyos sa mga kampong tulad nito."

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Walang duda na ang ministeryo ng kampo ay naging at patuloy na magiging mahalagang ambag sa pagsulong ng gawain ng Panginoon at sa pagpapatibay ng bayan ng Diyos sa kanilang kabanal-banalang pananampalataya. Ito, siyempre, ay humahantong sa espirituwal na paglago at sa pag-unlad ng mga lokal na iglesia.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 25

Pakikisama sa Ebanghelyo

"Ang Dios ay tapat, na sa pamamagitan niya ay tinawag kayo sa pakikisama ng kaniyang anak na si Jesucristo na Panginoon natin." (1 Mga Taga Corinto 1:9)

Ang dakilang manunulat at tagapagsalita tungkol sa buhay-debosyon noong nakaraang henerasyon, si Dr. F. B. Meyer, ay minsang sumulat, "Bagaman handa kong ibuhos ang aking lakas para sa mga kasama ko sa paniniwala, ayaw kong maging isang denominasyonalista lamang, at ang pinakaipinagmamalaki ko ay ang maging kapatid ng lahat ng tapat na umiibig sa Panginoong Jesu-Cristo." Ang ganitong damdamin ay malamang na mas kaakit-akit sa mga nasa larangan ng misyon, kung saan dahil sa mga pangyayari ay napapalapit kami nang tuwiran sa mga kabilang sa ibang grupong Kristiyano. Bagaman hindi kami handang isuko ang mga katotohanang nakikita naming itinuturo ng Kasulatan, maaari kaming makisama sa mga anak ng Diyos na hindi laging tumatanggap sa ilan sa mga katotohanang iyon. Maaaring maging labis ang katotohanan ng paghihiwalay kapag umaabot ito sa pagtanggi sa anumang pakikisama sa mga anak ng Diyos. Ang ganitong pakikisama ay hindi nangangahulugang sinasang-ayunan namin ang lahat ng kanilang paraan ng paglilingkod o ang kanilang pagpapaliwanag sa Kasulatan. Sila ay mga lingkod ng Panginoon, at sa Kaniya sila magbibigay-sulit, hindi sa amin. Alam ni Apostol Pablo na may ilang nangangaral ng Ebanghelyo nang may maling motibo, pero nagagalak pa rin siya na naipangangaral ang Ebanghelyo (Mga Taga Filipos 1:15-18).

Sa ganitong diwa itinuring kong pribilehiyo ang maglingkod sa iba't ibang paraan kasama ang ilang ibang organisasyon sa paglipas ng mga taon. Sa mahaba o maikling panahon, nagkaroon ako ng pribilehiyong maglingkod sa mga konseho o advisory board ng mga grupong gaya ng Christian Literature Crusade, Open Air Campaigners, at Back to the Bible Broadcast. Mga 15 taon akong may pribilehiyong makasama sa huling nabanggit na organisasyon, una bilang miyembro ng Philippine Advisory Council, at nang maitatag ang Philippine Bible Broadcasters ay nakipagpulong ako sa kanila, una bilang miyembro at pagkatapos ay bilang consultant, hanggang sa magbitiw ako noong Disyembre 1979. Sa panahong iyon, sa edad na 81, kinailangan ko nang bawasan ang ilan sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

aking mga gawain. Ang anak naming si Kenneth ay miyembro na ngayon ng board na iyon.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Isang gawain na hindi ko pa binibitiwan ay ang advisory board ng Overseas Christian Servicemen's Centers. Sa isang naunang kabanata ay nabanggit ang mga sundalong pumupunta sa aming bahay noong mga taon bago sumiklab ang digmaan sa Pasipiko. Nakausap namin ang ilan sa mga lalaking ito na nakaligtas sa digmaan, kasama na ang mga nakaligtas sa mga kampo ng bihag sa digmaan, ang ilan ay dito sa Pilipinas at sa Japan.

Isa na rito si Jessie Miller, at isinulat niya ang kaniyang kuwento sa isang tract, "Nine must die" (Siyam ang Dapat Mamatay). Pagkatapos ng Death March mula sa Bataan, napunta siya sa kampo sa Tarlac, kung saan hinati sila sa mga pangkat na tig-sasampu. "Kapag may isang tumakas, babarilin ang siyam," sabi ng mga Hapon. Isa sa pangkat ni Jessie ang nakatakas nga, at natagpuan ng siyam ang kanilang sarili na nakahanay sa harap ng mga babaril. Sa tindi ng gutom, kakulangan sa pagkain at sakit, hinangad ni Jessie na tapusin na lang nila ito. Sa gayon ay matatapos na ang kaniyang paghihirap—kasama na niya sa tahanan ang Panginoon. Noon mismo ay nagsalita ang Panginoon, "Jessie, handa ka bang bumalik dito bilang misyonero?" Parang imposible iyon, pero sumagot si Jesse, "Opo, Panginoon, handa po ako." Sabi niya, nang sandaling iyon ay alam niyang hindi siya kayang barilin ng mga Hapon! Sa hindi malamang dahilan (na walang nakaaalam maliban kay Jessie), ibinalik ng mga Hapon ang mga lalaki sa kuwartel at sinabing "Bukas." Hindi na dumating ang bukas na iyon!

Pagkatapos ng ilang taon sa kampo ng bihag at mabigat na trabaho sa Japan, dumating din sa wakas ang J-Day. Pag-uwi, nag-aral si Jessie sa Biola, at kalaunan ay bumalik sa Pilipinas bilang misyonero. Pagkaraan ng ilang buwan, pumunta siya sa Japan para kunin bilang kaniyang nobya ang isang matangkad at blondeng magandang dalaga, si Netty, na misyonera roon. Hindi nagtagal pagbalik nila sa Manila, may tumawag para humanap ng auxiliary chaplain na mangunguna sa mga pagsamba para sa isang yunit ng U.S. Air Force sa Manila Port Area. Ito ang naging bukas na pinto para sa isang gawain sa mga sundalo, na lubos na pinagpala ng Panginoon sa pagkaligtas ng ilang lalaki.

Naging malapit kami sa mga Miller sa bagong gawaing ito, at tumulong kaming maghanap ng lugar para sa isang servicemen's center at gayundin

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

sa mga kumperensiyang idinaos para sa mga sundalo. Ang gawaing ito ay sa simula nasa ilalim ng Far Eastern Gospel Crusade, kung saan naglilingkod noon ang mga Miller. Pero dahil hindi kasama ang ganitong uri ng pagsisikap sa planong pag-aabot ng misyong iyon, napagkasunduan ng dalawang panig na dapat itong maging hiwalay na gawain. Habang nasa furlough kami noong 1953-54, inimbitahan akong pumunta sa Chicago para sa isang pulong kasama ang mga Miller at ilan sa mga sundalong naligtas. Sa kagandahang-loob ng OMF, pinayagan kaming magpulong sa kanilang bahay doon nang ilang araw. Ginugol ang panahong ito sa pagtukoy ng mga layunin at sa pagbuo ng konstitusyon para sa Overseas Christian Servicemen's Centers, Inc.

Sa paglipas ng mga taon, lubos na pinagpala ng Diyos ang gawaing ito. Ang ilan sa mga lalaking unang naligtas sa gawaing ito ay may malaking bahagi sa paglago nito. Si Dick Patty, na dating nasa isang center sa Oxnard, California, ay dumating para magbukas ng center sa Olongapo, at kalaunan ay nagtayo ng center malapit sa gate ng Subic Naval Base. Pagkatapos, may binuksang tahanan malapit sa Clark Air Force Base. Marami ang mga lalaking nabago ang buhay dahil nakilala nila si Cristo sa mga center na ito. Isa rito ang isang tipikal na beteranong sundalo na halata sa mukha ang epekto ng kaniyang magulong pamumuhay. Nagbago ang kaniyang pag-inom, masasamang bisyo at maruming pananalita nang magtiwala siya kay Cristo. Hindi mananampalataya ang kaniyang asawa, at nang umuwi siya sa kaniya sa U.S., iniwan siya nito. "Masyado na raw siyang mabait" para dito!

Isinara ang Manila Center, pero may binuksang iba sa Cavite malapit sa Sangley Naval Base. Nang ibigay ang pasilidad na iyon sa Pamahalaan ng Pilipinas, isinara rin ang center na iyon. Pero sa mga taong bukas ito, marami ang napagpala. Isang lalaki roon ang nagsabing mananampalataya siya mula sa isang kapulungan sa Silangang U.S. Nag-Sunday school siya, at dumalo sa summer camp kung saan ipinahayag niya ang kaniyang pananampalataya kay Cristo. Kalaunan ay nabautismuhan siya at tinanggap sa pakikisama bago siya ipinadala sa ibang bansa. Isang gabi sa Cavite, may sakit siya. Habang nakahiga sa kaniyang higaan, naalala niya ang talata, "Ang ipinanganak ng laman ay laman nga; at ang ipinanganak ng Espiritu ay espiritu nga." Napagtanto niya na bagaman lumaki siyang

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Kristiyano, nagpahayag ng pananampalataya, nabautismuhan at tinanggap sa pakikisama ng iglesia, ang totoo ay hindi pa siya kailanman ipinanganak na muli. Inayos niya ang bagay na iyon nang gabing iyon, at kitang-kita ang naging pagbabago sa kaniyang buhay pagkatapos.

Ang gawain sa mga sundalo sa ibang bansa ay pabagu-bago sa dalawang paraan. Una, may takdang panahon lang ang serbisyo ng mga militar sa ibang bansa, karaniwan ay mga dalawang taon. Mas ramdam ito ng mga center na naglilingkod sa Navy dahil dumarating at umaalis ang mga barko. Dahil sa ganitong palipat-lipat, hindi posibleng makabuo ng gawain kasama ang parehong mga tao. Pangalawa, ang mga pagbabago sa politika at ang digmaan ay nagpapabago sa galaw ng militar. Noong Vietnam War, nagbukas ang OCSC ng mga center sa Vietnam, Thailand, at Taiwan; pero isinara lahat ang mga ito nang umalis ang militar sa mga lugar na iyon. May mga center pa ring pinananatili sa Japan at Korea na naglalayong magbigay ng “tahanang malayo sa tahanan” para sa mga sundalong lalaki at babae. Sa mga unang taon ng gawaing ito, karamihan ay mga lalaki ang naaabot, pero ngayon ay may ilan na ring babae.

Labis naming ikinalungkot nang isara ang Hospitality House sa Clark noong huling bahagi ng 1981, ilang sandali lang matapos nilang ipagdiwang ang 20 taon sa lugar na iyon. Ipinagbili ng may-ari ang inuupahang pasilidad, at hindi nagtagumpay ang paghahanap ng ibang angkop na lugar. Isa pang dahilan ay may ilang grupong nakaugnay sa iglesia sa paligid ng Air Force base na iyon na nag-aasikaso sa mga Kristiyanong sundalo. Noong mga unang araw ng gawaing ito, ang pangunahing tuon ay sa Far East, pero ngayon ay nasa mga bansa sa Europa at, sa ilang antas, sa Estados Unidos din. Itinuturing naming kagalakan at pribilehiyo na nagkaroon kami ng kaunting kaugnayan sa pagsisikap na ito na ginamit ng Diyos sa pagkaligtas ng maraming lalaki at babae.

Pagkatapos ng World War II, ilang batang misyonero ang dumating sa Pilipinas. Marami sa mga misyonerong nauna bago ang digmaan ang hindi na bumalik. Ang mga bagong misyonerong ito na may maliliit na pamilya ay agad na nag-alala tungkol sa pag-aaral ng kanilang mga anak. Sinubukan ng ilan na ipasok ang kanilang mga anak sa mga pampublikong

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

paaralan sa Pilipinas, pero nagkaroon ng mga problema rito. May mga problema sa pagkakaiba ng kultura at wika, kahit pa Ingles ang pundasyon ng edukasyon. Bukod pa riyan, dahil sa lokal na kurikulum ay nahirapan ang MK (missionary kid, anak ng misyonero) na makaagapay sa mga paaralan sa kanilang bansa tuwing panahon ng furlough.

Sinubukan naman ng iba na turuan ang kanilang mga anak sa bahay sa tulong ng mga correspondence course. Sa loob ng ilang taon ay ginamit namin ang Calvert system, na sapat naman, pero kumakain ito ng maraming oras ng magulang, at walang pakikipagtulungan o pakikipagpaligsahan sa ibang mga bata. May ilang misyon na may sariling guro para sa mga anak ng kanilang misyon, pero mahirap para sa isang guro na bantayan at turuan ang mga bata sa iba't ibang grado, at maraming nawawala sa mga bata pagdating sa sports, musika at iba pang gawain sa labas ng klase.

Maraming taon na ang nakararaan, may ilang misyonero, lalo na sa mga British, na pinauuwi ang kanilang mga anak para mag-aral sa mga pribadong boarding school. Tiyak na nakakakuha ang mga bata ng magandang edukasyon sa sarili nilang kultura, pero nawawalan naman sila ng napakahalagang buhay-tahanan kasama ang kanilang mga magulang. Kaya kadalasan ay hindi ito naging magandang kaayusan, dahil nawawalan ng ugnayan ang mga bata sa kanilang mga magulang. Isang anak ng mga misyonero na pinag-aral sa ganitong paraan ang nagtanong sa amin, makalipas ang maraming taon, kung ano ang ginagawa namin tungkol sa problemang ito. Pinayuhan niya kaming sikaping talaga na manatiling kasama namin ang aming mga anak. Dahil alam ko ang kawalang-tatag ng kaniyang sariling buhay espirituwal, nadama kong sariling karanasan niya ang kaniyang sinasabi.

Noong 1955, nagpulong ang ilang misyonero para pag-usapan ang napakahalagang alalahaning ito tungkol sa kanilang mga anak (o, sa kaso namin, ang aming mga apo). Walang duda na kailangan ang ganitong paaralan, pero ang malalaking tanong ay: Sino ang magpapatakbo nito, saan manggagaling ang pondo, at saan ito dapat itayo. Tungkol sa huling tanong, napansin na ang ganitong mga paaralan sa mga tropikal na bansa ay karaniwang nasa mga bakasyunan sa bundok kung saan mas malamig at

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mas malusog ang klima. Kaya iminungkahi ng ilan na sa Baguio ilagay ang paaralan, ang bakasyunan sa bundok, 150 milya sa hilaga ng Manila. Napansin din na naroon na ang Brent School, isang pribadong paaralang Episcopalian. Ang huling pasya ay itayo ito sa isang lugar sa paligid ng Manila. Ang naging pangunahing dahilan ay maraming misyonero ang nakatira sa kalakhang Manila, kaya marami sa mga bata ang makatitira sa sarili nilang bahay. Isang bunga nito ay mga ikatlong bahagi lamang ng mga estudyante ang naging boarder.

Maraming paaralan para sa mga anak ng misyonero ang pinatatakbo ng iisang misyon o ng isang grupo ng mga misyong nagtutulungan. Ibig sabihin, marami sa mga pangunahing pasya ay kontrolado ng mga opisina o punong-tanggapan ng mga misyong ito sa sariling bansa. Napakahalagang pasya na ang bagong paaralan ay hindi patatakbuhin ng misyon kundi ng mga misyonero mismo. Magkakaroon ng isang board ng mga lalaki (at kalaunan ay isasama na rin ang mga babae) na pipiliin mula sa iba't ibang misyong may anak na nag-aaral sa paaralan, at ang board mismo ang pipili ng papalit sa kanila. Kasama nito ang pasyang hilingin sa mga misyong kinakatawan ng mga estudyante na magpadala ng mga kuwalipikadong guro na susuportahan ng kani-kanilang grupo.

Tungkol sa pondo, siyempre ay may matrikula at bayad sa boarding, at bayad din sa transportasyon. May karagdagang bayad para makatulong sa pagpapalawak ng mga pasilidad. Ipinaalam ang mga pangangailangan at nagsimulang dumaloy ang mga kaloob para sa paaralan. Hindi ko alam kung sino ang unang nagmungkahi ng pangalang Faith Academy, pero tiyak na sa pamamagitan ng pananampalataya sa Diyos naibigay ang lahat ng uri ng pangangailangan. Pati ang pagkuha ng malaking pautang para maitayo ang paaralan ay isang gawa ng pananampalataya, dahil kahanga-hanga na ang isang malaking kompanya ng insurance ay magpapautang ng ganoon kalaking halaga sa isang grupo ng mga misyonero.

Pribilehiyo kong maglingkod sa unang Board of Trustees at bilang isa sa mga unang nagtatag ng korporasyon noong 1956 at 1957. Nakahanap ang paaralan ng isang luma at malaking bahay sa V. Mapa Street sa Manila. Kinailangan ng malaking pagsasaayos, pero pagsapit ng Hulyo 1958 ay handa na itong maglingkod bilang paaralan para sa 47 estudyante

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

at tirahan ng 12 boarder. Ang malaking bakuran na may ilang punong akasya ay sapat na bilang palaruan, bagaman hindi ito angkop sa maraming sports.

Umuwi kami para sa furlough mula taglagas ng 1958 hanggang 1959. Sa taong iyon ay lumaki ang paaralan at kinailangang umupa ng hiwalay na bahay para sa mga boarder. Sa panahong iyon ay naghahanap na ng lupang mabibili para sa paaralan. Malaki ang naging bahagi ni Leonard sa paghahanap na ito. May nakitang lupa ilang milya sa silangan ng Manila, sa mas mataas na lugar. Sinabi ng may-ari kay Len, "Sige, tingnan mo kung gaano kalaki ang sa tingin mo ay kakailanganin ninyo sa lugar na iyon." Nagmarka si Len ng mga 12 acre, at nang bumalik siya sa may-ari dala ang kaniyang panukala, sumagot ito, "Ano ako dinala? Puro burol at bangin lang!" May mga nag-akala na masyadong malayo at mahirap puntahan ang lugar. Gayunman, nagpasya ang Board na bilhin ang lupang iyon, at bilang sagot sa pananampalataya, ibinigay ng Panginoon ang pangangailangang iyon.

Pagbalik namin mula sa furlough, umakyat ang ilang misyonero sa isa sa mga burol na iyon, at sa isang simpleng pulong-panalangin ay inialay nila ito sa paglilingkod sa Panginoon. Hindi nagtagal, dumating ang mga bulldozer at tinapyas ang burol. Sa ganoong paraan nagkaroon ng patag na lugar para sa mga gusali ng paaralan at sa campus. Matigas na bato na lang ang natira sa campus, at nanghinayang pa ang Board na gumastos kahit para sa manipis na patong ng lupang-ibabaw para tamnan ng damo. May tutubo kaya roon? Parang hindi noon. Ang mga nakakakita ngayon sa mga halaman at punong tumutubo roon ay mahihirapang isipin kung ano ang itsura nito noon. Pero hindi ba larawan ito ng palaging ginagawa ng Diyos sa buhay ng mga lalaki at babae, at maging ng mga bata, gaya ng mga nag-aaral sa Faith Academy? Ang binhi ng Salita ng Diyos na itinanim sa matigas at mabatong puso, na dinilig ng panalangin at inalagaan nang may malambing at mapagmahal na kalinga, ay nagbubunga ng ani sa ikaluluwalhati ng Diyos.

Dalawang bagay ang nakatulong para makakuha kami ng malaking pautang mula sa isang insurance company. Una, ang isa sa mga miyembro ng Board ay isang lubhang iginagalang na insurance actuary. Kilala siya ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mga opisyal ng insurance company. Pangalawa, ang presidente nila ay nakasama namin sa Los Banos internment camp.

Nagkaroon ng daan papunta sa lupa nang gawing mamahaling residential area ang paligid, kasama ang isang golf and country club. Nakabili ang Faith Academy ng karapatang gamitin ang kanilang pribadong kalsada. Noon ay parang mahal ang presyo, pero sa paglipas ng mga taon ay napatunayang sulit ito. Sa mga taong iyon, ako ang inihalal ng Board na treasurer, pero tiyak na hindi dahil sa karanasan. Napakaraming dagdag na trabaho iyon para sa akin habang itinatayo ang gusali. Salamat sa isang napakahusay na bookkeeper, nakaraos ako sa pagsubok na iyon. Ang tantiya noon ng Board ay maaaring umabot sa 300 ang mag-aaral, doble ng mga nakaenrol noon. Nitong mga nakaraang taon, lampas na sa 500 ang nakaenrol, kaya sa paglipas ng mga taon ay malaki na ang inilawak nito.

Nagkaroon ng sasakyan para sa mga day student, at ang isa sa mga unang bus ay isang dyipni gaya ng mga karaniwang makikita sa mga kalye ng Manila. Hindi kayang bumili ng Faith Academy ng mga bagong bus kaya bumili ito ng mga segunda-manong bus, ang ilan ay mula sa surplus ng U.S. armed forces. Siyempre, nasisira paminsan-minsan ang mga bus na iyon. Maaga pa sa umaga ay tumutunog na ang telepono ng mga misyonero, humihingi ng tulong para maihatid ang mga bata sa paaralan. Noong mga unang taong iyon, may nakita kaming gamit nang bus na mukhang maayos pa. Hindi makapagpasya ang Board kung kaya nila ang gastos na iyon. Kabilang sa iba ko pang gawain noon, ilang araw bawat linggo akong nagtatrabaho sa isang komite para sa rebisyon ng Bagong Tipan sa Tagalog. Isang umaga, dumaan sa Bible House ang treasurer ng isang misyon para iabot sa akin ang isang tseke para sa Faith Academy mula sa kanilang misyon. Malaki-laki ang halaga, at habang pauwi ako para mananghalian ay nananalangin ako ng patnubay kung ano ang irerekomenda ko sa Board para sa paggamit nito. Pagdating sa bahay, ikinuwento ko kay Anna ang tseke; tuwang-tuwa ako. Nagulat ako nang sabihin niya, “Ay, para sa bus iyan!” Paano siya nakapagpasya nang ganoon—hindi naman siya miyembro ng Board! Saka ko nalaman na tumawag pala ang dealer tungkol sa bus. Kailangang-kailangan nila ng pera noong araw na iyon. Kung makakapagbigay kami ng pera sa araw

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ding iyon, ibibigay niya sa amin ang bus sa mas mababang halaga, isang tunay na bargain. Naghintay muna ang tanghalian habang kinokontak ko ang ilang miyembro ng Board at kinukuha ang kanilang pagsang-ayon, saka tinawagan ang dealer at tinanggap ang alok niya. Isa na namang sagot sa panalangin at pananampalataya.

Isa pang alalahanin at ipinapanalangin noong mga araw na iyon ay ang paghahanap ng tubig. Sinubukan na ng isang manghuhukay ng balon, pero tuyo ang lahat ng hinukay niya. Samantala, naghahakot kami ng tubig sa isang maliit na tanker para sa paghahalo ng semento at sa mga pangangailangan sa pagpapatayo. Kinonsulta ang mga geologist tungkol sa pagkakaayos ng bato. Ayon sa ulat nila, may patong ng matigas na bato na hindi alam ang kapal sa ilalim ng aming lupa, kaya talagang maliit ang tsansang makakita ng tubig. Inakay ba kami ng Diyos hanggang doon at ibinigay ang mga pangangailangan sa pagpapatayo para lang mauwi sa pagkabalam dahil sa tubig? Napakaraming panalanging umaakyat sa Diyos mula sa buong komunidad ng mga misyonero. Ang ilang taong interesado sa mga lupa sa paligid ay nagsabi sa isang Kristiyanong negosyante, “Akala ba ng mga sirang-ulong misyonerong iyan, makakakuha sila ng tubig sa pag-upo lang sa burol at pananalangin?” Aba, hindi naman namin inasahang magpapadala ang Diyos ng isang Moises at uutusan siyang hampasin ang bato, pero naniniwala kami na sasagutin ng Panginoon ang aming mga panalangin.

Nang mga panahong iyon, may mga kaibigan mula sa U.S. na dumalaw sa amin. Ang kapatid na ito, na malaki ang malasakit sa misyon, ay isang matagumpay na builder at contractor. Nang dalhin siya nina Ken at Elaine sa ginagawa sa Faith Academy, medyo nabahala siya sa paraan ng pagtatrabaho ng mga trabahador na Pilipino. Nang malaman niyang hindi pa rin tiyak kung may tubig, inakala na rin niyang kami ay mga “sirang-ulong misyonero.” Sa palagay niya, dapat ay sinigurado muna namin ang suplay ng tubig bago kami nagsimulang magpatayo. May karanasan din ang kapatid na ito sa pagbabarena ng balon, at iminungkahi niyang magbutas malapit sa hilagang-kanlurang sulok ng lupa. Iyon ang naging paglalaan ng Panginoon ng tubig nang panahong iyon.

Pagkaraan ng ilang taon, hindi na sapat ang tubig mula sa unang balon

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

para sa lumalaking pangangailangan. Kaya muli, naging kagyat na kahilingan sa panalangin ang tubig. Sa loob ng ilang panahon, pinagdala ang mga bata ng sarili nilang inuming tubig araw-araw. Nagbarena ng panibagong butas. May nakitang tubig pero hindi tiyak kung gaano karami. Napagpasyahang hukayin pa nang mas malalim, pero hindi nagtagal ay tumama sa matigas na bato. Nang palakihin ang butas para mapakinabangan ang naroon, lumabas na mas marami pala ito kaysa sa inaasahan. Muling nagtagumpay ang pananampalataya sa Faith Academy.

Nang bumalik kami sa Pilipinas noong 1970, pagkatapos ng furlough, pumunta kami sa Baguio nang dalawang taon para tumulong sa pag-aalaga ng gawain doon. Si Ken at si Mary Lou Engle, na nagsimula ng gawaing iyon, ay uuwi para sa mahabang furlough. May mga batang Kristiyano roon na kailangang alagaan at palaguin. Habang naroon kami, noong Nobyembre 1970, isang napakalakas na bagyo ang humagupit sa Kamaynilaan. Hindi namin makontak sa telepono ang aming pamilya dahil bagsak ang mga linya. Mula sa balita, nalaman naming bumagsak ang tore ng telebisyon malapit sa aming bahay; pagkatapos ay nabalitaan namin sa pamamagitan ng radyo ng mga misyonero na maayos naman ang aming pamilya, bagama't may mga punong natumba sa aming bahay. Nabalitaan din naming malaki ang pinsala sa Faith Academy. Napatunayan ito ng isang larawan ng paaralan sa diyaryo, na nakarating sa amin makalipas ang ilang araw.

> *Ang mag-asawang Brooks ang nag-alaga sa batang iglesia sa Baguio habang nasa Kansas ang pamilya Engle. Tingnan ang "Mary Lou, Mary Lou" at "Mga Batang Brigade at ang Baguio" sa Ikawalong Tomo.*

Nalaman namin pagkatapos na tinangay ng hangin ang bubong ng gymnasium at gumuho ang dalawang pader. Natanggal din ang bahagi ng bubong ng academic building at nabasa ng ulan ang mga libro sa library, bukod pa sa iba pang pinsala. Awtomatikong sarado ang mga paaralan kapag nakataas ang typhoon signal #2 at #3, kaya ang mga boarding na bata lang ang nasa mga dorm. Ang bahay kung saan house-parents sina Len at Esther ay nakatayo sa gilid ng burol. May beranda na umaabot sa buong haba ng bahay, nakatanaw sa hardin at sa swimming pool. Inangat ng malakas na hangin ang bubong ng beranda, kasama ang mabibigat na

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

biga na sumusuporta rito, at itinapon ang lahat ng iyon sa ibabaw ng bahay hanggang sa driveway sa likod. Halos hindi kapani-paniwala ang lakas ng hangin. Dalawang pickup na may kadena ang halos hindi makagalaw sa mga bigang iyon para maalis sa driveway. Nabasag ang isa sa mga salaming pinto papunta sa beranda. Sa kabutihan ng Diyos, si Marilou, ang aming apo, ay nakatalikod nang tamaan siya ng pinto. Malubha ang mga sugat niya, pero mas malala sana kung sa mukha siya tinamaan. Dahil sa mga natumbang puno at poste, mahirap siyang dalhin sa ospital para magamot.

Kadalasan ay mabilis lumipas ang mapaminsalang bagyo. Kaya maaliwalas at maaraw kinabukasan nang magtulong-tulong ang komunidad ng mga misyonero. Ibinilad ng mga bata ang mga libro ng library para matuyo habang sinimulang linisin ng matatanda ang mga kalat. Habang kumakalat ang balita tungkol sa malaking pinsala, bumuhos ang tulong na materyales at pera mula sa mga lokal na donor at mula sa ibang bansa. Nagpadala ang U.S. Navy ng mga relief material at mga trabahador mula sa Subic Navy Base sakay ng helicopter. Dahil sa tulong na ito, naitayong muli ang paaralan na may mga bagong katangian para hindi na ito gaanong madaling masira sa hinaharap.

Madaling sukatin ang mga materyal na pakinabang pero mahirap sukatin ang lahat ng espirituwal na pagpapala. Gayunman, walang duda na marami ang mga iyon. May mga panahon ng pagbabagong-buhay at pagpapala sa kasaysayan ng paaralan. May mga buhay na hinamon at binago. Napasigla ang pananampalataya, at napatibay ang pagsasamahan ng mga misyonero mula sa iba't ibang grupo. Marami sa mga nagtapos ng high school ang naglingkod nang full-time sa gawaing Kristiyano sa mga sumunod na taon, at ang ilan sa kanila ay bumalik pa para maglingkod sa Faith Academy. Itinuring naming isang pribilehiyo ang magkaroon ng maliit na bahagi sa gawaing ito ng pananampalataya.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 26

Mga Kamanggagawa kay Cristo

"Kaya nga, mga kapatid kong minamahal at pinananabikan, aking katuwaan at putong, magsitibay nga kayo sa Panginoon, mga minamahal ko." (Mga Taga Filipos 4:1)

Walang duda na lubos na pinahahalagahan ni Apostol Pablo ang pakikisama ng iba pang naglilingkod kasama niya sa gawain ng Panginoon. Madalas niyang isulat ang tungkol sa kanyang mga "kamanggagawa," "kapwa alipin," at "kapwa kawal." Kapag naglalakbay siya, bihira siyang mag-isa, at kadalasan ay hindi rin mga Judio na gaya niya ang kanyang mga kasama; mas madalas ay mga Gentil sila mula sa iba't ibang lugar. Minsan, ang kanilang grupo ay binubuo ng mga lalaki mula sa lima o anim na bayan (Mga Gawa 20:4). Nang maiwan siyang mag-isa sa Atenas, ramdam natin ang kanyang kalungkutan habang ipinapasabi niya kina Silas at Timoteo na sumunod sa kanya sa lalong madaling panahon. Hindi itinuturo ng Kasulatan na mag-isang gumagawa ang isang tao sa gawain ng Panginoon, maliban sa mga di-pangkaraniwang kalagayan. Hindi tayo dapat maging masyadong sarili-sarili sa ating paglilingkod sa Panginoon. Nang suguin ni Cristo ang Labindalawa at ang Pitumpu, dala-dalawa silang humayo (Marcos 6:7; Lucas 10:1).

Kaya sa paglipas ng mga taon, lubos kaming nagpapasalamat para sa aming mga kamanggagawa. Siyempre, para maging tapat, dapat naming aminin na may mga pagkakataong nagkaroon ng di-pagkakaunawaan at di-pagkakasundo. Ngayon, sa pagbabalik-tanaw, madaling makita kung paano sana naging mas maingat ang paghawak namin sa mga bagay-bagay. Pero sa tamang pagtingin, kinikilala namin na mas nangibabaw ang pakikisama at pagtutulungan kaysa sa anumang mga suliranin.

Nabanggit na ang ilan sa aming mga kapwa misyonero, at kung may mga pangalang hindi nabanggit, hindi iyon dapat ituring na kakulangan namin ng pagpapahalaga. Madalas naming purihin ang Panginoon dahil sa magandang pagtutulungan ng mga misyonero ng aming grupo dito sa Pilipinas, pero ngayon ay panahon nang banggitin ang isa pang grupo ng mga kamanggagawa; ibig sabihin, ang mga Pilipinong kapatid na lalaki at babae na tinawag ng Panginoon sa full-time na paglilingkod para sa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Kanya. Gaya ni Pablo, mahal namin sila at nananabik kami sa kanila.

Noong mga taon bago ang Ikalawang Digmaang Pandaigdig, minsan ay tinutulungan kami ng mga estudyante ng Bible school habang ginagawa nila ang kanilang practical work

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

assignment. Kadalasan ay malaking tulong sila, pero sa pangkalahatan, ang misyonero ang sumasagot sa anumang gastos. Hindi ito ang mainam na kalagayan. Wala pang mga full-time na manggagawang itinagubilin dahil nasa yugto pa ng pagpapasimula ang gawain sa lugar ng San Juan. Gayunman, palagi naming nasa isip ang larawan ng isang tunay na katutubong gawain na kayang ipagpatuloy ng mga Pilipino mismo. Tatlo ang kailangan para dito: ang pagtatatag ng matatag na mga lokal na iglesia, mga lalaki at babaeng tinawag ng Diyos para ibigay nang buo ang sarili sa gawain ng Panginoon, at ang pagtatagubilin at pagsuporta sa mga manggagawang iyon ng mga lokal na iglesia.

Maraming pagtuturo tungkol dito ang kailangan, batay sa Salita ng Diyos, na bago pa sa maraming lokal na iglesia. Ibang-iba ang pananaw na ito sa karaniwang kaugalian sa gawaing Kristiyano. Ang karaniwan ay pumapasok sa Bible school o seminaryo ang isang kabataan kung gusto niyang maglingkod sa Panginoon. Ang ilan ay tapat na nagnanais gumawa ng isang bagay para sa Panginoon, samantalang ang iba ay hindi pa nga tiyak sa kanilang kaligtasan pero inakalang mas magaan na daan ang Bible school tungo sa pag-aaral. Ang ilan ay sumusunod lang sa kagustuhan ng kanilang mga magulang, pero iilan lang ang may suporta ng sarili nilang iglesia. Kaya naging parang recruiting station ang mga Bible school para sa mga misyon o iglesiang nangangailangan ng manggagawa. Ipinagpapalagay na ang nagtapos sa ganitong mga paaralan ay sapat nang handa para sa paglilingkod Kristiyano. Kaya tatlong uri ng pagtuturo ang kinailangan.

Una, kailangang maituro sa mga lokal na iglesia na ang mga malinaw lang na tinawag ng Diyos ang dapat pumasok sa full-time na paglilingkod sa Panginoon nang walang ibang hanapbuhay. Bukod sa personal na paninindigan ng tao na tinawag siya ng Diyos, at sa malinaw na patnubay ng Espiritu Santo, kailangang may makitang patunay nito sa buhay niya bilang Kristiyano. Dapat ay may palatandaan siya ng kaloob mula sa Diyos, at ginagamit niya ang kaloob na ito sa lokal na iglesia. Malibang ipakita niya ito sa sarili niyang kapulungan, hindi niya dapat asahang itatagubilin siya ng mga ito bilang lingkod ng Diyos.

Laganap ang paniniwala na ang mga misyonero at full-time na

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

manggagawa ay nasa mas mataas na antas sa espirituwal, na sila ay may natatanging pribilehiyo na tumutupad sa kalooban ng Diyos. Na kung lubos na isinuko ng isang mananampalataya ang sarili sa Panginoon, iiwan niya ang kanyang hanapbuhay para ilaan ang kanyang panahon sa gawain ng Panginoon. Hindi ito laging totoo. Ang pinakamahalaga sa buhay ng sinumang mananampalataya ay gawin niya ang kalooban ng Diyos para sa kanya bilang isang tao. Walang duda na para sa ilan, kalooban ng Panginoon na manatili sila sa kanilang propesyon o hanapbuhay, anuman ito (1 Mga Taga Corinto 7:20). Malinaw na hindi kalooban ng Panginoon na manatili ang sinuman sa kalagayang makakasira sa kanyang patotoo bilang Kristiyano. Ang Panginoong Jesus ay gumagawa rin ng kalooban ng Kanyang Ama noong namuhay Siya nang tahimik at di-kilala bilang karpintero sa Nazaret, gaya rin noong isinagawa Niya ang Kanyang gawaing pagtubos. Kung hindi Siya namuhay sa kalooban ng Ama sa Nazaret, hindi Niya maisasakatuparan ang mas dakilang layunin ng Kanyang kalooban sa Kalbaryo.

Pangalawa, kailangan ng magiging manggagawa ang pakikisama at pagtatagubilin ng mga matanda at mga mananampalataya sa sarili niyang lokal na iglesia. Kung may espirituwal silang pagkilala, makikita nila hindi lang ang maaaring kakayahan kundi pati ang pag-akay ng Panginoon sa buhay ng magiging manggagawang iyon. Sa ilang kaso, maaaring akayin sila ng Panginoon na manguna sa paghikayat sa ganoong tao. Sa kabilang banda, makikita rin nila ang anumang kakulangan sa kahandaan o anumang posibleng pagkakamali tungkol sa inaakalang patnubay ng Panginoon. Kailangang may malapit na pakikisama ang mga matanda at ang mga kandidato para magkaunawaan sila tungkol sa kalooban ng Panginoon.

Ang espirituwal na pagkilalang ito ng mga matanda ay kailangang palaguin sa pamamagitan ng panalangin at kaalaman sa Kasulatan. May mga pinanghinaan ng loob dahil kulang sa pagkilala ang mga matanda kaya nag-aatubili silang magtagubilin ng manggagawa. Gayunman, mas madalas na ang ganitong kakulangan sa pagkilala ay nauuwi sa pagtatagubilin sa mga hindi pa handa o hindi tinawag ng Diyos. Kailangan pa rin ang pagtuturo tungkol sa pagtatagubilin ng mga manggagawa. Ito ay paksang tinalakay at itinuro sa ilang kumperensiya ng kalalakihan at ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mga matanda sa Pilipinas.

Pangatlo, kailangang may pagtuturo tungkol sa pagsuporta sa mga manggagawa, at may dalawang panig ito. Para sa manggagawa, kailangang malinaw sa kanya na sa Panginoon siya aasa para sa kanyang ikabubuhay. Bagama't ang mga kapulungan at ang bayan ng Panginoon ang magiging daluyan na gagamitin ng Panginoon, dapat ay palagi siyang tumitingin sa Panginoon bilang pinagmumulan. Totoo na kung minsan ay barado ang mga daluyan at hindi dumarating ang kailangang suporta gaya ng nararapat; pero nangako ang Panginoon na ibibigay Niya ang ating mga pangangailangan, at hindi Siya mabibigo kapag nasa Kanya ang ating pagtitiwala. Hindi rin dapat umasa ang Pilipinong manggagawa sa dayuhang misyonero. Hindi kailanman magiging tunay na katutubo ang gawain kung ang suporta niya ay galing sa pondo mula sa ibang bansa. Hindi ito nangangahulugan na hindi alam ng dayuhang misyonero ang mga pangangailangan ng Pilipinong manggagawa, o na hindi siya magbibigay para sa mga pangangailangang ito. Hindi rin ibig sabihin na hindi kailanman dapat magpadala ng kaloob mula sa ibang bansa para tumulong sa mga Pilipinong manggagawa. Gayunman, bilang pangkalahatang tuntunin, mas mabuti na ang ganitong mga kaloob, galing man sa misyonero o sa mga taga-ibang bansa, ay idaan sa mga lokal na iglesiang Pilipino o kaya sa isang pondong hinahawakan ng mga Pilipinong matanda na siyang mamamahagi ng mga kaloob, ayon sa nakatakda o ayon sa pag-akay ng Panginoon.

Kasabay ng bahaging ito ng pagtuturo ang katapat nito, ang pagtuturo sa mga mananampalataya at mga kapulungan na magbigay. Habang umaasa ang manggagawa sa Panginoon para sa kanyang ikabubuhay, hindi naman umuulan ng pera mula sa langit na gaya ng mana sa ilang. Kailangang manggaling ito sa bulsa ng bayan ng Panginoon. Habang namumuhay sa pananampalataya ang manggagawa, ang mga mananampalataya naman ay dapat magbigay sa pananampalataya. Maliliit ang marami sa mga kapulungan at binubuo ng mga taong maliit ang kita. Dahil dito, may hilig na iwasan ang pananagutang magbigay, umaasang iba na lang ang papasan ng pasanin. Pero madalas mangyari na kapag nagsimulang magbigay ang isang tao o isang kapulungan, kahit kaunti lang, nagugulat sila na mas marami pala silang nagagawa sa tulong ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Panginoon kaysa sa inaasahan nila. Sa teorya, kung sampung pamilya ang magbibigay ng ikasampung bahagi ng kanilang kita, sapat na iyon para suportahan ang isang manggagawa sa kaparehong antas ng pamumuhay. Pero dapat din nating kilalanin na para sa isang mahirap na pamilyang nagpapalaki at nagpapaaral ng mga anak, ang magbigay kahit ikasampung bahagi ay isang tunay na hakbang ng pananampalataya.

Sa usaping ito ng suporta, malamang na laging may kaunting problema tungkol sa agwat ng mga Pilipino at ng mga dayuhang manggagawa. Mukhang walang madaling solusyon sa problemang ito. Sa isang banda, may kalamangan ang dayuhan sa mga Pilipinong kapatid. Sa kanyang sariling bayan ay maraming kapulungan bukod sa nagtagubilin sa kanya. Sa pamamagitan ng mga sulat at mga babasahing pangmisyon, nakikilala ang mga misyonero sa malawak na lugar. Wala ang Pilipinong manggagawa ng ganoon kalawak na mga tagasuporta, at hindi rin kasingkaya ng mga nasa bayan ng misyonero ang karamihan sa kanila. Ang agwat sa suporta ay nagdudulot ng problema sa misyonero at ng sama ng loob sa panig ng Pilipino. Aminado kami na kung minsan ay pinalala pa ito ng kaunting pagpapakitang-gilas ng mga misyonero. Sanay siya sa mas mataas na antas ng pamumuhay at may mga kagamitan at sasakyan na hindi kayang bilhin o mapanatili ng Pilipinong manggagawa. Iilang Pilipinong manggagawa ang nakakaalam na baka mas matipid pa ang pamumuhay ng misyonero kaysa kung nasa sariling bayan siya at may sekular na hanapbuhay. Ang nakikita lang nila ay mas mataas ang antas ng pamumuhay ng misyonero kaysa sa marami sa mga Pilipino. Siyempre, kahit sa mga Pilipinong Kristiyano ay may mga pagkakaiba rin. Kadalasan ay hindi matalino o praktikal, dahil sa kalusugan at sa pamilya, na mamuhay ang misyonero nang eksaktong gaya ng mga Pilipino. Kailangang may kaunting pag-aangkop sa pagkain, kalinisan, at tirahan.

Pagkatapos naming bumalik sa Pilipinas noong 1949, nagpasya si Eleazar Alfonso na pumasok sa Bible school. Lumaki si Eleazar sa San Juan at apo siya ni Timotea na nabanggit na sa mga naunang kabanata. Madalas niyang ipanalangin na ilaan ng kanyang mga apo ang kanilang sarili sa paglilingkod sa Panginoon. Sinabi sa akin ni Eleazar na gusto niya akong tulungan sa paglilingkod sa Panginoon dahil napakarami naming gawain noon. Habang nasa Bible school, nakilala niya at minahal ang isa

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pang estudyante, si Aurora Valdez. Pagkatapos ng kanilang pagtatapos, ikinasal sila at tumira nang ilang panahon sa bahay ng babae sa Cotabato sa pulo ng Mindanao. Noong 1957, bumalik sila sa San Juan, naniniwalang kalooban ng Panginoon na doon siya maglingkod sa Kanya. Masaya ang mga matanda na itagubilin sila bilang mga unang full-time na Pilipinong manggagawa, kahit na kulang ang kaya nilang ibigay bilang suportang pinansiyal. Gayunman, napansin na mula noon ay patuloy na tumaas ang antas ng pagbibigay sa San Juan Chapel. Tumugon ang bayan ng Panginoon sa hamon. Nagpatuloy ito sa paglipas ng mga taon habang lumalaki ang pananagutang tumulong sa mas maraming manggagawa. May mga taon na 75% ng kabuuang ibinibigay doon ay napupunta sa suporta ng mga Pilipinong manggagawa.

Hindi kakaiba para sa mga Pilipino ang magsalita ng dalawa o tatlong wika, lalo na kung nakatira sila sa lugar kung saan nagsasalubong ang mga wika. Marami rin ang marunong mag-Ingles, depende sa kung hanggang saan ang inabot ng kanilang pag-aaral. Marunong si Eleazar ng Tagalog, Kapampangan, at Ilocano bukod sa Ingles. Binigyan siya ng Panginoon ng kaloob sa pangangaral, at kitang-kita ito lalo na sa kanyang pangangaral ng Ebanghelyo. Nakakagalak siyang pakinggang nangangaral sa labas sa harap ng maraming tao. Sa loob ng ilang panahon, tumulong din siya sa Every Home Crusade sa pamamahagi ng mga babasahin. Habang ginagawa niya ang ministeryong ito, natagpuan niya ang grupo sa Tarlac na naging mananampalataya sa pamamagitan ng mga kurso mula sa Bible School of the Air. Itinuring naming isang tunay na kawalan sa gawain ng Panginoon sa Pilipinas nang, noong 1968, nagpasya si Eleazar na pumunta sa Estados Unidos, at sumunod sa kanya roon ang kanyang pamilya.

Napagtagumpayan ni Zaqueo ang problema ng kanyang pagiging pandak sa pamamagitan ng pag-akyat sa puno. Baka umakyat din sa ilang puno si Stimson Alviar; hindi ko alam. Pero alam kong napagtagumpayan niya ang problema ng kanyang pagiging pandak sa ibang paraan. Noong hindi pa siya ligtas, boksingero siya, featherweight siguro, at nag-aalaga rin ng mga kabayong sinasakyan ng isang mayamang may-ari ng lupa! Siguro dahil sa payat niyang pangangatawan ay mukha siyang hinete! Sa ngayon, si Stimson ang pinakanakatatanda sa mga Pilipinong manggagawa at lubos na iginagalang at minamahal ng kanyang mga kamanggagawa at

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ng iba pang Kristiyano. “Tatang” (Daddy) ang tawag nila sa kanya, isang salitang may paggalang at pagmamahal. Itinagubilin siya sa gawain ng Panginoon ng mga kapulungan sa San Juan at sa Pampanga. Nakatulong sa kanyang paglago sa biyaya at kaalaman ang pag-aaral niya ng marami sa mga kurso ng Emmaus na nakuha niya sa pamamagitan ng Bible School of the Air. Malaking bahagi ng kanyang paglilingkod sa Panginoon ay sa kanyang katutubong lalawigan ng Pampanga kung saan sila nakatira ng kanyang asawa. Lima ang kanilang anak, at ang panganay na lalaki at ang asawa nito ay naglilingkod din sa gawain ng Panginoon, nag-aalaga ng isang bahay-ampunan sa ilalim ng Philippine Faith Mission. Bagama’t pandak si Stimson, halos natatakpan ng pulpito kapag nangangaral siya sa San Juan, may kapangyarihan ang kanyang pangangaral. Tumulong si Stimson sa pagtuturo sa Christian Training Camp at sa Bible school, pero ang malaking bahagi ng kanyang ministeryo ay ang pagtatatag at pagpapatibay ng maliliit na lokal na iglesia sa iba’t ibang lugar sa Gitnang Luzon. Kinailangan dito ang maraming paglalakbay at pagkawalay sa tahanan.

Si Nestor Dedel ay lumaki sa isang tahanang Romano Katoliko at walang Diyos at walang pag-asa. Noong binata siya, magulo ang kanyang buhay, at hindi ito naibsan ng kanyang pagkahilig sa alak. Isang araw, binigyan siya ng isang kaibigan ng Bagong Tipan at binasa niya ito nang buo sa loob ng isang linggo. Sa Mindanao rin niya natamo ang kapayapaan ng puso, katiyakan ng kaligtasan, at bagong pamumuhay. Dalawang buwan pagkatapos ng kanyang pagbabalik-loob, nadama niyang tinatawag siya ng Panginoon sa Kanyang paglilingkod, at nag-enrol siya sa isang maikling Bible institute sa Mindanao. Mula roon, umakyat si Nestor sa kabundukan para ipangaral ang Ebanghelyo sa mga Manobo. Pagkatapos ng isang taon ng ganitong gawaing pagpapasimula, nadama niyang kailangan niya ng mas malalim na kaalaman sa Kasulatan. Kaya pumunta siya sa Manila at nag-enrol sa Far Eastern Bible Institute and Seminary (FEBIAS). Habang naroon, nakilala niya ang pamilya Castro sa Bahay-pare, at kalaunan ay umibig at pinakasalan niya si Ligaya Castro, isang guro sa pampublikong paaralan. Sa ganitong paraan niya nakilala ang mga brethren assembly. Pagkatapos niyang magtapos sa FEBIAS, naglingkod siya sa Panginoon sa Pampanga, at noong 1969 ay itinagubilin siya bilang full-time na

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

manggagawa ng San Juan Gospel Chapel. Sa loob ng ilang taon, tumulong sila sa pagpapatibay ng gawain sa San Juan. Ang kaloob ni Nestor ay hindi gaanong sa pagtuturo kundi bilang ebanghelista at pastor. Nang magbukas ang isang bagong gawain sa Cotabato noong 1981, gumugol si Nestor at si Ligaya ng ilang panahon doon para tumulong sa pagpapatibay ng mga mananampalataya.

Katuwang ng ating kapatid na sina Milton at Marjorie Haack sa Pampanga ang isang mag-asawang nagngangalang Simeon at Tessie Susi, Jr. Gaya ng nakaugalian dito sa ating bansa, mas madalas tawaging Jun o Junior si Simeon. Lumabas ang kanyang patotoo sa isyu ng KAMANGGAGAWA noong Nobyembre 1971, at pahintulutan ninyo akong paikliin ito:

"Protestante ang mga magulang ko at Protestanteng ministro ang lolo ko, kaya bata pa lang ako ay naririnig ko na ang turo tungkol sa Panginoong Jesu-Cristo, pero hindi ko talaga naintindihan kung ano ang ibig sabihin ng pananampalataya kay Cristo. Nang mag-aral ako sa Manila, inakit ako ng mga kaibigan na pumunta sa mga nightspot at makisali sa mga makamundong kasiyahan, hanggang sa naging ugali ko na ang pag-inom. Madalas akong inuusig ng konsensya ko, pero laging nabibigo ang pagsisikap kong magbago sa sarili kong lakas. Nanalangin ako na akayin ako ng Diyos sa katotohanan, at naniniwala akong iyon nga ang ginawa Niya. Naalala ko na nakilala ko ang isang misyonero, si Mr. Milton Haack, ilang taon bago noon, kaya nagpasya akong hanapin siya. Nang makita ko siya at ang kanyang asawa sa San Fernando, itinanong ko kung paano maliligtas. Habang ipinapaliwanag sa akin ni Mr. Haack ang mga talata mula sa Biblia, alam kong ito na ang kahanga-hangang plano ng Diyos para sa kaligtasan. Nang gabi ring iyon, lumuhod ako sa panalangin at nagpasalamat sa Diyos para sa ating Panginoong Jesu-Cristo na tinanggap ko bilang aking Panginoon at Tagapagligtas. Makalipas ang ilang araw, itinuro ni Mr. Haack ang tungkol sa bautismo. Nagpasya akong magpabautismo. Pagkatapos kong maligtas, sinabi ko ito sa asawa kong si Tessie, at tinanggap din niya ang Panginoon bilang kanyang personal na Tagapagligtas. Nanampalataya rin kay Cristo ang kapatid kong lalaki. Kaming tatlo ay nabautismuhan sa Basa Air Base Chapel, at pagkatapos ng bautismo ay sumama na kami sa mga Kristiyano sa Hapunan ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Panginoon. Noong hindi pa ako ligtas, bukod sa pag-inom, sunod-sunod din ang paninigarilyo ko. Ngayon, binigyan na rin ako ng Diyos ng tagumpay laban doon."

Ikinuwento rin ni Brother Susi kung paano niya iniwan ang pulitika, at kung paano siya nagsiga sa kanyang bakuran nang sunugin niya ang mga babasahin ni Herbert Armstrong at ng mga Mormon. Ilang kapulungan na ang naitatag sa Pampanga sa pagpapagal ng mga Haack at ng mga Susi at ng iba pang manggagawa. At ito pa ay sa isang lugar kung saan napakalakas ng Romano Katoliko.

Nang sinimulan ni Ken Engle at ng iba pa ang isang grupo ng Christian Service Brigade sa San Juan, isa sa mga batang lalaki roon si Rudolfo Ponce de Leon. Ang kanyang mga magulang, na dating nakatira sa isla ng Cuyo sa Palawan, ay mga kaibigan nina Sandy at Maisie Sutherland. Si Mr. Javier Ponce de Leon ay maraming taong naging aktibo sa Boy Scout at isang napakabait at magalang na Kristiyanong ginoo. Bago ko ibahagi sa inyo ang sariling patotoo ni Rudy, may isang bagay akong gustong banggitin na hindi niya binabanggit dahil sa kanyang kababaang-loob. Ang pinakamataas na parangal sa Christian Service Brigade ay ang "Herald of Christ"—parang pagiging Eagle Scout. Si Rudy ang kauna-unahang nakatanggap ng parangal na ito sa labas ng continental United States. Pagkalipas ng ilang taon, nakamit din ng pamangkin niyang si Pete Barotilla ang parangal na iyon. Pero heto na ngayon ang patotoo ni Rudy:

> *Rudy — ang buo niyang kuwento ay nasa Herald of Christ: The Story of Rudy Ponce de Leon.*

"Naabot ako ng Ebanghelyo sa pamamagitan ng Sunday school ng San Juan Gospel Chapel at ng mga programa ng Christian Service Brigade noong 1952. Kahit hindi ko na maituro ngayon ang eksaktong sandali ng pagbabalik-loob ko kay Cristo, noong Nobyembre ng 1956 ko natamo ang buong katiyakan ng kaligtasan. Sa impluwensya ng mga makadiyos na lalaki, lalo na ng mga misyonero, lumago ako sa espirituwal at sa pakikitungo sa kapwa. Sa mga pagkakataong maglingkod at mamuno, lumago ako sa kakayahang maging kapaki-pakinabang sa Panginoon. Nang patapos na ako sa pag-aaral ko sa kolehiyo sa Commercial Art, dumating sa akin ang paninindigan na lubos kong italaga ang aking sarili,

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ang aking mga pangarap, at ang aking kinabukasan sa aking Panginoon at Tagapagligtas. Halos agad-agad pagkatapos noon, natanggap ako bilang staff announcer sa Far East Broadcasting Company. Sa apat o limang taon ko sa FEBC, nanatili akong aktibo sa iglesia, sa Sunday school, sa youth fellowship, at lalo na sa Brigade kung saan ako na ang namumuno. Habang lumalaki ang hamon na palawakin ang gawain ng Brigade sa iba pang mga iglesia sa buong bansa, nadama kong tinatawag ako ng Diyos na magbitiw sa FEBC para maglingkod nang fulltime sa Brigade. Ginawa ko ito noong 1965. Nang magbitiw ako sa FEBC, ipinaalam ko sa mga matanda ang aking pasanin sa harap ng Panginoon na paglingkuran Siya nang buong panahon at magtiwala sa Kanya para sa aking mga pangangailangan. Pagkalipas ng ilang buwan, ipinagkatiwala ako ng iglesia, sa pamamagitan ng mga matanda, sa gawain ng Panginoon sa mga batang lalaki. Ang ministeryo ko ay kapwa sa lokal na chapter ng aming iglesia at sa national headquarters, gaya ng tawag sa opisina ng Brigade. Sa loob ng sampung taon, naglingkod ako bilang executive secretary at nakakita ng nakapagpapalakas-loob na bunga sa lahat ng 25 lokal na iglesia kung saan may nabuong Brigade club. Noong 1975, dahil sa implasyon at sa kakulangan ng suporta ng mga lokal na iglesia, naging napakahirap nang panatilihin ang isang pambansang opisina, kaya napagpasyahang isara na ang pambansang gawain at ilagay ang lahat ng impormasyon namin tungkol sa gawain sa mga batang lalaki sa isang aklat na mabibili at magagamit ng mga iglesia para makapagtayo ng sarili nilang club. Pagkatapos ay nakipagkita ako sa mga matanda para ipaalam na sa yugtong ito ay hilig kong pumasok sa ministeryo para sa buong kapulungan at hindi lang para sa kabataan. Noong 1977, sinamantala ko ang pagkakataong makapag-aral sa Bible College of New Zealand, habang ang asawa ko naman ay sabay na nag-aaral pa bilang doktor sa larangan ng medisina. Bumalik kami noong 1980 para ipagpatuloy ang gawain sa chapel at sa iba pang ministeryong kaugnay ng mga kapulungan.”

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Masyadong mahaba kung isusulat ko ang tungkol sa lahat ng mahal naming kamanggagawang Pilipino, pero gusto kong banggitin ang tatlo pang mag-asawa. Ang mga kabataan sa paligid ng Bahay-pare ay nagdaraos ng mga rally sa pangalang Bulacan Youth Fellowship. Inaanyayahan ding makibahagi sa samahang ito ang ilan mula sa ibang grupo. Sa ganitong paraan, nakilala ni Rey Cervantes na taga-Plaridel hindi lang ang gawain ng kapulungan sa Bahay-pare, kundi pati si Norma Castro. Pareho rin silang dumalo sa camp at nag-aral sa Philippine Missionary Institute. Pagkatapos ng pag-aaral nila roon, ikinasal sila at ipinagkatiwala sa gawain ng Panginoon ng mga kapulungan sa Bahay-pare at Baguio. Ilang panahon silang nakatulong ni Dave Harvey sa Baliwag, lalo na sa gawain sa mga estudyante. Ang Baliwag ay isang mahalagang bayang pangkalakalan sa Bulacan, ang sentro ng isang malawak na sakahan. Nang mabili ang lupa para sa campsite, lumipat doon sina Rey at Norma para pangasiwaan ang gawaing iyon. Kalaunan ay bumalik sila sa Baliwag, at pagkatapos ay naglaan ng panahon para tapusin ang pag-aaral nila sa Philippine Missionary Institute. Ngayon ay nasa Baliwag na silang muli at nagsisikap na makitang lumago ang gawain doon. Bukod dito, tinanggap din nila ang pananagutang ihanda ang programa sa radyo ng Bible School of the Air sa Tagalog. Napakagandang ministeryo ito na marami ang tumutugon.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Sa Plaridel, may kaibigan si Rey na mananampalataya rin, si Oscar de Leon. Insurance underwriter siya, at napangasawa niya si Gloria na taga-Sumapa, isang bahagi ng Malolos, ang kabisera ng Bulacan. Sa pagsama niya kay Rey sa mga camp, kumperensya, at iba pang pagtitipon, nagkaroon ng interes si Oscar na maglingkod sa Panginoon kasama ng mga kapulungan. Kumbinsido siya na ayon sa Kasulatan ang kanilang paninindigan. Ipinagkatiwala siya sa gawain ng kapulungan sa San Juan, at naglilingkod siya sa lalawigan ng Bulacan, pangunahin sa Sumapa kung saan may masiglang kapulungan. Lumago ang kapulungang ito at nagpadala na rin ng iba pa sa gawain ng Panginoon. Sa mga kakilala ni Oscar namin nalaman ang tungkol sa lupang nabili para sa camp. Hindi ito kalayuan sa Sumapa, kaya malapit lang sina Oscar at Glo para tumulong sa mga gawain sa camp. Malaki rin ang naitulong ni Oscar sa pagtuturo sa camp at sa Bible school doon.

Nagkakilala sina John Paglinawan at Gloria Latagan sa isa sa mga Christian Training Camp na ginanap sa Bataan bago pa kami nagkaroon ng sariling campsite. Si John ay mula sa Basa Air Force base sa Pampanga at si Gloria ay taga-San Juan. Kalaunan ay nag-aral sila sa Philippine Missionary Institute, at bilang mag-asawa ay ipinagkatiwala sila ng kapulungan sa San Juan sa gawain ng Panginoon. Una silang naglingkod sa isang bagong gawain sa Basista, Pangasinan, at pagkatapos ay sa San Juan. May pasanin sila para sa gawaing misyonero sa ibang bansa. Ilang Pilipino mula sa ibang grupo ang nakapunta na sa ibang bansa bilang misyonero. Nag-apply sina John at Glo at natanggap sila ng Overseas Missionary Fellowship. Patakaran ng misyong ito na tumanggap ng mga mamamayan mula sa iba't ibang bansa para sa gawaing misyonero sa labas ng sarili nilang bayan. Inirekomenda sila ng kapulungan sa San Juan para sa paglilingkod na ito at nangakong patuloy silang susuportahan gaya ng dati. Pero hindi sapat ang suporta mula sa mga lokal na kapulungan para matugunan ang lahat ng kanilang pangangailangan. Pagkatapos ng panahon ng pag-aaral ng wika sa Malaysia, iniwan nina John at Glo ang dalawa nilang anak sa paaralan ng mga misyonero roon at pumunta sila sa Thailand. Sa una nilang apat na taong termino, marami silang natutunang aral. Nagtitiwala sa Diyos, inaabot nila ang isang bayang lubhang iba ang kultura, wika, at relihiyon. Sa kabila ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mga hirap, natutunan nilang mabuti ang wikang Thai. Pinagpala ng Panginoon ang kanilang pagpapagal, at nagkaroon sila ng kagalakang makitang naitatag ang isang batang iglesia. Sa ngayon, nandito silang muli sa Pilipinas para sa karagdagang pag-aaral at para maglingkod bilang mga kinatawan ng Philippine Council ng Overseas Missionary Fellowship. Gusto nilang bumalik sa gawain sa Thailand kung loloobin ng Panginoon.

Hindi na kailangang sabihin pa na napakalaking kagalakan sa amin na makita ang mga unang misyonerong iyon na umalis mula sa aming samahan papunta sa ibang bayan—na makitang ang Pilipinas ay hindi lang lupaing tumatanggap ng mga misyonero mula sa ibang bansa, kundi nagpapadala na rin ng mga misyonero. Pero paano ang hinaharap sa direksyong ito? Tiyak na may iba pang kabataan dito na handang tumugon sa hamon ng gawaing misyonero sa ibang bansa. Libu-libong Pilipino ang nangingibang-bansa taun-taon para magtrabaho. Marami sa kanila ngayon ang nasa Middle East, sa mga bansang mayaman sa langis. Malaki ang kinikita nila, at karamihan nito ay ipinapadala rito para suportahan ang kanilang pamilya. Sa mga misyonero, kabaligtaran ang magiging daloy ng pera, at diyan nagkakaproblema. Masyadong kaunti, maliliit, at mahirap ang mga kapulungan dito para sapat na masuportahan ang mga manggagawa sa ibang bansa. Mahirap na nga ang suportahan ang mga Pilipinong manggagawa dito sa sariling bayan. Tiyak na may ilang basta na lang magsasabi, “Hayaan silang humayo sa pananampalataya, nagtitiwala sa Diyos na tutugon sa kanilang pangangailangan.” Madalas sipiin ng ganitong mga tao ang Mga Taga Filipos 4:19, nakakalimutang isinulat ito ng isang misyonero at ipinadala sa isang lokal na iglesia—isang iglesiang bukas-palad nang nagbibigay at ang mga pangangailangan ay matutugunan habang lalo pa silang nagbibigay.

Sa Third World ngayon, may mga kabataang maaaring pagmulan ng mga manggagawa sa ibang bansa. May kalamangan sila dahil hindi sila kaugnay ng mga bansang dating mananakop. Hindi sila mapuputi at blonde na mga Europeo o Amerikano. Sanay na rin sila sa kalagayang maraming wika sa sarili nilang bansa. Pero paano masusuportahan ang ganitong mga misyonero mula sa Third World, hindi lang sa kanilang sariling gastusin sa pamumuhay, kundi pati sa gastos sa paglilingkod nila sa Panginoon? Hindi magiging

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

matalino o praktikal na isama ang kanilang mga pangalan sa listahan ng mga manggagawa mula sa mga bansa sa Kanluran. Magkakaproblema rin sa pagpapakilala ng kanilang gawain sa mga magasin ng misyon, gaya ng Missions o Echoes. Alam namin mula sa karanasan na hindi rin matalino na direktang suportahan ang ganitong mga manggagawa ng mga iglesia o mga indibidwal sa mga bansa sa Kanluran.

Tila may nag-iisip na tungkol sa posibilidad na hikayatin ang ganitong bahagi ng gawaing misyonero. Gayunman, panahon na talagang pag-isipan ito. Kung hindi pa darating kaagad ang Panginoon, maaaring ganito na ang magiging takbo ng mga misyon sa malapit na hinaharap. Isang posibilidad ay ang bumuo ang ilang responsableng matanda at lider sa isang bansang gaya ng Pilipinas ng isang komite na kikilos gaya ng CMML o MSC. Sa gayon, maipapadaan sa komiteng iyon ang pondo mula sa ibang bansa para maisulong ang kanilang layunin na abutin ng misyon ang ibang mga bansa.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

KABANATA 27

Ang Paglaganap ng Ebanghelyo

"Katapustapusan, mga kapatid, ay inyong idalangin kami, upang ang salita ng Panginoon ay lumaganap at luwalhatiin nawa na gaya rin naman sa inyo." (2 Mga Taga Tesalonica 3:1)

Tiyak na alam na ng karamihan na ang mas literal na salin ay "upang ang salita ng Panginoon ay tumakbo." Sa paghiling na ito ng panalangin, naalala ni Pablo kung gaano kabilis lumaganap ang Ebanghelyo sa Tesalonica, gaya ng isinulat niya sa unang sulat, "Mula sa inyo'y nabansag ang salita ng Panginoon, hindi lamang sa Macedonia at Acaya, kundi sa lahat ng mga dako ay natanyag ang inyong pananampalataya sa Dios." Isa itong kahanga-hangang halimbawa ng mabilis na paglaganap ng Ebanghelyo. Noong unang panahon ng mga Apostol, talagang mabilis at malawak na lumaganap ang mensahe ng Panginoon. Sa mga huling araw na ito, kailangan nating paalalahanan na makatatakbo lamang ang Salita ng Panginoon kung bibigyan natin ito ng mga binti at paa. Nang naghihintay si Propeta Habacuc kung ano ang sasabihin sa kanya ng Panginoon, sinabihan siya, "Isulat mo ang pangitain, at iukit mo na malinaw sa mga tapyas na bato upang ang bumabasa niyaon ay makatakbong dala iyon" (Habacuc 2:2, NIV marg.) Napakaapurahan ng mensahe ng Diyos kaya, pagkabasa nito, kailangang tumakbo ang tagapagbalita para ipahayag ito. Kaya hindi masasabi ng ulo sa mga paa, "Hindi ko kayo kailangan." Kailangan tayo ng ating Ulo—tayo ang Kanyang mga paa—para itakbo ang Kanyang mensahe.

Ilang taon na ang nakararaan, kinailangang putulin ang dalawang binti ng bayaw kong si George Gibson sa Buffalo. Para makarating sa mga pagtitipon, umaasa siya sa iba na isakay siya sa kanilang kotse. Isang araw, habang ipinapaliwanag niya sa akin kung bakit wala siya sa isang pagtitipon, sinabi niya, "Cyril, kung may mga binti lang ako, nandoon sana ako." Makalipas ang halos dalawang libong taon, may mga tao pa ring hindi nakaririnig ng mensahe ng Panginoon. Sinasabi kaya ng ating Panginoon, "Kung magagamit ko lang ang mga binti ng Aking bayan, nandoon sana Ako?" Kaya hindi nakapagtataka na sinipi ni Pablo si Isaias nang sabihin niya, "Anong pagkaganda ng mga paa niyaong mga nagdadala ng masasayang balita ng mga bagay na mabuti!"

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Purihin ang Panginoon para sa lahat ng nagsusuko ng sarili sa Kanya para maging tagapagbalita ng masaya at mabuting balita ng kaligtasan. Nitong mga nakaraang taon, ang ilan sa kanila ay mga kabataang naglilingkod sa mission field nang maikling panahon. Ang ilan ay pumunta bilang team, sa sarili nilang gastos, at inilaan ang ilang linggo ng kanilang bakasyon sa tag-araw para tumulong sa abot ng kanilang makakaya

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

sa isang mission field. Nabigyan sila nito ng pagkakataong makita mismo ang mission field, malaman ang kalagayan doon, mahamon ng pangangailangan, at makisama sa mga taong iba ang lahi. Noong araw, hindi ito posible dahil halos lahat ng kanilang panahon ay mauubos sa pagbibiyahe sakay ng barko. Gayunman, sa palagay ko ay kailangang suriin muli ang ganitong uri ng panandaliang pagsisikap. Katumbas ba ng mga resulta ang gastos?

Ang iba naman ay naglingkod nang dalawa o tatlong taon sa isang mission field pero walang tiyak na pangakong mananatili nang mas matagal. Maraming usapan tungkol sa mabuti at hindi mabuti sa panandaliang paglilingkod. Noong araw, itinuturing ang paglilingkod bilang misyonero sa ibang bansa na panghabambuhay na pangako, maliban kung maputol ito dahil sa kalusugan o pamilya. May ilan na may hilig isipin na hindi gaanong buo ang pagtatalaga ng mga short-termer. Walang duda na may puwang ngayon para sa mga short-termer at para rin sa mga kayang manatili nang mas matagal. Dahil sa makabagong paglalakbay, halos alinmang bahagi ng mission field ay maaabot sa loob lang ng ilang oras, samantalang dati ay inaabot ng ilang araw kung hindi man ilang linggo. Sa pangkalahatan, masasabi nating ang mga short-termer ay makadaragdag sa ginagawa ng mga mas permanente. Dahil nakita nila mismo ang gawain, mas mauunawaan nila ang kalooban ng Panginoon at kung angkop ba sila sa mas mahabang panahon ng paglilingkod. Natutunan na rin nila ang ilang aral sa pakikibagay sa ibang kultura at may kaunti na silang alam sa ibang wika.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Noong 1965, dumating sa Pilipinas ang isang team mula sa International Crusades (noon ay Literature Crusades). Malaki ang diin nila sa pamamahagi ng babasahin, at karamihan nito ay ginawa sa mga palengke at sa paligid ng mga paaralan at kolehiyo. Dahil marami ang nagsasalita ng Ingles dito, lalo na sa mga lungsod gaya ng Manila, tila hindi na kailangang gumugol ng panahon sa language school, hindi gaya ng mga sumunod na team. Pagkalipas ng mga isang taon, lumipat sa Korea ang ilan sa team na ito, sina Warren at Flo Dunham, Stuart Mitchell, at William Roller. Kalaunan ay bumalik sila roon nang mas matagal. Pagkalipas ng dalawang taon dito, bumalik sina James at Gerrie LeValley at sina Steve at Dot St. Clair para sa mas permanenteng paglilingkod; ang huling mag-asawa ay naglingkod sa Faith Academy.

Ang katapat ng International Crusades sa Australia at New Zealand ay tinatawag na Gospel Literature Outreach (GLO). Dalawang team na ang ipinadala ng grupong ito sa magkaibang panahon. Nakatuon ang mga team na ito sa bahay-bahay na pamamahagi ng babasahin, at sinundan ito ng Bible study sa mga tahanan kung saan may interesado. Ginawa ito sa mga lugar na malapit sa mga dati nang kapulungan para ang follow-up ay maipasa sa mga kapulungang iyon. Mas maraming babasahin ang naipamahagi sa paraan ng unang IC team, pero mas mahirap ang follow-up dahil mas kalat-kalat ang mga nakausap. Ang ilan sa follow-up sa lahat ng pagsisikap na ito ay ginawa sa pamamagitan ng mga kursong iniaalok ng Bible School of the Air. Sa kasamaang palad, ang ilan sa mga dalagang kasama sa mga team na ito ay kinailangang umuwi nang maaga dahil sa problema sa kalusugan o sa damdamin. Pagkalipas ng dalawang taon dito, bumalik sa Australia ang dalawang mag-asawa sa unang team. Sa dalawang mag-asawa sa ikalawang team, isa ang bumalik muli. Sina Len at Mary Savill ay ipinagkatiwala ng kanilang mga kapulungan sa New Zealand at naglilingkod sa lalawigan ng Pangasinan. Ang dalawa sa tatlong kapulungan sa lalawigang iyon ay bunga ng unang team. Parehong gumugol ng ilang panahon sa Baguio ang dalawang team at malaki ang naitulong nila sa kapulungan doon.

Noong 1980, dumating dito ang ikalawang team na anim na katao mula sa International Crusades. Pagkatapos ng ilang buwan ng pag-aaral ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

wika, lumipat sila sa bayan ng Morong sa lalawigan ng Rizal. (May isa pang Morong sa Bataan kung saan may refugee camp para sa mga boat people na tumakas mula sa Vietnam. Nananatili sila roon hanggang maayos ang kanilang mga papeles para makapunta sa ibang bansang tatanggap sa kanila. May ilang relief worker na tumutulong doon.)

Isa pang team na apat na katao mula sa IC ang dumating noong 1982, at pagkatapos ng pag-aaral nila ng wika ay lumipat sila sa Morong para tumulong at pumalit nang umalis ang unang team noong 1983. Kung ang mga GLO team ay naglingkod sa paligid ng mga dati nang kapulungan, ang mga sumunod na team na ito ay nagpasyang lumipat sa isang lugar na wala pang kapulungan at magsikap na magtatag ng isa habang nandito sila sa bansa. Sa pamamagitan ng bahay-bahay na pagdalaw, Bible study sa mga tahanan, pagpapalabas ng pelikula, at paggamit ng mga puppet, nagkaroon sila ng kagalakang makita ang ilan na naligtas at nabautismuhan. Sa tulong ng ilan mula sa kapulungan sa Binangonan at ng iba pang misyonero, nasimulan ang regular na mga pagtitipon, at sa loob ng mahigit isang taon ay nagtitipon na ang mga bagong mananampalataya kasama ang team para sa pagdiriwang ng Hapunan ng Panginoon.

Mula nang tawagin ng Panginoon si Rose para maglingkod sa Kanya sa Pakistan noong 1966, tatlong beses na kaming nagkapribilehiyong dumalaw doon. Ang unang dalaw ay noong 1969, nang tumigil kami roon nang isang linggo. Pauwi kami noon para sa furlough, at napagpasyahan na naming dumaan sa Europa. Sa pagkakataong iyon, isang linggo kami sa Multan kung saan naglilingkod si Rose sa isang Women's Christian Hospital. Napakatandang lungsod ng Multan. Sinasabing si Alexander the Great, nang dumaan sa Khyber Pass, ay umabot ang pananakop hanggang sa lungsod na iyon. Kahit nasa gilid ito ng Sind Desert, mataba ang lupa sa paligid dahil sa sistema ng mga irigasyong kanal na itinayo ng mga British sa Punjab. Mayo ang aming dalaw, ang simula ng tag-init, at umaabot sa 110 degrees Fahrenheit o lampas 40 degrees Celsius ang init sa araw. Isang gabi, habang naghahapunan kami kasama ang mga dayuhang staff ng ospital, biglang nagsitayuan ang lahat at iniwan kami sa mesa na nag-iisip kung ano ang emergency. Hindi nagtagal, nalaman naming may dust storm pala at kailangang isara ang bawat pinto at bintana. Gayunman, may

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

alikabok pa ring nakapasok. Sinabi ko sa doktorang namamahala na pag-alis ko, hindi ko lang ipapagpag ang alikabok sa aking mga paa, idudura ko pa ito mula sa aking lalamunan. Sagot niya, “Naku, hindi mo iyan basta-basta maaalis. Ilang linggo mo pang ipapagpag iyan mula sa mga maleta mo.”

Ang Bethel, ang chapel ng Brethren, ay maikling lakad lang mula sa ospital. Kaya nasiyahan kami sa pakikisama sa mga mananampalataya roon, kahit halos walang nagsasalita ng Ingles. Nakaupo ang lahat sa mga karpet na nakalatag sa sahig, at iniiwan nila ang kanilang sapatos sa pinto. Para sa akin at sa asawa ko, mabait silang naglaan ng mga upuan. Minsan, natuwa akong ibigay ang upuan ko sa isang matandang kapatid na Pakistani na hindi maganda ang pakiramdam. Itinalaga ni Baba Hashim ang sarili sa paglilingkod sa Panginoon, at tinatanggap nang mabuti ang kanyang ministeryo kahit hindi siya marunong bumasa at sumulat. Nagpapabasa siya ng Biblia sa mga kasama niya sa pamilya at naging bihasa siya sa Kasulatan. Ikinuwento sa amin na may mga pagkakataong nagkakamali ang bumabasa ng Biblia at itinatama siya ni Baba Hashim. Isang hapon, dinalaw namin ang mga manggagawang Brethren na nagpapatakbo ng klinika para sa mga babae at bata sa Mumtazabad, isang karatig-lugar na mga apat na milya ang layo.

Pagkatapos ng isang linggo roon, lumipad kami mula Karachi papuntang Beirut kung saan kami nag-overnight. Dahil hindi posibleng lumipad mula Beirut papuntang Tel Aviv, kinailangan naming lumipad papuntang Cyprus at mula roon ay papuntang Tel Aviv. Dalawang araw lang kami sa Jerusalem, pero hindi namin basta malilimutan ang mga di-malilimutang tanawing iyon —ang Bundok ng mga Olibo at Getsemani, ang Wailing Wall at ang lugar ng Templo kasama ang Dome of the Rock. Ang Via Dolorosa at ang Libingan ni David. Malinaw pa rin sa aming alaala ang Golgota ni Gordon at ang Garden Tomb, pati ang pagdalaw sa Betania, Jerico, at sa Dead Sea. Pag-alis sa Jerusalem, isang gabi kami sa Rome at saka tumuloy sa Britain. Pagkatapos ng mahabang weekend sa London, masaya naming nadalaw ang pamangkin kong si Rue Hatton at ang kanyang pamilya na nakatira sa bandang hilaga ng London. Mula roon ay bumiyahe kami pahilaga, at dumalaw sa Yorkshire kay Miss Jennie

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Coxon na kasama namin noong panahon ng pananakop ng mga Hapon. Pagkatapos ay sa matagal na naming kaibigang si David Shepherd sa Paisley, Scotland, at kay Miss Lois Stephen sa Aberdeen. Mga misyonero sa hilagang China ang kanyang mga magulang, at isinilang siya sa Lingfield noong isa sa kanilang furlough. Hindi alam ang aming kaugnayan sa Lingfield, nagsimula siyang sumulat kay Anna ilang taon bago noon. Ilang gabi kaming tumuloy sa mga kaibigan sa Edinburgh bago kami nagmaneho pababa sa timog, dumaan sa Lake District, papuntang Lingfield. Sa isang pagtitipon sa Mission Room doon, ipinakilala ako ng isang kapatid na ang ama ay matalik na kaibigan ng aking ama. Kinaumagahan, tumigil kami para makita ang bahay kung saan ko ginugol ang unang pitong taon ng aking buhay. Saka kami tumuloy sa Dorking para dalawin ang dalawang kapatid na babae ng yumao kong bayaw, si Richard Weller. Doon na sila nakatira sa iisang bahay mula pagkabata, at parang halos walang nagbago mula nang dumalaw ako roon noong maliit pa akong bata. Kalaunan ay nagmaneho kami pababa sa Devon para sa ilang araw kasama ang isa ko pang pamangkin, si Beryl Heggadon, at ang kanyang pamilya. Noong una naming planuhin ang biyaheng ito, umasa kaming makikita ang kapatid kong si George matapos ang limampung taon, pero sa kalooban ng Panginoon ay tinawag na siya pauwi para makasama ng Panginoon bago kami nakarating noong Mayo.

Ang ikalawa naming dalaw sa Pakistan ay noong huling bahagi ng 1973. Naka-furlough noon si Ken at ang kanyang pamilya, kaya nagpasya kaming mag-Pasko kasama si Rose. Oktubre hanggang Enero ang mas malamig na panahon ng taon. Pagdating namin sa airport ng Multan nang gabi, walang sumalubong sa amin. Hindi pala nakarating kay Rose ang sulat namin tungkol sa oras ng aming pagdating. Nang makita ang kalagayan namin, isang paring Romano Katoliko ang napakabait na nag-alok na ihatid kami sa Mumtazabad kung saan nakatira na noon si Rose. Noon ay ipinagkatiwala na siya para maglingkod kasama ng mga manggagawa roon. Habang nagpa-prayer meeting sila, tumunog ang doorbell. Akala niya ay may tumatawag sa isa sa mga komadrona para magpaanak sa isang bahay, kaya nagulat siya nang malamang may mga bisita siya mula Manila!

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Gusto ni Rose na makakita kami ng higit pa sa Pakistan kaysa sa maalikabok na Multan lang, kaya nagplano siya ng biyahe na may ilang araw sa Lahore at Rawalpindi, na mas maunlad na mga lungsod kaysa sa Multan. Pagkatapos ay nagmaneho kami paakyat sa Murree sa kabundukan sa kanlurang dulo ng Himalaya. Hindi ipinaalam kay Rose ng hotel na pinag-reserbahan namin na sarado na pala sila para sa season, kaya kinailangan naming humanap ng second-class na hotel. Kakaunti ang heater doon kaya malamig na gabi ang dinanas namin. Gayunman, napalitan naman ito ng magagandang tanawin ng mga bundok. Kinabukasan ay dinalaw namin ang paaralan para sa mga anak ng misyonero sa Murree at doon kami nananghalian. Magpapadala sila ng ilang estudyante sa dentista sa Rawalpindi nang hapong iyon at may lugar pa para sa amin sa van. Ang reserbasyon namin sa hotel sa Pindi ay para pa sa sumunod na gabi, pero inakala naming walang magiging problema. Pababa ng bundok, medyo mabilis magpatakbo ang Pakistaning drayber ng van ng paaralan para sa isang makitid at paliku-likong highway sa bundok, kaya pagliko sa isang kurbada ay nabangga niya ang isang army jeep. Hindi naman gaanong malaki ang pinsala, pero ilan sa amin ay talagang nayanig. Gaya ng laging nangyayari sa Silangan, mabilis na dumami ang taong nag-uusyoso, at nang makita nilang may mga dayuhan, hindi sila masyadong palakaibigan. May isang lalaking nagsabing isa raw sa mga dayuhan ang nagmamaneho, na siyempre ay hindi totoo. Dahil karamihan sa amin ay hindi naiintindihan ang pinag-uusapan, nakaupo na lang kami nang tahimik at nananalangin. Laking ginhawa nang sa wakas ay may nakuha kaming kotseng maghahatid sa amin sa natitirang biyahe.

Pagdating sa hotel, sinabi sa amin na wala na silang bakanteng kuwarto nang gabing iyon, at lahat ng tinawagang ibang hotel ay wala ring bakante. May kung anong kombensiyon palang nagtatapos nang gabing iyon. Pare-pareho kaming nanghina ang loob at pagod na pagod, lalo na ang mahal kong si Anna na hindi pa nakakabawi sa gulat mula sa banggaan at sa kasunod na gulo. Nagsikap talaga ang clerk sa desk na makahanap ng matutuluyan namin at sa wakas ay sinabi niyang may bakante sa New Comrade Hotel. Dahil malakas ang impluwensiya ng Soviet sa bahaging iyon ng mundo, medyo nag-alinlangan ako sa hotel na may ganoong

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

pangalan. Papunta na kami sa taxi nang lumapit sa akin ang clerk. Sinabi niyang ayaw niyang makita kaming pumunta sa hotel na iyon. Kung papayag daw kami, maglalagay siya ng mga higaang natitiklop sa isang silid sa ibaba, pero kailangan naming gumising nang maaga dahil papasok doon ang mga weyter para mag-ayos ng mga mesa para sa almusal. Buong pasasalamat naming tinanggap ito, at kahit hindi komportable, sulit itong bigyan ng magandang tip.

Kinaumagahan ay nakakuha kami ng kuwarto para sa isang weekend, pero hindi namin nadalaw ang kapulungan doon dahil sumama ang tiyan ko. Noong Lunes ay nakalipad kami papuntang Peshawar, kung saan maganda ang aming tinuluyan. Nang hapon na, lumabas kami para maglakad-lakad at nagulat kami nang makita sina Mr. at Mrs. Dennis Clark, mga kaibigan naming misyonero, na paalis pa lang ng kanilang bahay. Hindi sigurado si Rose kung nasa Peshawar sila noong panahong iyon. Naghapunan kami kasama nila nang sumunod na gabi. Umupa kami ng kotse para dalhin kami kinaumagahan sa tanyag na Khyber Pass, ang daang papasok sa Afghanistan. Hindi kami makakapunta sa Kabul dahil single-entry visa lang ang hawak namin para sa Pakistan. Napakabundok at napakagaspang ng lugar na iyon. Ang malalaking bloke ng semento sa tabi ng daan ay nagpapakita kung gaano kabilis makapagtayo ng harang sa kalsada. Habang nakatayo ako sa may tarangkahan ng daang papasok sa Afghanistan, pinayagan ako ng guwardiya na kumuha ng ilang litrato roon. Parang bawat lalaki sa lugar ay may dalang baril at mukhang handang makipaglaban. Ang sasakyan ng marami sa kanila ay mga lumang kotse na tinanggalan ng bubong at takip ng trunk. Bawat bakanteng puwesto ay may nakatayong lalaki, at halos sumasayad na sa lupa ang mga bumper. Parang imposibleng makayanan ng mga gulong at spring ang ganoon kabigat na karga ng tao.

Napakaluma at kawili-wili ang lungsod ng Peshawar, na may matataas na bahay na kahoy na siksikan at magkakadikit. Sa mga tindahan sa antas ng kalye, iba't ibang hanapbuhay ang ginagawa. Sa isa, gumagawa sila ng "chapattis," ang lapad na tinapay na trigo na parang pancake at karaniwang kinakain doon; sa isa pa, may sastreng nakaupo sa sahig na pinapaandar ng kamay ang kanyang makinang panahi; mayroon ding mga gumagawa ng

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

mga gamit na tanso. Sa halagang wala pang dalawang dolyar, nakabili kami ng kalendaryong tanso na magagamit nang apatnapung taon sa pamamagitan lang ng pag-ikot sa gitnang bahagi nito. Mahaba ang kasaysayan ng Peshawar kaugnay ng Khyber Pass. May makabago rin doon, dahil may nakita kaming mga kabataang Amerikano, lalaki man o babae ay mahahaba ang buhok, gusgusin ang damit, at may backpack, na palabuy-laboy na parang mga hitano, at marami sa kanila ay may problema sa droga.

Isang kagalakan na makilala si Robbie Orr at ang kanyang asawang si Dr. Jean sa Multan. Si Robbie ang nagpasimula ng gawaing misyonero sa Multan, at madalas siyang dinudumog ng galit na mga Moslem habang ipinangangaral niya ang Ebanghelyo. Matatas siyang magsalita at mahusay sumulat sa wikang Urdu, at masipag mag-aral ng Kasulatan. Nang Pasko ng taong iyon, bumibisita sa Multan ang kapatid niyang si Willie mula sa Winnipeg. Parehong mapagbiro ang magkapatid, kaya maraming malulutong na tawanan sa aming pagsasama.

Noong panahong iyon, naglakbay kami kasama si Robbie at ang kapatid niya papunta sa mga bundok sa silangan ng Multan, sa may Baluchistan, na katabi ng Iran. Kinailangan naming tawirin ang bahagi ng disyerto at ang Ilog Indus. Dahil mababa ang tubig ng ilog sa panahong iyon ng taon, dalawa o tatlong kilometro kaming bumiyahe sa tuyo at mabuhanging kailaliman ng ilog hanggang sa marating namin ang mismong ilog. Tinawid ito sa tinatawag na Bridge of Boats, isang tulay na gawa sa mga bangka. Ang dami ng bangkang ginagamit ay depende sa lapad ng ilog sa anumang panahon. Mula roon ay umakyat kami sa makitid na daan sa bundok papuntang Ft. Monroe, kung saan may dating himpilan ng mga British. Sa lumang sementeryo ay may mga lapidang may petsang mula pa noong ika-19 na siglo. Napaisip na lang kami tungkol sa mga babae at batang namatay sa sakit o mga sundalong napatay sa labanan—lahat sila ay nakahimlay sa malulungkot na libingan, napakalayo sa lupang sinilangan nila sa Britain. Sa isa sa mga lumang gusali ay may pahingahan kung saan kami nagpalipas ng gabi, nanginginig sa lamig. Laking pasasalamat namin sa apoy sa fireplace habang niluluto namin ang ilang pagkaing dala namin. Ayaw sanang iwan ni Anna ang init ng apoy para

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

lumabas sa malamig na hangin ng gabi, pero sa wakas ay napapayag namin siya na hindi niya dapat palampasin ang kakaibang tanawin ng langit. Maaliwalas ang gabi, walang kahit isang ulap at walang buwan. Sa malinis na hangin ng bundok, malayo sa usok at liwanag ng anumang lungsod, nakita namin ang mga bituin sa paraang hindi namin malilimutan. Parang hindi kapani-paniwala na ang maliliit na tuldok ng liwanag na iyon, na napakaningning, ay milyun-milyon o bilyun-bilyong milya ang layo! Parang maaabot namin at mahahawakan ang mga iyon kung medyo mas mahaba lang ang aming abot! Lalong naging makahulugan sa amin noon ang sinabi ng Diyos kay Abram—"Tumingala ka ngayon sa langit, at iyong bilangin ang mga bituin, kung mabibilang mo."

Nakakapangilabot ang pagbiyahe sa ilang highway ng Pakistan. Marami sa mga ito ay may aspalto lang sa gitna, kasinlapad ng isang sasakyan. Wala talagang puting linya sa gitna! Kaya natural, lahat ay sa gitna nagmamaneho hanggang may makasalubong. Nakakakaba talagang makita ang isang makulay at punung-puno ng dekorasyong bus o trak na humaharurot papunta sa amin. Pagkatapos, sa pinakahuling sandali, ibibigay ng bawat drayber ang kalahati ng sementadong daan at magdaraan nang may dalawang gulong sa bahaging hindi sementado.

Ang trapiko sa Multan ay hindi kilala sa bilis kundi sa sari-saring uri nito. Bukod sa mga bus at trak, may mga de-tatlong-gulong na sasakyang ginagamit na taxi at mga karitelang hila ng kabayo na inuupahan. Mabagal at petiks na naglalakad ang hanay ng mga kamelyong may pasang malalaking bigkis ng bulak. Kasama pa nila ang mga kariton ng toro, kariton ng asno, at mga bisikletang sumisingit-singit sa gitna ng mga gala na tupa at kambing, pati na ang mga naglalakad na umaasang iiwasan sila ng mga drayber. Ay, mabuti na lang, isang bagay ang tiyak namin—walang galang baboy roon!

Ang ikatlo naming pagbisita sa Pakistan ay noong 1977, at pagsapit ng panahong iyon, bagong tayo na ang kapulungan, ang klinika, at ang tirahan ng mga misyonero sa sarili nilang lupa sa Mumtazabad. Panahon iyon ng kanilang taunang kombensiyon kung saan inanyayahan akong magsalita, siyempre sa tulong ng tagasalin. Nagtayo sila ng malalaking tolda sa tabi

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

ng bagong kapilya at naglatag ng mga banig sa lupa. Kapag parang puno na ang lugar, tatawagin ng chairman ang lahat na tumayo at umusad pasulong para magsiksikan. Kaya hindi naging problema ang paglalaan ng puwesto sa likod para sa mga nahuhuli. Lahat ng awitan ay sa Urdu, gamit ang mga lokal na himig at sinasabayan ng masiglang tugtugin—isang maliit na uri ng organ na tinutugtog ng kanang kamay habang ang kaliwang kamay ang nagpapaandar ng bubulusan sa likod; may tambol, kastanyetas, at pang-palakpak na nagpapanatili ng kumpas. Ilan sa mga himno ay mga salin ng mga awit sa aklat ng Mga Awit.

Isa pang tagapagsalita sa kombensiyon si Alex Smythe, isang misyonerong matagal nang naglilingkod sa India. Nakakaintindi siya ng Urdu, pero pakiramdam niya ay hindi pa siya sapat na matatas para mangaral dito, kaya sa Ingles siya nagsalita. May isang halimbawang ginamit niya na nakakahiya para sa kanya pero nakakatawa para sa ibang mga misyonero. Habang nagsasalita tungkol sa kasamaan ng tsismis, ikinuwento niya ang tungkol sa isang tsismosang babae na inutusang ikalat ang mga balahibo mula sa isang unan at pagkatapos ay pulutin ulit ang lahat ng balahibo. Sa Pakistan ay walang unang may balahibo dahil kapok ang laman ng kanilang mga unan. Parang wala ring tiyak na salita para sa balahibo. Mukhang nakuha ng tagasalin ang ibig sabihin at ibang bagay ang ipinapalit niya sa balahibo. Mas mabuti sanang pinabayaan na lang iyon. Pero alam ni Brother Smythe ang sinasabi niya at ipinilit niyang balahibo dapat iyon. Ang kawawang tagasalin ay nagsalita tungkol sa isang punda na puno ng manok, at pagkatapos ay tungkol sa mga pakpak ng manok, pero wala pa ring balahibo. Naku, ang hirap ng pagsasalita sa pamamagitan ng tagasalin!

Pagkatapos ng kombensiyon, nag-retreat nang ilang araw ang mga misyonero, at doon ay muli kong kahati si Brother Smythe sa pangangaral. Dito ay mas panatag kami pagdating sa wika dahil puwede kaming magsalita nang direkta sa Ingles. Ginanap ang retreat na ito sa bakuran ng isang Roman Catholic na training institute. Kasabay naming kumain ang mga pari at madre na kawani roon, sa napakamagiliw na samahan sa kabila ng aming pagkakaiba sa teolohiya.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Ang pagbalik namin sa Manila ay naging isang pagsubok sa halip na kasiyahan. Hindi namin alam na ang reserbasyon namin ay natapat sa panahong pauwi ang mga Moslem na peregrino mula sa kanilang taunang paglalakbay sa Mecca. Bukod sa maraming Pilipinong peregrino, may mga manggagawang Pilipino ring pauwi mula sa Middle East. Dahil marami silang pera, kargado sila ng mga radyo, stereo, at pasalubong para sa kanilang pamilya. Huli ang alis ng eroplano sa Karachi kaya nakakapagod ang paghihintay namin sa airport doon, at pagkatapos ay mga walong oras na paglipad sa eroplanong okupado ang bawat upuan. Laking pasasalamat namin nang salubungin kami ni Ken sa airport ng Manila.

Ilang taon na ang nakararaan, ang mga misyonero mula sa iba't ibang grupo ay nagtitipon para sa prayer breakfast tuwing isang Lunes ng umaga bawat buwan. Isang Lunes, ang mabuti naming kaibigang si Dr. Edwin Spahr ang tagapagsalita, at parang mas marami ang tao kaysa dati. Akala namin ay dahil mahal na mahal si Dr. Spahr ng napakaraming tao at tinatawag pa siyang "Ang pastor ng mga misyonero." Laking gulat namin nang malaman naming kami pala ang pinararangalan sa aming ika-40 anibersaryo ng kasal! Sa sobrang papuri sa talumpati ni Ed, may isang ginang na nagsabi pagkatapos na gusto niyang si Ed din ang magsalita sa kanyang libing!

Makalipas ang sampung taon, naghanda ang aming mga kapwa misyonero ng isang salu-salo para ipagdiwang ang aming ika-50, at muling inanyayahan si Dr. Spahr bilang pangunahing tagapagsalita. May isa pang pagdiriwang noon sa San Juan Chapel nang magtipon ang aming mga kaibigang Pilipino para ipakita ang kanilang pagmamahal. Noong panahong iyon, inayos ni Mr. Hahn Browne ng Far East Broadcasting Company na makapanayam namin si Presidente Ferdinand Marcos sa kanyang opisina sa Malacanang. Masaya kaming nakapagkuwentuhan nang 15 minuto kasama niya, ilang araw lang bago niya idineklara ang martial law.

Mabilis na lumipas ang isa pang sampung taon, at isa na namang salu-salo ang nagdiwang ng aming ika-60 anibersaryo. Sa head table ay napapalibutan kami ng aming pamilya, sina Leonard at Esther, Ken at

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Elaine, at si Rose din, kasama ang anak ni Leonard na si Dave at ang asawa niyang si Lois bilang kinatawan ng mga apo at apo sa tuhod na hindi nakadalo. Isang kagalakan din na kasama namin ang aking apo sa pamangkin na si Miss Ruth Shannon mula sa Taiwan sa masayang okasyong iyon, nang mga dalawandaang kaibigan ang nagtipon kasama namin para pasalamatan ang Panginoon sa Kanyang katapatan at kabutihan. Doble ang kahulugan ng mga pagdiriwang na ito dahil dumating kami sa Pilipinas tatlong buwan lang pagkatapos ng aming kasal. Lalo kaming nagpapasalamat sa Panginoon sa Kanyang kabutihan sa aming pamilya. Lahat ng aming pamilya ay naglilingkod sa Panginoon, at lahat ng apo ay kabilang sa sambahayan ng pananampalataya, at ang mga may-asawa na ay nagpapalaki ng kanilang mga anak sa pagtuturo at pangaral ng Panginoon.

Inilarawan ni propeta Isaias ang isang tumatawag sa kanya mula sa Seir, "Bantay, anong nangyari sa gabi?" Sa sobrang pananabik, inulit ng tumatawag ang kanyang tanong. Sumagot ang propeta bilang bantay, "Ang umaga ay dumarating, at gayon din ang gabi" (Isa. 21: 11-12). Angkop na itanong din natin ito sa mga araw na ito. Sinasabi ng mga siyentipiko, mga pinuno ng bansa, at mga taong makamundo na halos hatinggabi na, ang oras ng kapahamakan. Oo nga, para sa mundo, ang pinakamadilim na oras ay darating pa—"at gayon din ang gabi." Para sa ating mga nakakakilala sa Panginoon, panahon na para itaas ang ating mga ulo nang may pananabik. "Ang umaga ay dumarating." Tiyak na malapit nang lumitaw ang Maningning na Tala sa Umaga. May isang taludtod sa himno ni Anne Cousin, na batay sa mga sulat ng banal na si Samuel Rutherford, na hindi makikita sa karamihan ng mga himnaryo:

"Nakipagbuno ako patungong Langit,
Laban sa unos, hangin at alon:
Ngayon, gaya ng pagod na manlalakbay,
Na sumasandal sa kanyang gabay.
Sa gitna ng mga anino ng gabi,
Habang nauubos ang buhangin ng buhay,
Binabati ko ang kaluwalhatiang sumisikat
Mula sa lupain ni Emmanuel."

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Pero ang panahon ng paghihintay ay hindi dapat sayangin! Habang bukas pa ang mga pinto at may kalayaan pang ipalaganap ang Ebanghelyo, kailangan nating magpatuloy sa paglilingkod sa Kanya na umibig sa atin at nagbigay ng Kanyang sarili para sa atin.

At sa buong paglalakbay namin, ito ay naging "Grace Triumphant"—ang biyaya ng Diyos na nagtatagumpay.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Kung Saan Lumilitaw ang mga Engle

Bawat bahagi tungkol kina Ken at Mary Lou Engle, ayon sa pagkakasunod na ikinuwento ni Dad Brooks. Ang numero ng pahina ay ang unang pahina ng kabanata.

Sinimulan nina Ken Engle at Ken Brooks ang Boys' Brigade sa San Juan · kab. 20 179

"Isang binatang nag-aaral sa Moody": ang paanyaya, 1949–51 · kab. 22 36

Si Mary Lou, si Evelyn Balanag at ang pagsisimula ng kapulungan sa Baguio · kab. 22 36

Mga Biblia para sa mga nagtapos sa Philippine Military Academy, 1970–79 · kab. 22 36

Si Ken Engle sa Bible School of the Air: "parang anak na talaga namin" · kab. 23 52

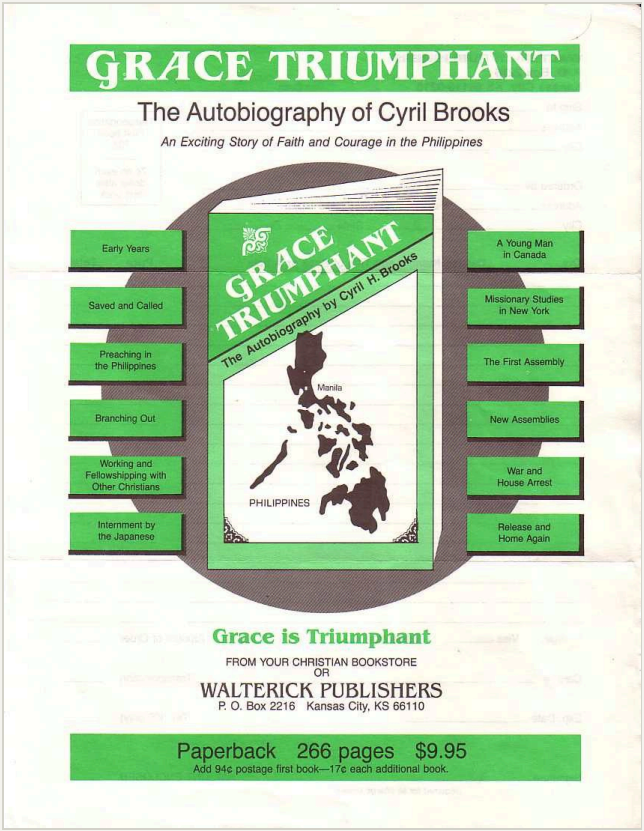
Limandaang dolyar sa almusal · kab. 23 52

Ang mag-asawang Brooks sa Baguio habang naka-furlough ang mga Engle, 1970–72 · kab. 25 76

Si Rudy Ponce de Leon at ang Christian Service Brigade · kab. 26 88

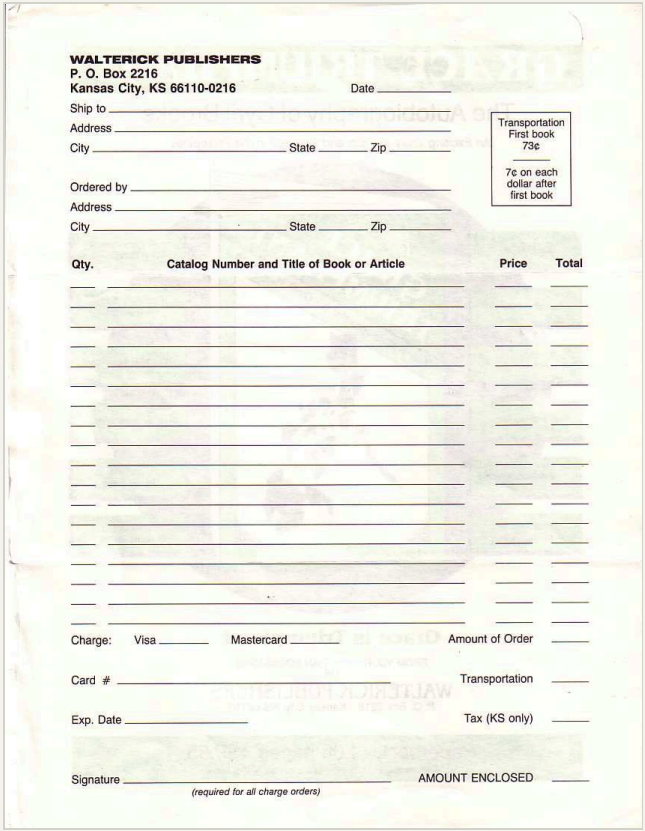
Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Ang Aklat noong 1985



Flyer ng Walterick Publishers: paperback, 266 pahina, $9.95. Mula sa file nina Ken at Mary Lou Engle tungkol kay Dad Brooks.

Ang Order Form



WALTERICK PUBLISHERS
P. O. Box 2216
Kansas City, KS 66110-0216

Date _____

Ship to _____
Address _____
City _____ State _____ Zip _____

Ordered by _____
Address _____
City _____ State _____ Zip _____

Transportation
First book
73¢
_____
7¢ on each
dollar after
first book

Qty.	Catalog Number and Title of Book or Article	Price	Total
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____
___	_____	_____	_____

Charge: Visa _____ Mastercard _____

Amount of Order _____

Card # _____

Transportation _____

Exp. Date _____

Tax (KS only) _____

Signature _____
(required for all charge orders)

AMOUNT ENCLOSED _____

Ang order form sa likod ng flyer, Walterick Publishers, P.O. Box 2216, Kansas City, Kansas.

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers

Ano ang Susunod

Ito ang *Grace Triumphant*, isang kasamang aklat ng *Panginoon, Ibigay Mo sa Amin ang Bundok na Ito*. Basahin ang kuwento nina Cyril at Anna Brooks at ng mga Engle sa Ikawalong Tomo. Nakalista sa Talaan ng Nilalaman ang bawat aklat sa serye.

> Pakiusap, huwag ninyong agawan ang Diyos ng anumang kaluwalhatian sa pagbibigay ng kahit anong papuri sa amin.
>
> Cyril H. Brooks, Panimula

Grace Triumphant © 1985 Walterick Publishers. Ginamit sa seryeng ito ng pamilya na may paunawa ng copyright sa bawat pahina. Idinagdag noong 13 Oktubre 2026.